

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่องการบริหารจัดการหลักสูตรอิสลามศึกษาของสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2 ผู้วิจัยได้
ค้นคว้า ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยขอนำเสนอกรอบคอบคลุมประเด็นหลัก ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ
 - 1.1 ความหมายของการบริหารจัดการ
 - 1.2 ความสำคัญของการบริหารจัดการ
 - 1.3 กระบวนการบริหารจัดการ
2. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับหลักสูตร
 - 2.1 ความหมายของหลักสูตร
 - 2.2 ความสำคัญของหลักสูตร
 - 2.3 องค์ประกอบของหลักสูตร
 - 2.4 รูปแบบของหลักสูตร
 - 2.5 มิติของหลักสูตร
 - 2.6 การพัฒนาหลักสูตร
3. การบริหารจัดการหลักสูตรในสถานศึกษา
 - 3.1 ความหมายของการบริหารจัดการหลักสูตร
 - 3.2 หลักการบริหารจัดการหลักสูตร
 - 3.3 โครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 3.4 แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรอิสลามศึกษา
 - 3.5 ตัวชี้วัดความสำเร็จของการบริหารจัดการหลักสูตรอิสลามศึกษา
 - 3.6 บทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการหลักสูตรอิสลามศึกษา
4. หลักสูตรอิสลามศึกษา
 - 4.1 ความเป็นมาของหลักสูตรอิสลามศึกษา
 - 4.2 วิสัยทัศน์อิสลามศึกษา
 - 4.3 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน
 - 4.4 ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
 - 4.5 มาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้อิสลามศึกษา

4.6 ผังมโนทัศน์อิสลามศึกษา

5. สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2 ที่มีชุมชนนับถือศาสนาอิสลาม และที่ใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1 งานวิจัยในประเทศ

6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

7. สรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย

1. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

1.1 ความหมายของการบริหารจัดการ

การดำเนินกิจกรรมขององค์กรใดๆก็ตาม การบริหารจัดการนับเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งมีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของการบริหารไว้ดังนี้

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2534 : 2) ได้แยกให้เห็นชัดเจนว่า การบริหารเกี่ยวข้องกับหลักกว้างๆ 6 ประการ คือ

1. มีบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป
2. กลุ่มบุคคลดังกล่าวร่วมมือกัน
3. ทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างด้วยความประสานสัมพันธ์และมีระบบ ระเบียบ กฎเกณฑ์
4. ด้วยการใช้ทรัพยากร ตลอดจนเทคนิคต่างๆอย่างเหมาะสม
5. ให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งหรือหลายอย่างที่กำหนดไว้ล่วงหน้าอย่างชัดเจน
6. วัตถุประสงค์ดังกล่าว ได้ช่วยกันกำหนดขึ้น โดยทุกคนรับรู้และเห็นตรงกัน

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2534 : 3) กล่าวว่า มีศัพท์สองคำที่ใช้กันอยู่คือ “การบริหาร” (Administration) ใช้เป็นคำกลางในการบริหารกิจการที่เป็นสาธารณประโยชน์หรือการบริหารราชการแผ่นดิน เช่น รัฐประศาสนศาสตร์ เป็นศาสตร์ที่เกี่ยวกับการบริหารงานปกครองประเทศ หรือบริหารการศึกษา (Educational administration)

“การจัดการ” (Management) มักจะใช้ในการบริหารธุรกิจของเอกชน ดังนั้น คำว่า “ผู้บริหาร” หรือ “ผู้จัดการ” จึงใช้เรียกผู้ดำรงตำแหน่งในระดับต่างๆของกิจการที่เป็นของรัฐและของเอกชน

กิติมา ปริศิตติก (2532 : 4) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหาร หมายถึง ความพยายามที่จะใช้ทรัพยากรให้มีประโยชน์มากที่สุดและบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ

อุทัย ธรรมเดโช (2533 : 39) ให้ความหมายไว้ว่า การบริหาร หมายถึง กิจกรรมที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมมือกันดำเนินการ เพื่อให้สำเร็จวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างร่วมกัน

ธร สุนทรายุทธ (2537 : 2) ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารเป็นกิจกรรมของคนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มีการร่วมมือกันทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยใช้เทคนิคและวิธีการต่างๆเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน

สมยศ นาวิการ (2538 : 18) ได้ให้ความหมายของการบริหารว่า หมายถึง กระบวนการวางแผน การจัดการ การสั่งการ การควบคุมกำลัง ความพยายามของสมาชิกองค์กรและการใช้ทรัพยากรอื่นๆเพื่อความสำเร็จของเป้าหมายขององค์กรที่กำหนดไว้

روبินส์ (Robbin. 1982 : 9) ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารเป็นกระบวนการของการนำกิจกรรมที่สมบูรณ์และมีประสิทธิผล โดยผ่านการกระทำของบุคลากรอื่น

จง (Chung. 1987 : 10) ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารเป็นกระบวนการวางแผนการจัดการ การสั่งการ และการควบคุมกิจกรรมขององค์กรให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร

สโตนเนอร์ และฟรีแมน (Stoner and Freeman. 1992 : 3) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการวางแผน การจัดองค์การ ภาวะผู้นำ และการควบคุมการทำงานของสมาชิกขององค์กรและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร

บาร์ทอล และมาร์ติน (Bartol and Martin. 1991 : 6) ได้ให้ความหมายการบริหารว่าเป็นกระบวนการที่ทำให้เป้าหมายขององค์กรประสบความสำเร็จโดยการวางแผน การจัดองค์การ

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การบริหารจัดการ หมายถึง การจัดการหรือการดำเนินกิจกรรมต่างๆเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยอาศัยทั้งศาสตร์และศิลป์ในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าและสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม

1.2 ความสำคัญของการบริหารจัดการ

ธงชัย สันติวงษ์ (ศศิธร คคชาคร. 2546 : 12 - 14 ; อ้างอิงจาก ธงชัย สันติวงษ์. 2533. องค์กรและการบริหาร.) กล่าวว่า ในปัจจุบันมนุษย์ต่างรวมกันทำงานเป็นกลุ่มในลักษณะขององค์กรต่างๆ ซึ่งนับได้ว่าเป็นวิธีเดียวที่ช่วยให้มนุษย์ สามารถเพิ่มกำลังความสามารถในการผลิตเพื่อมาตอบสนองสังคมมนุษย์ได้มากขึ้น ปัญหาสำคัญของการที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว นั้น คือ ปัญหาการรวมกลุ่มทรัพยากรทั้งที่เป็นวัตถุและเป็นตัวคน ให้สามารถร่วมกันผลิตในลักษณะขององค์กรที่มีความหมายและมีประสิทธิภาพได้ ขณะเดียวกันกลุ่มหรือองค์กรดังกล่าว

ก็ควรที่จะดำเนินไปโดยสามารถทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุด จนสามารถเติบโตและอยู่รอดได้ ภายใต้ภาวะของระบบใหญ่ที่แวดล้อมองค์กรอยู่เพื่อที่จะให้องค์กรสามารถคงอยู่เพื่อรับใช้สังคมมนุษย์ได้ตลอดกาล ปัญหาที่จะต้องปฏิบัติให้ลุล่วงไปนี้เองที่เรียกว่า “งานบริหารหรือการจัดการ” ซึ่งหมายถึงภาระหน้าที่ของบุคคลที่ปฏิบัติตนเป็นผู้บริหารจะต้องเข้ามาทำหน้าที่จัดระเบียบและดำรงไว้ซึ่งสภาพภายในตัวคน วัสดุ เงินทุนของกลุ่มหรือหน่วยงานให้ได้ผลมากที่สุด ผู้บริหารที่เป็นผู้นำของกลุ่มจำเป็นที่จะต้องสนใจติดตามตลอดเวลาและจะต้องพยายามนำองค์กรให้สามารถปรับตัวและเลือกประกอบกิจกรรมที่เหมาะสมที่สุดกับทรัพยากรขององค์กรที่มีอยู่

โดยนับแห่งความสำคัญของการที่มีต่อสังคมดังกล่าว การศึกษาเรื่องการบริหารจัดการ จึงเป็นสิ่งสำคัญที่มีความจำเป็นและน่าศึกษาอย่างยิ่ง โดยเฉพาะพิจารณาในฐานะที่เราเป็นสมาชิกของสังคม แท้จริงแล้วบทบาทและความสำคัญของการบริหารนั้น มีความคู่กับอารยธรรมและการดำรงชีพของมนุษย์ เพราะเมื่อมนุษย์อยู่รวมกันเป็นหมู่เป็นกลุ่ม มีหัวหน้าปกครองบังคับบัญชา มีการแบ่งงานกันทำตามลักษณะความรู้ ความสามารถ มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในระหว่างพวกและเผ่าเดียวกัน โดยมีจารีตประเพณีและวัฒนธรรมเป็นเครื่องกำกับความประพฤติ เมื่อกลุ่มสังคมขยายตัวเติบโตมีความซับซ้อนมากขึ้น มนุษย์ก็เริ่มสร้างและวางระเบียบกฎเกณฑ์ข้อบังคับต่างๆ โดยเรียนรู้จากประสบการณ์และความเชื่อถือ โดยมุ่งหวังที่จะให้เกิดความสำเร็จเรียบร้อย สงบสุขขึ้นในสังคมนั้น ซึ่งอาจสรุปถึงความสำคัญของการบริหารได้ดังนี้

1. การบริหารนั้นได้เจริญเติบโตควบคู่กับการดำรงชีพของมนุษย์และเป็นสิ่งช่วยให้นมนุษย์ดำรงชีพอยู่ร่วมกันได้อย่างผาสุก
2. จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เป็นผลให้องค์กรต่างๆต้องขยายงานด้านบริหารกว้างขวางขึ้น
3. การบริหารเป็นเครื่องบ่งชี้ให้ทราบถึงความเจริญก้าวหน้าของสังคม วิทยาการด้านต่างๆ ทำให้การบริหารเกิดการเปลี่ยนแปลงและก้าวหน้ารวดเร็วยิ่งขึ้น
4. การบริหารเป็นวิธีการที่สำคัญในอันที่จะนำสังคมและโลกไปสู่ความเจริญก้าวหน้า
5. การบริหารจะช่วยชี้ให้ทราบแนวโน้มทั้งในด้านความเจริญและความเสื่อมของสังคมในอนาคต
6. การบริหารมีลักษณะเป็นการทำงานร่วมกันของกลุ่มบุคคลในองค์กร ฉะนั้นความสำเร็จของการบริหารจึงขึ้นอยู่กับปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมทางการเมือง

7. การบริหารต้องใช้การตัดสินใจสั่งการเป็นเครื่องมือ ซึ่งนักบริหารจำเป็นต้องคำนึงถึงปัจจัยแวดล้อมต่างๆ และการวินิจฉัยสั่งการนี้เองที่เป็นเครื่องแสดงให้ทราบถึงความสามารถของนักบริหาร รวมทั้งความเจริญเติบโตของการบริหาร

8. ชีวิตประจำวันของมนุษย์ไม่ว่าในครอบครัวหรือองค์การ ย่อมมีส่วนเกี่ยวข้องกับ การบริหารเสมอ ดังนั้น การบริหารจึงเป็นเรื่องน่าสนใจและจำเป็นต่อการที่จะดำรงชีพอย่างฉลาด

9. การบริหารกับการเมืองเป็นสิ่งคู่กันไม่อาจแยกจากกันได้อย่างเด็ดขาด ดังที่กล่าว ว่า “การเมืองกับการบริหารนั้นเปรียบเสมือนคนละด้านของเหรียญอันเดียวกัน” ฉะนั้น การศึกษา วิชาการบริหารจึงต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมทางการเมืองด้วย

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการเป็นวิธีการที่จะทำให้การดำเนินงานขององค์การบรรลุตาม วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยผู้บริหารต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารจัดการ

1.3 กระบวนการบริหารจัดการ

ผู้บริหารองค์การต้องปฏิบัติหน้าที่ในการบริหารเป็นขั้นตอนอย่างต่อเนื่องสัมพันธ์กัน อย่างเป็นระบบ กระบวนการบริหารมีอยู่หลายวิธีแต่ละวิธีมีขั้นตอนแตกต่างกันไป ดังนี้

ฟาโยล (กิติมา ปรีดีดิลก. 2532 : 22 ; อ้างอิงจาก Fayol, 1949. **General and Industrial Management.**) ได้กล่าวถึง กระบวนการบริหารงานว่าประกอบด้วยขั้นตอนการ บริหาร 5 ประการ ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การสั่งการ (Commanding) การประสานงาน (Coordinating) และการควบคุมงาน (Controlling)

กูลิค และเออร์วิค (กิติมา ปรีดีดิลก. 2532 : 22 ; อ้างอิงจาก Gulick and Urwick, 1937. **Papers on the Science of Administration.**) ได้กล่าวถึงกระบวนการของ Gulick และ Urwick ซึ่งมีชื่อย่อว่า POSDCoRB โดยมีกระบวนการบริหาร 7 ประการ ดังนี้ คือ การวางแผน (Planning) การจัดหน่วยงาน (Organizing) การจัดวางตัวบุคคล (Staffing) การ อำนาจการ (Directing) การประสานงาน (Coordinating) การรายงาน (Reporting) และการงบประมาณ (Budgeting)

เชิร์ส (กิติมา ปรีดีดิลก. 2532 : 22 ; อ้างอิงจาก Sears, 1959. **The Nature of Administrative Process.**) ได้กล่าวถึง กระบวนการบริหารว่ามี 5 ประการคือ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การมอบหมายงานหรือวินิจฉัยสั่งการ (Directing) การ ประสานงาน (Coordinating) และการควบคุม (Controlling)

เกรก (กิติมา ปรีดีดิลก. 2532 : 22 ; อ้างอิงจาก Gregg, 1957. **The Administrative Behavior in Education.**) ได้กล่าวไว้เกี่ยวกับกระบวนการบริหารมี 7 ขั้นตอน คือ การตัดสินใจ (Decision making) การวางแผนงาน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การติดต่อสื่อสาร

371.07
พ 782 11
2549

(Communicating) การใช้อิทธิพล (Influencing) การประสานงาน (Coordinating) และการประเมินผลงาน (Evaluating)

แคมป์เบลล์ (กิติมา ปรีดีดิลก. 2532 : 23 ; อ้างอิงจาก Campbell. 1971. **Introduction to Educational Administration.**) ได้เสนอกระบวนการบริหารเป็น 5 ขั้น คือ การตัดสินใจ (Decision making) การวางแผนโครงการ (Programming) การเสริมกำลังบำรุง (Stimulating) การประสานงาน (Coordinating) และการประเมินผล (Appraising)

สมาคมผู้บริหารการศึกษาแห่งสหรัฐอเมริกา (กิติมา ปรีดีดิลก. 2532 : 23 ; อ้างอิงจาก American Association of School Administrators. 1955. **Staff Relations in School Administration.**) ได้เสนอกระบวนการบริหารการศึกษาไว้ 5 ประการ คือ การวางแผน การจัดการทรัพยากรการบริหาร การเสริมกำลังบำรุง การประสานงาน และการประเมินผลงาน

วิโรจน์ สารรัตนะ (2542 : 3-155) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารเป็นกระบวนการดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุจุดหมายขององค์การ โดยอาศัยหน้าที่หลักทางการบริหารอย่างน้อย 4 ประการ คือ การวางแผน การจัดองค์การ การนำ และการควบคุม

จากแนวคิดของนักวิชาการดังกล่าว สรุปได้ว่า กระบวนการบริหารจัดการ คือการจัดระบบให้สมาชิกในองค์การสามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆ ได้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งมีการดำเนินงาน 3 ขั้นตอน คือ การวางแผนดำเนินงาน การดำเนินงานตามแผนที่วางไว้ และการกำกับติดตามและประเมินผล

2. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับหลักสูตร

2.1 ความหมายของหลักสูตร

คำว่า "หลักสูตร" แปลมาจากคำในภาษาอังกฤษว่า "Curriculum" ซึ่งมีรากศัพท์ มาจากภาษาละตินว่า "Currere" หมายถึง "Running course" หรือเส้นทางที่ใช้วิ่งแข่ง ซึ่งต่อมาได้นำศัพท์นี้มาใช้ทางการศึกษาว่า "Running sequence of courses or learning experiences" การที่เปรียบเทียบหลักสูตรกับสนามหรือเส้นทางที่ใช้วิ่งแข่ง อาจเนื่องจากการที่ผู้เรียนจะสำเร็จการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่งหรือจบหลักสูตรใดๆ นั้น ผู้เรียนจะต้องเรียนและฝึกฝนความยากของวิชาหรือประสบการณ์การเรียนรู้ต่างๆ ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรตามลำดับเช่นเดียวกับนักวิ่งที่ต้องวิ่งแข่งและฝึกฝนอุปสรรคเพื่อชัยชนะและความสำเร็จ (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. 2539 : 1)

หลักสูตรเป็นคำที่มีความหมายหลากหลาย ซึ่งมีนักวิชาการและนักการศึกษาทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศได้ให้ความหมายในลักษณะที่สอดคล้องกันและแตกต่างกันไปตามแนวคิดและประสบการณ์ของแต่ละบุคคลดังนี้

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (กรมวิชาการ, 2521 : 1) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่า หมายถึง ข้อกำหนดด้วยจุดหมาย แนวทาง วิธีการและเนื้อหาสาระ ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ ทักษะและพฤติกรรม ตามที่กำหนดในจุดมุ่งหมายของการศึกษา

สวัสดิ์ ประทุมราช และคณะ (2521 : 1) กล่าวว่า หลักสูตร คือแผนหรือแนวทางการจัดการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียนที่ชี้แนะให้ผู้บริหารการศึกษา ครู อาจารย์ ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้จัดประสบการณ์ทั้งหมด ตามที่หลักสูตรกำหนด เพื่อให้เยาวชนหรือพลเมืองของประเทศได้พัฒนาตนเอง ทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และคุณสมบัติอันพึงประสงค์ ตามความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาของชาติ

สุมิตร คุณานุกร (2523 : 2) กล่าวว่า ความหมายของหลักสูตรในระดับชาตินั้น หมายถึง โครงการให้การศึกษเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะสอดคล้องกับความมุ่งหมายทางการศึกษาที่กำหนด

ธวัชชัย ชัยจิราภักกุล (2529 : 10 – 11) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร หมายถึง กิจกรรมหรือประสบการณ์ทั้งหลายที่โรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียน กิจกรรม และประสบการณ์ เป็นคำที่ใช้แทนกันได้ มีความหมายแตกต่างกันที่ว่า กิจกรรมเน้นที่กระบวนการหรือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ส่วนประสบการณ์มีจุดเน้นที่การเรียนรู้ของผู้เรียน

สังค์ อุทรานันท์ (2527 : 47) สรุปว่า เมื่อพูดถึงคำว่า “หลักสูตร” โดยทั่วไปเรามักจะนึกถึงหลักสูตรในฐานะต่อไปนี้ คือ

1. หลักสูตรในฐานะเอกสารเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน เช่น หลักสูตรประถมศึกษา หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย หลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ หลักสูตรสาขาวิชาต่างๆ ที่สอนอยู่ในระดับอุดมศึกษา เป็นต้น

2. ระบบการจัดการศึกษาให้แก่แก่นักเรียนภายในโรงเรียน ในลักษณะนี้จะมองหลักสูตรในฐานะของกิจกรรมและกระบวนการเรียนการสอนต่างๆ เพื่อให้เด็กที่เข้ารับการศึกษาดังนั้น ได้บรรลุเป้าหมายตามที่สังคมได้กำหนดไว้

3. หลักสูตรในฐานะสาขาวิชา ความหมายของหลักสูตรในลักษณะนี้เป็น “ศาสตร์” (Science) หรือ “สาขาวิชา” (Discipline) ที่ว่าด้วยหลักการและวิธีการในการพัฒนาหลักสูตร ตลอดจนวิธีการนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินผลหลักสูตร เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้หลักสูตรมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพความต้องการของสังคมยิ่งขึ้น เป็นสาขาวิชาหนึ่งที่เปิดสอนในระดับอุดมศึกษาเพื่อให้ความรู้และฝึกให้มีความสามารถในการที่จะออกไปเป็นนักพัฒนา

หลักสูตรหรือเป็นผู้นำในการพัฒนาหลักสูตรในอนาคต

กิติมา ปรีดีดิลก (2532 : 60) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง เอกสารที่กำหนดโครงการศึกษาของผู้สอนโดยกำหนดความมุ่งหมายของการศึกษา เนื้อหาของความรู้และประสบการณ์ที่จะจัดให้ผู้เรียน กระบวนการเรียนการสอน และการประเมินผล

ธำรง บัวศรี (2532 : 6) แรมสมร อยู่สถาพร (2534 : 4) และกาญจนา कुमारักษ์ (2527 : 2) ให้ความหมายเกี่ยวกับหลักสูตร คือ แผนของการกำหนดชุดการเรียน แผนการออกแบบ โครงสร้าง จุดหมาย การจัดเนื้อหาสาระ กิจกรรม และมวลประสบการณ์ในแต่ละโปรแกรมการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในด้านความรู้ คุณธรรม และจริยธรรม มีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง ต่อผู้อื่น ต่อสังคม และให้มีทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตตามสภาพของสังคมขณะนั้นๆตามจุดหมายที่กำหนด

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539 : 25) กล่าวว่า หลักสูตร คือ มวลประสบการณ์ทั้งหลายที่ได้รับการวางแผน โดยการจัดขึ้นเป็นลักษณะของวิชาที่มีความมุ่งหมายให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ โดยมีสถานศึกษาเป็นผู้ดำเนินการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

อมรา เล็กเริงศิลป์ (2540 : 7) กล่าวว่า หลักสูตรคือ เอกสารที่บรรจุแผนงานหรือโครงการและเนื้อหากิจกรรมต่างๆอันพึงปรารถนาของสังคมนั้นๆ อันจะทำให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข

ทาบา (Taba. 1962 : 9) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง แผนสำหรับให้ผู้เรียน เกิดการเรียนรู้ (A plan for learning) ซึ่งประกอบไปด้วยเป้าหมายของการเรียนรู้ และจุดประสงค์ของการเรียนรู้ที่เฉพาะเจาะจง สิ่งเหล่านี้จะเป็นเครื่องชี้แนวทางการเลือกและการจัดเนื้อหาวิชาการเรียนการสอนรวมทั้งการประเมินผล

เนกเลย์ และอีแวนส์ (Neagley and Evans. 1961 : 24) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่าหลักสูตร หมายถึง แผนการจัดประสบการณ์ทั้งหมดที่โรงเรียนเป็นผู้จัดให้ เพื่อช่วยให้นักเรียน ได้เรียนรู้เป้าหมายที่กำหนดไว้เป็นอย่างดีตามความสามารถของนักเรียน

กู๊ด (Good. 1973 : 7) ปรากฏตาม Dictionary of Education ได้นิยามความหมายของหลักสูตรไว้ 3 ประการ คือ

1. หลักสูตรคือ เนื้อหาวิชาที่จัดไว้เป็นระบบให้ผู้เรียนได้ศึกษา เช่น หลักสูตรสังคมศึกษา หลักสูตรศิลปศึกษา เป็นต้น
2. หลักสูตรคือ เค้าโครงทั่วไปของเนื้อหาหรือสิ่งเฉพาะที่จะต้องสอนซึ่งโรงเรียนจัดให้แก่เด็ก เพื่อให้มีความรู้จบชั้นหรือรับประกาศนียบัตรเพื่อให้สามารถเข้าเรียนต่อในทางอาชีพต่อไป

3. หลักสูตรคือ กลุ่มวิชา และการจัดประสบการณ์ที่กำหนดไว้ซึ่งนักเรียนได้
เล่าเรียนภายใต้การแนะนำของโรงเรียนและสถาบันการศึกษา

วิลเลอร์ (Wheeler. 1974 : 11) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์
การเรียนรู้ ซึ่งโรงเรียนหรือสถานศึกษาจัดให้แก่ผู้เรียน

บ็อบบิท (Bobbitt. 1981 : 42) กล่าวว่า หลักสูตรคือรายการสิ่งต่างๆซึ่งเด็กและเยาวชน
จะต้องทำและประสบโดยการพัฒนาความสามารถ เพื่อจะทำสิ่งต่างๆให้ดีและเหมาะสมกับการ
ดำรงชีวิตในวัยผู้ใหญ่

เชน และ แมคสเวน (Shane and McSwain. 1951 : 170) ได้ให้ความหมายของ
หลักสูตรว่า หลักสูตร หมายถึง ผลรวมของประสบการณ์การเรียนรู้ ทักษะและเจตคติซึ่งเด็ก
ได้รับเป็นส่วนหนึ่งของตัวเขาและนำไปใช้ควบคุมพฤติกรรมของตัวเองต่อไป

ราแกน และ เซพเพิร์ด (Ragan and Shepherd. 1977 : 192) ได้ให้ความหมายของ
หลักสูตรว่า หลักสูตร หมายถึง ประสบการณ์ทุกอย่างของเด็กที่โรงเรียนต้องรับผิดชอบ ความหมาย
นี้รวมไปถึงรายวิชาที่เปิดสอนเนื้อหากระบวนการเรียนการสอนซึ่งเป็นตัวกลางในการถ่ายทอด
หลักสูตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิสัมพันธ์กับประสบการณ์ของแต่ละคน

ครูก (Krug. 1957 : 3) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่า หลักสูตร หมายถึง สื่อกลาง
ของการเรียนการสอนที่โรงเรียนจัดขึ้น เช่น การเรียนในห้องเรียน โครงการแนะแนว การอยู่ค่าย
พักแรม การศึกษาในห้องสมุดและกิจกรรมนอกห้องเรียน กิจกรรมเหล่านี้จะเปิดโอกาสให้
นักเรียนได้รับประสบการณ์ต่างๆซึ่งจะนำไปสู่ผลทางการเรียนที่พึงปรารถนา

จากแนวความคิดของนักการศึกษาดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า หลักสูตร คือ
มวลประสบการณ์ความรู้ ซึ่งอาจจัดเป็นกลุ่มประสบการณ์ กลุ่มวิชา วิชา รวมทั้งกิจกรรมต่างๆ ซึ่ง
จัดไว้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ รวมทั้งเกิดทักษะ และเจตคติตามที่ต้องการ

2.2 ความสำคัญของหลักสูตร

หลักสูตรเป็นหัวใจของการศึกษา การศึกษาจะมีประสิทธิภาพเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับ
เครื่องมือที่สำคัญ คือ หลักสูตร เพราะหลักสูตรเป็นคำกำหนดแนวทางการจัดการศึกษาและสร้าง
ความเจริญให้แก่ประเทศชาติ หลักสูตรจึงเปรียบเสมือนตัวจักรใหญ่ในการจัดการศึกษา มุ่งพัฒนา
คนให้เป็นคนโดยสมบูรณ์และให้คนสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข มีนักการศึกษา
หลายท่านได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้หลายประการดังนี้

สันต์ ธรรมบำรุง (2527 : 9-10) ได้สรุปความสำคัญของหลักสูตร ดังนี้

1. หลักสูตรเป็นข้อกำหนดแผนการเรียนการสอนอันเป็นส่วนรวมของประเทศ เพื่อ
นำไปสู่ความมุ่งหมายตามแผนการศึกษาแห่งชาติ

2. หลักสูตรเป็นแผนปฏิบัติการหรือเครื่องชี้แนะแนวทางการปฏิบัติงานของครู เพราะหลักสูตรจะกำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ การกำหนดการเรียนการสอนและการประเมินผลไว้เป็นแนวทาง

3. หลักสูตรเป็นแผนดำเนินงานของผู้บริหารที่จะอำนวยความสะดวก และควบคุมดูแลติดตามผลให้เป็นไปตามนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐบาลด้วย

4. หลักสูตรเป็นเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา เพื่อควบคุมการเรียนการสอนในสถาบัน การศึกษาระดับต่างๆ และเป็นเกณฑ์มาตรฐานในการจัดสรรงบประมาณ บุคลากร อาคาร สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ฯลฯ ให้แก่สถานศึกษาด้วย

5. หลักสูตรจะกำหนดแนวทางให้ความรู้ ทักษะ ความสามารถและความประพฤติน ที่เป็นประโยชน์ของสังคมอันเป็นการพัฒนากำลังคนซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

6. หลักสูตรจะกำหนดลักษณะและรูปร่างของสังคมอนาคตได้ว่าเป็นไปในรูปใด

7. หลักสูตรจะกำหนดแนวทางในการส่งเสริมความเจริญของงานและพัฒนาการของเด็กตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา

8. หลักสูตรจะเป็นตัวบ่งชี้ถึงความเจริญของประเทศ เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือ ในการพัฒนาคน ประเทศใดจัดการศึกษาโดยมีหลักสูตรที่เหมาะสมมีประสิทธิภาพย่อมได้กำลังคน ที่มีประสิทธิภาพสูง ดังจะเห็นได้จากประเทศที่พัฒนาแล้วจะให้ความสำคัญกับหลักสูตรเป็น อย่างมาก

ธำรง บัวศรี (2532 : 8 –10) กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรพอสรุปได้ว่า หลักสูตร เป็นหัวใจของการศึกษาและไม่ว่าจะกำหนดนิยามอย่างไร หลักสูตรก็ยังคงเป็นสิ่งที่แปลเจตนาารมณ์ ของผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาออกเป็นภาคปฏิบัติ หลักสูตรเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นว่า ประเทศชาติบ้านเมือง และท้องถิ่นมีความมุ่งหมายในการให้การศึกษาแก่เด็กอย่างไร ต้องการ พัฒนาความรู้ทักษะและเจตคติในด้านใด สิ่งต่างๆที่ได้ประมวลไว้ในหลักสูตรนั้นเป็นเสมือนหนึ่ง แนวทางที่ช่วยให้เราทราบได้ทันทีว่า การศึกษาที่จัดนั้นหนักไปในทางใด จะมีผลดีต่อตัวเด็กและ สังคมอย่างไร

กาญจนา คุณารักษ์ (วารสาร คุรุภัณฑ์. 2539 : 11 ; อ้างอิงจาก กาญจนา คุณารักษ์. 2527. หลักสูตรและการพัฒนา.) กล่าวว่า หลักสูตรเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งที่จะทำให้ปรัชญา หรือความมุ่งหมายในการจัดการศึกษาบรรลุผล สมความมุ่งหมายตามแผนการศึกษาแห่งชาติ หลักสูตรเป็นข้อกำหนดและแนวปฏิบัติให้บรรลุความสำเร็จ หลักสูตรทำให้สังคมเปลี่ยนแปลงได้ เพราะเมื่อประเทศชาติต้องการที่จะสร้างคุณลักษณะของประชาชนในชาติให้เป็นอย่างไร รัฐบาลก็

2. หลักสูตรเป็นแผนปฏิบัติการหรือเครื่องชี้แนะแนวทางการปฏิบัติงานของครู เพราะหลักสูตรจะกำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ การกำหนดการเรียนการสอนและการประเมินผลไว้เป็นแนวทาง
3. หลักสูตรเป็นแผนดำเนินงานของผู้บริหารที่จะอำนวยความสะดวก และควบคุมดูแลติดตามผลให้เป็นไปตามนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐบาลด้วย
4. หลักสูตรเป็นเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา เพื่อควบคุมการเรียนการสอนในสถานบัน การศึกษาระดับต่างๆ และเป็นเกณฑ์มาตรฐานในการจัดสรรงบประมาณ บุคลากร อาคาร สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ฯลฯ ให้แก่สถานศึกษาด้วย
5. หลักสูตรจะกำหนดแนวทางให้ความรู้ ทักษะ ความสามารถและความประพฤติ ที่เป็นประโยชน์ของสังคมอันเป็นการพัฒนากำลังคนซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
6. หลักสูตรจะกำหนดลักษณะและรูปร่างของสังคมอนาคตได้ว่าเป็นไปในรูปใด
7. หลักสูตรจะกำหนดแนวทางในการส่งเสริมความเจริญของงานและพัฒนาการของเด็กตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา
8. หลักสูตรจะเป็นตัวบ่งชี้ถึงความเจริญของประเทศ เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือ ในการพัฒนาคน ประเทศใดจัดการศึกษาโดยมีหลักสูตรที่เหมาะสมมีประสิทธิภาพย่อมได้กำลังคน ที่มีประสิทธิภาพสูง ดังจะเห็นได้จากประเทศที่พัฒนาแล้วจะให้ความสำคัญกับหลักสูตรเป็น อย่างมาก

ธำรง บัวศรี (2532 : 8 -10) กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรพอสรุปได้ว่า หลักสูตร เป็นหัวใจของการศึกษาและไม่ว่าจะกำหนดนิยามอย่างไร หลักสูตรก็ยังคงเป็นสิ่งที่แปลเจตนาารมณ์ ของผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาออกเป็นภาคปฏิบัติ หลักสูตรเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นว่า ประเทศชาติบ้านเมือง และท้องถิ่นมีความมุ่งหมายในการให้การศึกษาแก่เด็กอย่างไร ต้องการ พัฒนาความรู้ทักษะและเจตคติในด้านใด สิ่งต่างๆที่ได้ประมวลไว้ในหลักสูตรนั้นเป็นเสมือนหนึ่ง แนวทางที่ช่วยให้เราทราบได้ทันทีว่า การศึกษาที่จัดนั้นหนักไปในทางใด จะมีผลดีต่อตัวเด็กและ สังคมอย่างไร

กาญจนา คุณารักษ์ (วราภรณ์ กุรุภัณฑ์. 2539 : 11 ; อ้างอิงจาก กาญจนา คุณารักษ์. 2527. หลักสูตรและการพัฒนา.) กล่าวว่า หลักสูตรเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งที่จะทำให้ปรัชญา หรือความมุ่งหมายในการจัดการศึกษาบรรลุผล สมความมุ่งหมายตามแผนการศึกษาแห่งชาติ หลักสูตรเป็นข้อกำหนดและแนวปฏิบัติให้บรรลุความสำเร็จ หลักสูตรทำให้สังคมเปลี่ยนแปลงได้ เพราะเมื่อประเทศชาติต้องการที่จะสร้างคุณลักษณะของประชาชนในชาติให้เป็นอย่างไร รัฐบาลก็

สามารถที่จะกำหนดจุดมุ่งหมาย และเนื้อหาวิชาที่จะพัฒนาและสร้างสรรค์ให้เยาวชนเป็นไปตามที่ชาติต้องการ

จากความคิดเห็นของนักการศึกษา แสดงให้เห็นว่า หลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญของการจัดการศึกษา เป็นเรื่องซึ่งแนวทางในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

2.3 องค์ประกอบของหลักสูตร

หลักสูตรต้องมีองค์ประกอบ เพราะหลักสูตรเป็นกระบวนการที่เชื่อมโยง หลักสูตรที่มีองค์ประกอบดีย่อมสามารถทำให้การเรียนการสอนประสบความสำเร็จ นักการศึกษาได้จัดองค์ประกอบของหลักสูตร พอสรุปได้ดังนี้

ชาลี มณีศรี (2521 : 146) ได้เสนอองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ 5 ประการ ดังนี้

1. จุดมุ่งหมาย
2. โครงสร้างของหลักสูตร
3. เนื้อหาวิชา
4. วิธีการสอน
5. อื่นๆ

สันต์ ธรรมบำรุง (2527 : 12) ให้ทัศนะเกี่ยวกับองค์ประกอบของหลักสูตรว่ามีดังนี้

1. ความมุ่งหมาย
2. เอกสารประกอบหลักสูตร
3. วัสดุหลักสูตร
4. สื่อการเรียนการสอน
5. กระบวนการเรียนการสอน
6. การวัดประเมินผล

บุทศศักดิ์ สมแสน. (2535 : 20) กล่าวว่า ถ้าพิจารณาหลักสูตรแต่ละฉบับที่เคยมีมา จะพบว่าองค์ประกอบมากบ้างน้อยบ้าง ซึ่งขึ้นอยู่กับคณะผู้สร้างหลักสูตรจะเล็งเห็นความสำคัญขององค์ประกอบใดบ้าง

ธำรง บัวศรี (2532 : 8) กล่าวว่า หลักสูตรมีองค์ประกอบที่สำคัญและขาดไม่ได้ อย่างน้อย 6 อย่าง คือ

1. จุดหมายของหลักสูตร (Curriculum aims) หมายถึง ผลส่วนรวมที่ผู้ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนหลังจากที่เรียนจบหลักสูตรไปแล้ว

2. จุดประสงค์ของการเรียนการสอน (Instructional objectives) หมายถึง สิ่งที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนหลังจากที่เรียนจบเนื้อหาสาระในวิชาที่กำหนด

3. เนื้อหาสาระและประสบการณ์ (Content and experiences) หมายถึง สิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนได้รู้ และประสบการณ์ที่ต้องการให้ได้รับ

4. ยุทธศาสตร์การสอนการเรียน (Instructional strategies) หมายถึง กระบวนการและวิธีการในการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาทางความรู้และอื่นๆตามจุดประสงค์และจุดหมายที่กำหนดไว้

5. วัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน (Instructional media and materials) หมายถึง เครื่องมือ เครื่องใช้ และวัสดุต่างๆ รวมทั้งอุปกรณ์โสตทัศนศึกษา และอื่นๆที่ช่วยส่งเสริมคุณภาพและประสิทธิภาพการเรียนการสอน

6. การประเมินผล (Evaluation) หมายถึง การประเมินผลหลักสูตร และการประเมินผลการเรียนการสอน

คุชฎี พงศ์ศาสตร์ (2532 : 49) กล่าวว่า หลักสูตรประกอบด้วย จุดหมาย หลักการ โครงสร้าง จุดประสงค์ของการเรียนรู้ เนื้อหาของรายวิชา สื่อการเรียน วิธีสอน และการประเมินผล

แก้วตา คณະวรรณ (2535 : 27) กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรว่า ประกอบด้วย 4 ส่วนที่สำคัญ คือ

1. วัตถุประสงค์
2. สาระความรู้และประสบการณ์
3. กิจกรรมการเรียนการสอนและสื่อ
4. วิธีการวัดและประเมินผลการเรียน

วาสนา เพิ่มพูน (2543 : 9 – 10) ได้สรุปว่า หลักสูตรที่สมบูรณ์ควรมีองค์ประกอบที่สำคัญอย่างน้อย 4 อย่าง ซึ่งได้แก่ หลักการและจุดมุ่งหมาย เนื้อหาวิชาและเวลาเรียน การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินผล

ไทเลอร์ (Tyler. 1960 : 1) เสนอแนวคิดว่าการทำหลักสูตรนั้นมีสิ่งที่จะต้องคำนึงถึงอยู่ 4 ประการ คือ จุดประสงค์ เนื้อหาวิชา วิธีการและการจัดการ และการประเมินผล

ทาบ (Taba. 1962 : 422) มีความเห็นว่าส่วนประกอบของหลักสูตรมีดังนี้

1. จุดมุ่งหมายทั่วไป
2. เนื้อหาสาระและประสบการณ์การเรียนรู้อ
3. การประเมินผล

โบแชมปี (Beauchamp. 1975 : 107 – 109) เห็นว่าองค์ประกอบสำคัญของหลักสูตร มี 4 ประการ คือ

1. เนื้อหาสาระและวิธีการจัด
2. จุดมุ่งหมายทั่วไปและจุดมุ่งหมายเฉพาะ
3. แนวการนำหลักสูตรไปใช้สอน
4. การประเมินผล

จากแนวคิดของนักการศึกษา พอสรุปได้ว่า องค์ประกอบของหลักสูตรคือส่วนที่อยู่ภายในและประกอบกันเข้าเป็นหลักสูตร เป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้ความหมายของหลักสูตรสมบูรณ์ เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน การประเมินผล และการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร

2.4 รูปแบบของหลักสูตร

รูปแบบของหลักสูตรมีอยู่หลายประเภท แต่ละประเภทก็มีความมุ่งหมาย และโครงสร้างที่แตกต่างกันออกไป หลักสูตรแต่ละประเภทมีจุดเด่นจุดด้อยในตัวของมันเอง ทั้งนี้แล้วแต่จุดมุ่งหมายของผู้จัดจะพิจารณาเองว่า รูปแบบใดจะตอบสนองและให้ผลสัมฤทธิ์ที่ดีที่สุด นักการศึกษาได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบของหลักสูตรไว้แตกต่างกันดังนี้

ทาบา (Taba. 1962 : 1) ได้แบ่งรูปแบบของหลักสูตรออกเป็น 5 แบบ ได้แก่

1. หลักสูตรรายวิชา (Subject curriculum)
2. หลักสูตรหมวดวิชา (Broad-field curriculum)
3. หลักสูตรเน้นกระบวนการทางสังคม และภารกิจในชีวิตประจำวัน (Curriculum bases on social processes and life function)
4. หลักสูตรกิจกรรมหรือหลักสูตรประสบการณ์ (Activity or experience curriculum)
5. หลักสูตรแกน (Core curriculum)

เนคเลย์ และอีแวนส์ (Neagley and Evans. 1967 : 3 - 4) ได้แบ่งรูปแบบของหลักสูตรออกเป็น 3 รูปแบบใหญ่ๆ คือ

1. รูปแบบหลักสูตรที่เน้นเนื้อหาวิชา ได้แก่
 - 1.1 หลักสูตรรายวิชา (Subject centered curriculum)
 - 1.2 หลักสูตรสหสัมพันธ์ (Correlated curriculum)
 - 1.3 หลักสูตรแกน (The core curriculum)
2. รูปแบบหลักสูตรที่เน้นผู้เรียน ได้แก่

- 2.1 หลักสูตรกิจกรรม (The activity curriculum)
- 2.2 หลักสูตรที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง (The child centered curriculum)
- 2.3 หลักสูตรประสบการณ์ (The experience curriculum)
3. รูปแบบหลักสูตรที่เน้นสังคม
 - 3.1 หลักสูตรหน้าที่ทางสังคม (The social function curriculum)
 - 3.2 หลักสูตรที่เน้นชุมชน (The community – centered curriculum)

แมคเนล (McNeil, 1977 : 1) ได้แบ่งรูปแบบของหลักสูตร 4 รูปแบบ คือ

1. หลักสูตรมานุษยนิยม (Humanistic curriculum)
2. หลักสูตรนักปฏิรูปสังคม (Social reconstructionist curriculum)
3. หลักสูตรเทคโนโลยี (Technological curriculum)
4. หลักสูตรวิชาการ (Academic subject curriculum)

ซาร์จ บัวศรี (2532 : 157 – 173) ได้กำหนดรูปแบบของหลักสูตรไว้ 8 รูปแบบ ดังนี้

1. หลักสูตรรายวิชา (The Subject curriculum)
2. หลักสูตรสัมพันธ์วิชา (The correlated curriculum)
3. หลักสูตรกว้าง (The broad – field curriculum)
4. หลักสูตรแกน (The core curriculum)
5. หลักสูตรประสบการณ์ (The experience curriculum)
6. หลักสูตรเกณฑ์ความสามารถ (The competency – based curriculum)
7. หลักสูตรกระบวนการ (The process approach curriculum)
8. หลักสูตรบูรณาการ (The integrated curriculum)

สันต์ ธรรมบำรุง (2527 : 21 –33) ได้จำแนกประเภทของหลักสูตรไว้ 9 ประเภท ดังนี้

1. หลักสูตรแบบรายวิชา (The subject matter curriculum) เป็นหลักสูตรดั้งเดิม จัดและสอนแยกรายวิชา จุดมุ่งหมายต้องการถ่ายทอดเนื้อหาสาระของวิชาต่างๆให้กับผู้เรียน ความรู้ต่างๆ ประสบการณ์ต่างๆจัดเป็นระบบระเบียบ วิธีสอนและถ่ายทอดเป็นแบบ Passive learning คือยึดครูเป็นศูนย์กลาง ใช้วิธีบรรยายเป็นส่วนใหญ่ การวัดผลส่วนใหญ่วัดความจำ การการสอนเป็นแบบจัดชั่วโมงตายตัว

2. หลักสูตรแบบหมวดวิชา (Broadfield curriculum) เป็นหลักสูตรที่กำหนดเนื้อหาไว้อย่างกว้างๆ โดยนำเอาความรู้ที่อยู่ในกลุ่มวิชาเดียวกันมาผสมผสานเข้าด้วยกัน เช่น หมวดสังคมศึกษา จะนำเอาวิชา ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมือง ศิลปกรรม มารวมเข้าไว้ด้วยกัน การเรียนการสอนตามแนวทางของหลักสูตรนี้ จะสอนรวมเป็นหน่วย แบบเรียนจะต้องจัด

ไว้อย่างบูรณาการเนื้อหาวิชา (Integration of knowledge) จัดทำประมวลการสอน โครงการสอน แผนการสอน และหนังสือคู่มือไว้อย่างชัดเจน

3. หลักสูตรที่ยึดกระบวนการทางสังคมและการดำเนินชีวิต (Curriculum based on social process and life function) เป็นหลักสูตรที่ยึดสังคมและชีวิตของนักเรียนเป็นหลัก มุ่งสอนชีวิตประจำวันและการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรมของสังคม โดยพยายามให้เนื้อหาวิชาสัมพันธ์กับชีวิตจริงหรือภาวะทางสังคมที่นักเรียนประสบอยู่

4. หลักสูตรที่ยึดกิจกรรมและประสบการณ์เป็นหลัก (The activity and experience curriculum) เป็นหลักสูตรที่ยึดการจัดประสบการณ์และกิจกรรมให้ผู้เรียนเป็นหลัก โดยยึดหลักการที่ว่า การศึกษาที่บุคคลเรียนรู้ต้องอาศัยประสบการณ์ต่างๆที่นักเรียนได้สัมผัสเอง นักเรียนจะต้องเรียนรู้วิธีแก้ปัญหา เรียนรู้เฉพาะปัญหาที่น่าสนใจ ผู้สอนจัดเตรียมประสบการณ์ และกิจกรรมไว้ให้ผู้เรียนเป็นขั้นตอน เมื่อนักเรียนได้ทำกิจกรรมและเกิดประสบการณ์แล้ว นักเรียนจะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ เป็นหลักสูตรที่เน้นตัวผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Child – center)

5. หลักสูตรแบบแกนกลาง (Core curriculum) หลักสูตรแบบนี้ต้องการผสมผสานความรู้หลายๆสาขาเข้าด้วยกัน สนองตอบความสนใจ ความต้องการของนักเรียน ส่งเสริมกิจกรรมที่จะผสมผสานการดำเนินชีวิตกับการเรียน หลักสูตรแบบนี้เป็นวิธีการแก้ปัญหา ปัญหาที่แก่นนั้นเป็นปัญหาสำคัญของผู้เรียนซึ่งอาจเป็นปัญหาส่วนตัวหรือสังคมก็ได้ กิจกรรมการแก้ปัญหาจะใช้เนื้อหาวิชาต่างๆมาแก้ปัญหา ช่วงการเรียนอาจยาวถึง 2 – 3 ชั่วโมงติดต่อกัน เพื่อให้ให้นักเรียนมีเวลาประชุมวางแผนงาน ศึกษาค้นคว้าเก็บข้อมูล และนำเสนอผลการค้นคว้า

6. หลักสูตรแบบบูรณาการ (Integrated curriculum) เป็นหลักสูตรที่รวมประสบการณ์ในการเรียนรู้ โดยผู้ทำหลักสูตร ได้คัดเลือก ตัดตอนมาจากหลายๆสาขาวิชา นำมาจัดเข้าเป็นกลุ่มหรือหมวดหมู่ การจัดเนื้อหาบูรณาการเข้าด้วยกันเช่นนี้ จะช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ต่อเนื่อง มีคุณค่าต่อการดำเนินชีวิตและต่อการพัฒนาการของผู้เรียน ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงจากการเรียน จุดมุ่งหมายที่สำคัญในการบูรณาการเนื้อหาวิชา ตลอดจนประสบการณ์เข้าด้วยกันนี้เน้นที่ตัวผู้เรียนและปัญหาสังคมเป็นสำคัญ ไม่ได้เน้นที่เนื้อหาวิชา หลักสูตรแบบบูรณาการได้พัฒนาขึ้นเพื่อแก้ปัญหาการได้รับความรู้ของผู้เรียนตามวิธีสอนแบบดั้งเดิมไม่สัมพันธ์ต่อเนื่อง

7. หลักสูตรแบบสหสัมพันธ์ (Correlated curriculum) เป็นหลักสูตรที่มีความสัมพันธ์กันในหมวดวิชา สภาพที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์กันในระหว่างหมวดวิชา คือ ครู อาจารย์ จะมาวางแผนร่วมกันว่า จะจัดประสบการณ์เรียนรู้แบบใดจึงจะก่อให้เกิดประโยชน์และเกิดการเรียนรู้แก่นักเรียนมากที่สุด เช่น นำวิชาประวัติศาสตร์ไปสัมพันธ์กับวรรณคดี นำวิชาภูมิศาสตร์ไป

สัมพันธ์กับวิทยาศาสตร์ เป็นต้น

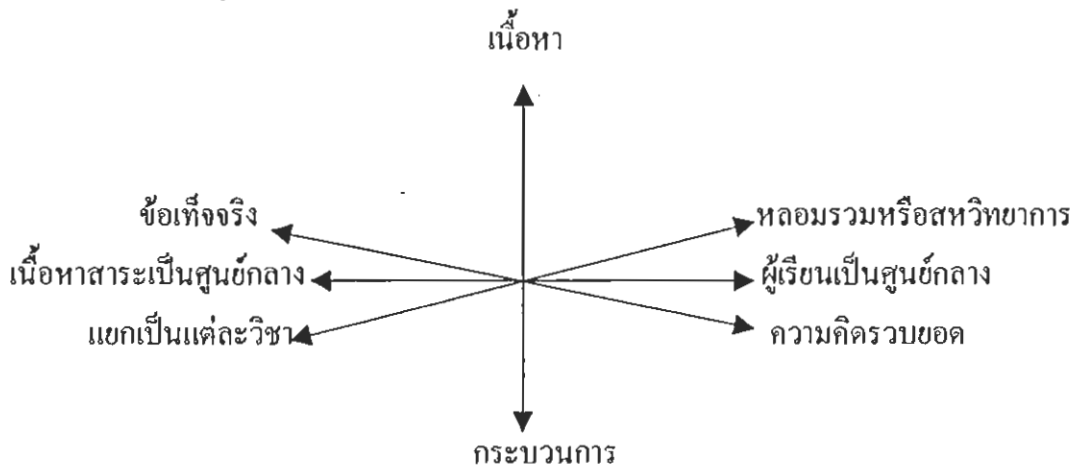
8. หลักสูตรแบบเอกัตบุคคล (The individualized curriculum) เป็นหลักสูตรที่มีเนื้อหาสาระของหลักสูตรให้เป็นไปตามความเหมาะสมและความต้องการของ ผู้เรียนแต่ละคน หลักสูตรแบบนี้มุ่งส่งเสริมการพัฒนาตนเอง อิสระภาพ การเลือก และความรับผิดชอบ การจัดหลักสูตรขึ้นอยู่กับพิจารณาของครูผู้สอน จะต้องวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียนและจัดกิจกรรมที่เหมาะสมแก่ลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียน

9. หลักสูตรแบบส่วนบุคคล (The personalized curriculum) เป็นหลักสูตรที่ครูและนักเรียนวางแผนร่วมกันตามความเหมาะสมและความสนใจของผู้เรียนโดยเรียกว่า สัญญาการเรียน เพื่อส่งเสริม และดึงเอาศักยภาพของผู้เรียนออกมาให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ทำให้เกิดคุณธรรมทางการศึกษา ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียน มีทางเลือกในกิจกรรมการเรียน หลายด้าน เป็นการศึกษาที่สามารถประกันได้ว่า ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จริงและสอดคล้องกับความต้องการ ความสามารถ ความสนใจของตนเองและชุมชน

จากแนวคิดของนักการศึกษา พอสรุปได้ว่า หลักสูตรมีหลายรูปแบบ แต่ละรูปแบบก็มีแนวคิด จุดมุ่งหมาย โครงสร้างแตกต่างกันออกไป และมีจุดเด่น จุดด้อยอยู่ในตัว

2.5 มิติของหลักสูตร

ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล (2529 : 15) ได้กล่าวถึงหลักสูตรว่าจำเป็นจะต้องมองหลักสูตรในทุกแง่ทุกมุม เพื่อจะช่วยให้ผู้พัฒนาหลักสูตรและครูผู้สอนกำหนดและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ให้แก่ผู้เรียน ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังแผนภูมิต่อไปนี้

ภาพประกอบ 1 มิติของหลักสูตร

จะเห็นว่าแต่ละคู่มือลักษณะตรงกันข้ามเป็นคนละขั้ว ดังนี้

1. เนื้อหา (Content) - กระบวนการ (Process) หลักสูตรที่เน้นเนื้อหา ก็เพื่อให้ผู้เรียนรู้เนื้อหาและกิจกรรมที่ครูถ่ายทอดให้ ส่วนเป้าหมายของหลักสูตรที่เน้นกระบวนการเพื่อให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการ และกระบวนการที่ค้นคว้าหาความรู้ และเรียนรู้ด้วยตนเอง แม้จะมีลักษณะตรงกันข้ามหรือคนละขั้ว แต่ก็มีสายเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน ฉะนั้นในการจัดหลักสูตรจะเลือกเน้นอย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียวมิได้ขึ้นอยู่กับผู้พัฒนาหลักสูตร และผู้สอนในการที่จะวินิจฉัยและดำเนินการให้เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับชั้น และธรรมชาติของแต่ละวิชา

2. ข้อเท็จจริง (Facts) - ความคิดรวบยอด (Concepts) การสอนและการจัดกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนจำข้อเท็จจริง เป็นการเรียนรู้ที่น่าเบื่อหน่าย เพราะผู้เรียนจะลืมได้ง่าย ผลก็คือผู้เรียนนำความรู้ ความจำ เหล่านั้นไปประยุกต์ใช้ไม่ค่อยได้ แต่อย่างไรก็ตามครูส่วนใหญ่ในโรงเรียนยังคงเน้นในการจำข้อเท็จจริงเพราะสอนง่าย เป็นภาระของนักเรียนที่จะต้องท่องจำ ครูเป็นผู้รับผิดชอบเฉพาะข้อมูล ส่วนการสอนและการจัดกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนเกิดความคิดรวบยอด เป็นการที่จะทำให้ผู้เรียนใช้กระบวนการทางความคิด ทำความเข้าใจเนื้อหาสาระอย่างดั่งแท้และรู้จักการคิดวิเคราะห์ จะทำให้ผู้เรียนสามารถสรุปข้อเท็จจริงเป็นความคิดรวบยอด หรือเรียกว่าความคิดรวบยอด เมื่อผู้เรียนรู้ความคิดรวบยอดสามารถสร้างเป็นหลักการ กฎเกณฑ์ และข้อสรุปขึ้นมาได้

3. เนื้อหาสาระเป็นศูนย์กลาง (Subject - matter centered) - ผู้เรียนเป็น ศูนย์กลาง (Child - centered) องค์ประกอบที่สำคัญในการสอนมี 3 ประการ คือ ผู้สอน เนื้อหาวิชา และผู้เรียน มิตินี้เป็นการมองกิจกรรมการเรียนการสอนในแง่ที่ว่า ผู้พัฒนาหลักสูตรและผู้สอนจะเน้นและยึดอะไรเป็นหลัก แต่โดยความเป็นจริงแล้ว เนื้อหาสาระกับผู้เรียนต้องไปด้วยกัน เพราะผู้เรียนจะต้องเรียนรู้เนื้อหาสาระ นักพัฒนาหลักสูตรและผู้สอนเป็นผู้นำหลักสูตรไปใช้จะทำให้ความสนใจและเน้นองค์ประกอบทั้งสองแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระดับของผู้เรียน ถ้าสอนระดับชั้นต่ำๆ มักจะเน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง แต่ถ้าระดับสูงขึ้นก็จะเน้นเนื้อหาสาระเป็นหลัก

4. แยกเป็นแต่ละวิชา (Separate discipline) - หลอมรวมหรือสหวิทยาการ (Integration or interdisciplinary) มิตินี้เป็นการมองในแง่ของการจัดประสบการณ์หรือเนื้อหาสาระว่าจะจัดกลุ่มความรู้หรือเนื้อหาสาระอย่างไร จึงจะทำให้ผู้เรียนเรียนรู้และนำสิ่งที่เรียนรู้แล้วไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ดีขึ้น นักพัฒนาหลักสูตรกลุ่มที่เน้นการจัดกิจกรรมหรือประสบการณ์แยกเป็นแต่ละวิชามีความเชื่อว่าธรรมชาติและโครงสร้างของแต่ละวิชามีลักษณะและระเบียบวิธีของมันเอง ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ง่ายขึ้น สามารถนำไปสัมพันธ์กับวิชาอื่นและประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ส่วนนักพัฒนาหลักสูตรอีกกลุ่มหนึ่ง มีความเชื่อว่าการจัดประสบการณ์ให้แก่

ผู้เรียนในโรงเรียน ควรจะได้จัดให้สอดคล้องและสนองชีวิตจริงของผู้เรียน ซึ่งกระทำได้โดยการนำเนื้อหาสาระในแต่ละสาขาวิชาหลอมรวมเข้าด้วยกันแล้วจัดเป็นหัวข้อหรือหน่วยประสบการณ์ แต่อย่างไรก็ดี การจะจัดหลักสูตรโดยแยกเป็นแต่ละวิชา หรือโดยการหลอมรวมจะต้องขึ้นอยู่กับลักษณะของแต่ละวิชา จุดมุ่งหมายของหลักสูตร และระดับของผู้เรียน เป็นต้น

มิติดังกล่าวข้างต้นเป็นการแสดงให้เห็นความจริงเกี่ยวกับว่านักการศึกษา และนักพัฒนาหลักสูตร มีการมองธรรมชาติของหลักสูตรอย่างไรบ้าง แต่ถ้าวิเคราะห์ให้ลึกกลงไปถึงความเป็นจริงก็จะพบว่า สาระสำคัญที่ทำให้เกิดการมองหลักสูตรได้หลายมิตินี้อยู่สองประเด็น เท่านั้น คือ จากเนื้อหากับกระบวนการ มิตินี้เกิดจากเนื้อหาได้แก่ คู่ของข้อเท็จจริงกับความคิดรวบยอด และแยกเป็นแต่ละวิชากับหลอมรวมหรือสหวิทยาการ ส่วนมิตินี้เหลืออีกสองมิตินี้จะมาจาก กระบวนการ กระบวนการในที่นี้เน้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นศูนย์กลาง และเนื้อหากับกระบวนการ ก็ควรจะเป็นผู้สอนเป็นศูนย์กลางกับผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และครูเป็นผู้ทำกิจกรรมกับผู้เรียนเป็นผู้ทำกิจกรรม นอกจากนี้หลักสูตรที่ได้พัฒนาแล้วและกำลังพัฒนาจะหนีลักษณะดังกล่าวเหล่านี้ไปไม่พ้น ซึ่งมักจะรวมหลายๆลักษณะเข้าไว้ในหลักสูตรเดียวกัน ขึ้นอยู่กับหลักสูตรของแต่ละระดับชั้น จะเน้นเนื้อหา เน้นความคิดรวบยอด หรือส่วนผสมของมิตินั้นๆเข้าด้วยกัน

2.6 การพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรเป็นการสร้างการเปลี่ยนแปลง หรือการปรับปรุง โครงสร้างหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีต่างๆที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เมื่อก้าวถึงการพัฒนาหลักสูตร นักศึกษามักจะใช้คำที่มีความหมายใกล้เคียงกัน เช่น การออกแบบหลักสูตร (Curriculum design) การร่างหลักสูตร (Curriculum planning) การสร้างหลักสูตร (Curriculum construction) การจัดหลักสูตร (Curriculum organization) การปรับปรุงหลักสูตร (Curriculum improvement) การเปลี่ยนแปลงหลักสูตร (Curriculum change) คำเหล่านี้มีความหมายใกล้เคียงกับการพัฒนาหลักสูตรและอาจใช้แทนกันได้ ในบางกรณี ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าการพัฒนาหลักสูตรจะเน้นในส่วนใด ถ้าเน้นในจุดมุ่งหมายและหลักการก็อาจใช้คำว่า การปรับปรุงหลักสูตร (Curriculum improvement) ซึ่งหมายถึงการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรเฉพาะส่วน เพื่อให้หลักสูตรมีความสมบูรณ์ขึ้น ในขณะที่การพัฒนาหลักสูตร (Curriculum development) จะเป็นการปรับปรุงกระบวนการวางแผนทุกขั้นตอน จากที่กล่าวมานี้ คำที่มีความหมายใกล้เคียงกันกับความหมายของการพัฒนาหลักสูตรมากที่สุด คือ การออกแบบหลักสูตร (Curriculum design) และการร่างหลักสูตร (Curriculum planning) แต่คำที่นิยมใช้มากที่สุดคือ การพัฒนาหลักสูตร (Curriculum development) เพราะมีความหมายกว้างครอบคลุมขอบเขตได้ดีกว่า

2.6.1 ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร

คำว่า “พัฒนา” หรือที่ภาษาอังกฤษใช้คำว่า “Development” มีความหมาย 2 ลักษณะ คือทำให้ดีขึ้น และทำให้เกิดใหม่ ฉะนั้น ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรอาจมี 2 ความหมาย คือ ความหมายแรก หมายถึงการทำหลักสูตรให้ดียิ่งขึ้น และอีกความหมายหนึ่ง คือ การสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่

นักการศึกษาได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรไว้ดังนี้

บุญมี เณรชอด (2531 : 48) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรไว้ว่า หมายถึง การปรับปรุงโครงการที่ประมวลความรู้และประสบการณ์ทั้งหลาย เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ดีขึ้น ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพสังคม และเพื่อบรรลุความมุ่งหมายที่วางไว้

บุษศักดิ์ อมแสน (2535 : 25) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรหมายถึง การสร้าง การเปลี่ยนแปลง หรือการปรับปรุงแผนประสบการณ์เรียนรู้ทั้งหลาย ในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง หลักสูตรนั้นมีสิ่งผลักดันที่สำคัญคือ เศรษฐกิจ การเมือง สังคมและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป เป็นแรงผลักดันให้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตรให้ทันกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

กูด (Good. 1973 : 157 - 158) ได้กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรมี 2 ลักษณะ คือ

1. การปรับปรุงหลักสูตร เป็นวิธีการพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้เหมาะสมกับโรงเรียน ซึ่งเป็นการปรับปรุงจุดมุ่งหมายของการสอน วิธีสอน อุปกรณ์และการประเมินผล
2. การเปลี่ยนแปลงหลักสูตร หมายถึง การแก้ไขหลักสูตรให้แตกต่างไปจากเดิม เป็นการสร้างโอกาสทางการเรียนขึ้นมาใหม่

เซเลอร์ และอเล็กซานเดอร์ (Saylor and Alexander. 1974 : 42) ให้ความหมายว่า หมายถึง การทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้นหรือการจัดทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่ โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นพื้นฐานอยู่เลย ความหมายของคำว่าหลักสูตรจะรวมไปถึงการผลิตเอกสารต่างๆ สำหรับผู้เรียนด้วย

จากความคิดของนักการศึกษาต่อความหมายของการพัฒนาหลักสูตรพอสรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรหมายถึง การปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงหลักสูตรที่มีอยู่แล้ว หรือจัดทำขึ้นมาใหม่ โดยไม่มีพื้นฐานหลักสูตรเดิมอยู่เลย เพื่อให้ได้หลักสูตรที่มีความเหมาะสมกับความต้องการของสังคมและผู้เรียน

2.6.2 ข้อมูลพื้นฐานการพัฒนาหลักสูตร

นักการศึกษาและนักพัฒนาหลักสูตรได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรไว้หลายแนวทาง ดังนี้

ดังนี้

สีปพนนท์ เกตุทัต (2518 : 20 – 50) ได้ให้ข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรไว้

1. สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ
2. สภาพแวดล้อมทางประชากร
3. สภาพแวดล้อมทางสังคม
4. สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ
5. สภาพแวดล้อมทางการเมือง
6. สภาพแวดล้อมทางการบริหาร
7. สภาพแวดล้อมศาสนาและวัฒนธรรม
8. สภาพแวดล้อมเพื่อการศึกษา

สุมิตร คุณานุกร (2523 : 10) ให้ข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรคือ

1. ข้อมูลทางปรัชญา
2. ข้อมูลพื้นฐานที่ได้จากนักวิชาการแต่ละสาขา
3. ข้อมูลที่ได้จากจิตวิทยาการเรียนรู้
4. ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสังคมของผู้เรียน
5. ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาความต้องการและความสนใจของผู้เรียน
6. ข้อมูลที่ได้จากการพัฒนาการทางเทคโนโลยี

ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล (2527 : 49 145) ได้กล่าวถึงข้อมูลพื้นฐานการพัฒนาหลักสูตร

ไว้ดังนี้

1. พื้นฐานด้านปรัชญา
2. พื้นฐานด้านสังคมและวัฒนธรรม
3. พื้นฐานด้านตัวผู้เรียน
4. พื้นฐานด้านทฤษฎีการเรียนรู้

นอกจากนี้ สงัด อุทรานันท์ (2532 : 46) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรที่มีความหมายสอดคล้องกับแนวคิดอื่นๆ ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ดังนี้

1. พื้นฐานด้านปรัชญาการศึกษา
2. พื้นฐานด้านสังคมและวัฒนธรรม
3. พื้นฐานด้านพัฒนาการของผู้เรียน
4. พื้นฐานด้านทฤษฎีการเรียนรู้
5. พื้นฐานด้านเนื้อหาสาระ

จากแนวคิดของนักการศึกษาและนักพัฒนาหลักสูตร พอสรุปได้ว่า ในการพัฒนาหลักสูตรต้องประกอบด้วยข้อมูลพื้นฐานด้านปรัชญาการศึกษา ข้อมูลพื้นฐานด้านสังคม และวัฒนธรรม ข้อมูลพื้นฐานด้านการเมืองและการปกครอง ข้อมูลพื้นฐานด้านวิทยาการและเทคโนโลยี ข้อมูลพื้นฐานด้านจิตวิทยา ข้อมูลพื้นฐานด้านพัฒนาการของผู้เรียน ข้อมูลพื้นฐานด้านธรรมชาติของความรู้ ข้อมูลพื้นฐานด้านนักวิชาการและข้อมูลพื้นฐานด้านแผนการศึกษาแห่งชาติ

2.6.3 กระบวนการในการพัฒนาหลักสูตร

กระบวนการที่ใช้ในการปรับปรุง หรือสร้างหลักสูตรขึ้นใหม่ ไม่ว่าจะป็นในระดับใด ก็ตามจะดำเนินการโดยมีขั้นตอน ตามที่ได้มีการวางแผนเพื่อการพัฒนาหลักสูตร แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบของกระบวนการสร้างหรือพัฒนาหลักสูตรของไทยยังมีอยู่น้อย ส่วนมากจะเป็นรูปแบบตามแนวคิดของชาวต่างชาติ ซึ่งนักการศึกษาหลายท่านได้เสนอรูปแบบไว้ดังนี้

รูปแบบที่ 1 สัจด์ อุทรานันท์ (2532 : 38 – 39) ได้เสนอกระบวนการในการพัฒนาหลักสูตร 7 ขั้นตอน คือ

1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน
2. การกำหนดจุดมุ่งหมาย
3. การเลือกเนื้อหา
4. การกำหนดมาตรการวัดและประเมินผล
5. การนำหลักสูตรไปใช้
6. การประเมินผลการใช้หลักสูตร
7. การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

รูปแบบที่ 2 ชำรง บัวศรี (2532 : 135 – 136) ได้กล่าวถึงการพัฒนาหลักสูตรว่าการจัดทำหลักสูตรแม่บทหรือหลักสูตรระดับชาตินั้น จะต้องทำหลักสูตรต้นแบบเสียก่อนเพื่อนำไปทดลองและแก้ไขจนแน่ใจว่าสามารถจะนำไปใช้ได้โดยทั่วไป พร้อมทั้งเสนอแนะขั้นตอนการจัดทำดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของหลักสูตร
2. กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
3. กำหนดรูปแบบและโครงสร้างของหลักสูตร
4. การกำหนดจุดประสงค์ของวิชา
5. การกำหนดเนื้อหาวิชา
6. การจัดทำวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน
7. การกำหนดประสบการณ์การเรียนรู้

8. การกำหนดยุทธศาสตร์การเรียนการสอน

9. การกำหนดการประเมินผลการเรียนรู้

รูปแบบที่ 3 ไทเลอร์ (Tyler, 1960 : 1) ได้เสนอกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาแหล่งข้อมูลต่างๆเพื่อนำมากำหนดจุดมุ่งหมายชั่วคราวก่อน คือ ศึกษาสังคม ศึกษาแนวคิดของผู้เชี่ยวชาญแต่ละสาขาวิชา
2. นำข้อมูลที่ได้นั้นมาตั้งเป็นจุดมุ่งหมายชั่วคราว
3. นำจุดมุ่งหมายชั่วคราวมากลับกรองผ่านทฤษฎีการเรียนรู้
4. นำจุดมุ่งหมายชั่วคราวที่ผ่านทฤษฎีการเรียนรู้มากลับกรองกับระดับ ปรัชญาทางสังคมและการศึกษาเป็นเครื่องตัดสิน
5. เมื่อผ่านการกลับกรองก็เป็นจุดมุ่งหมายที่แท้จริงในการพัฒนาหลักสูตร
6. เลือกและจัดประสบการณ์เรียนรู้ให้เกิดแก่ผู้เรียน
7. กำหนดการวัดผลการประเมินหลักสูตรที่ได้

รูปแบบที่ 4 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของเลตัน โซโต (Leyton Soto)

โซโต (Soto, 1969 : 49) ได้ปรับปรุงและขยายรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์ (Tyler) เสียใหม่ โดยการแยกแหล่งจุดหมาย 3 แหล่งออกจากกัน กำหนดองค์ประกอบพื้นฐาน 3 อย่างคือ ปรัชญา จิตวิทยา และแหล่งข้อมูล กำหนดกระบวนการพื้นฐาน 3 กิจกรรมคือ การเลือกสรร การจัด และการประเมินผล และกำหนดความคิดพื้นฐาน 3 ลักษณะ คือ จุดหมาย กิจกรรม และประสบการณ์

รูปแบบที่ 5 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของทาบ่า (Taba)

ทาบ่า (Taba, 1962 : 438) มีความคิดเกี่ยวกับการสร้างหรือพัฒนาหลักสูตรเหมือนไทเลอร์ ทาบ่าเชื่อว่าครูผู้สอนเป็นผู้ใช้หลักสูตรควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร และได้เสนอกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. การศึกษาวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียนและสังคม
2. การกำหนดความมุ่งหมาย
3. การเลือกเนื้อหา
4. การจัดลำดับเนื้อหาวิชา
5. การเลือกประสบการณ์การเรียนรู้
6. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้
7. การประเมินผลเพื่อตรวจสอบการจัดกิจกรรม และประสบการณ์ว่าตรง

ตามความมุ่งหมายหรือไม่

รูปแบบที่ 6 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของฟ็อกซ์ (Fox)

ฟ็อกซ์ (Fox. 1962 : 204) ได้เสนอแนวคิดรูปแบบของกระบวนการพัฒนาหลักสูตร คือ นักพัฒนาหลักสูตรจะกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรจากค่านิยมต่างๆของสังคม และจุดมุ่งหมายของหลักสูตรจะช่วยในการตัดสินใจเลือกสิ่งที่เป็นความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนรู้นักเรียน ความต้องการทางสังคม และความรู้ในสาขาต่างๆ ความรู้ทั้ง 3 ประเภทนี้เป็นแนวทางแก่นักพัฒนาหลักสูตรในการคัดเลือกเนื้อหาสาระของหลักสูตร สื่อการเรียนการสอน รูปแบบของหลักสูตรและวิธีสอน ซึ่งก็จะเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้ในการจัดโอกาสการเรียนรู้แก่นักเรียนหรือการจัดทำหลักสูตรนั่นเอง

จากแนวคิดของนักการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบในการพัฒนาหลักสูตร จะเห็นว่ามีกระบวนการพัฒนาหลักสูตรแตกต่างกันออกไป แต่โดยภาพรวมแล้วมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ เพื่อพัฒนาหลักสูตรให้มีคุณภาพมากขึ้น

3. การบริหารจัดการหลักสูตรในสถานศึกษา

3.1 ความหมายของการบริหารจัดการหลักสูตร

การบริหารจัดการหลักสูตร เป็นงานสำคัญประการหนึ่งที่ผู้บริหารโรงเรียนและบุคลากรที่เกี่ยวข้องต้องรู้จักและเข้าใจความหมาย ตลอดจนแนวปฏิบัติเกี่ยวกับหลักสูตร เพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ การบริหารหลักสูตร มีลักษณะงานคล้าย การบริหารงานลักษณะอื่นๆ แต่อาจจะแตกต่างกันในด้านวัตถุประสงค์ วิธีการและการประเมินผล นักการศึกษาได้เสนอความหมายของการบริหารหลักสูตรไว้หลายทัศนะดังต่อไปนี้

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2534 : 159) กล่าวว่า การบริหารหลักสูตร หมายถึง กระบวนการหรือกิจกรรมที่บุคคลร่วมมือกันดำเนินการ โดยมีเครื่องมือคือ หลักสูตรซึ่งเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งของโรงเรียน ในอันที่จะเตรียมเด็กหรือเยาวชนให้เกิดความรู้ ทักษะ ทัศนคติ และประสบการณ์ที่ดีในการดำเนินและดำรงชีวิตในสังคมของตนได้อย่างถูกต้อง และเป็นสมาชิกที่มีประสิทธิภาพของสังคม

สันต์ ธรรมบำรุง (2527 : 157) กล่าวว่า การบริหารหลักสูตร เป็นการบริหารงานด้านวิชาการหรือการนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งเปรียบเสมือนการบริหารกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียน เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535 : 60) กล่าวว่า การบริหารหลักสูตร หมายถึง กระบวนการบริหารงานการใช้หลักสูตร แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ การเตรียมการหลักสูตร การ

ดำเนินการเกี่ยวกับหลักสูตรและการประเมินผลหลักสูตร

กัญพินา เชื่อมจิต (2539 : 15) กล่าวว่า การบริหารหลักสูตร หมายถึง การเตรียมการการวางแผนการใช้ทรัพยากรที่มีซึ่งได้แก่ บุคคล วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณอย่างชาญฉลาด และการปฏิบัติการ เพื่อให้สามารถใช้หลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุเป้าหมายของหลักสูตร ได้รวมถึงการประเมินผลการใช้หลักสูตรเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขด้วย โดยอาศัยบุคลากรทุกฝ่าย ทั้งผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้เรียน และเจ้าหน้าที่อื่นๆมาช่วยเหลือกันและกัน

อ้อม ประนอม (วารสาร คุรุพันธ์. 2539 : 18 ; อ้างอิงจาก อ้อม ประนอม. 2527. ถนนหลักสูตร การบริหารและการพัฒนา.) กล่าวว่า การบริหารหลักสูตร หมายถึง การวางแผน และจัดการในการใช้ปัจจัยการบริหารอย่างชาญฉลาดรอบคอบ และมีเหตุผล เพื่อก่อให้เกิดความสะดวกในการปฏิบัติงานตามหลักสูตรให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์อย่างครบถ้วน

กรมสามัญศึกษา (2527 : 137) กล่าวว่า การบริหารหลักสูตร คือ การที่ผู้บริหารโรงเรียนทำความเข้าใจโดยละเอียดในหลักการ จุดหมาย โครงสร้าง และเกณฑ์การจบหลักสูตร พร้อมทั้งหาช่องทางที่จะระดมทรัพยากรต่างๆ มาใช้ในการเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์สูงสุดตามจุดหมายที่กำหนดไว้

แวนไดค์ (มาเจอ กีสูโช. 2537 : 27 ; อ้างอิงจาก Vandyke. 1964. The High School Curriculum.) กล่าวว่า การบริหารหลักสูตร คือ การดำเนินงานด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ให้บรรลุจุดประสงค์ที่วางไว้ ซึ่งนโยบาย และวิธีการดำเนินงานจะต้องประกอบด้วย เป้าหมายที่สำคัญ มีการวางแผนการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ

กล่าวโดยสรุป การบริหารจัดการหลักสูตร หมายถึง การดำเนินงานร่วมกันของบุคคล ในการจัดกิจกรรมและสภาพแวดล้อมต่างๆ เพื่อให้หลักสูตรบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

3.2 หลักการบริหารจัดการหลักสูตร

ในการดำเนินงานใดๆจะสำเร็จเรียบร้อยได้ จะต้องมีหลักการ หรือวิธีการในการดำเนินงาน และในการบริหารหลักสูตรให้ประสบผลสำเร็จ ได้มีนักวิชาการเสนอแนวทางการบริหารหลักสูตรให้ประสบผลสำเร็จได้ดังนี้

สันต์ ธรรมบำรุง (2527 : 158) กำหนดองค์ประกอบของการบริหารหลักสูตรไว้ 3 ส่วน คือ

1. การวางแผนหลักสูตร (Curriculum planning)
2. การนำหลักสูตรไปใช้ (Curriculum implementation)
3. การประเมินผลหลักสูตร (Curriculum evaluation)

ขั้นตอนการบริหารหลักสูตรตามแนวคิดของสันต์ ธรรมบำรุง มีรายละเอียดดังนี้

1. การวางแผนหลักสูตร (Curriculum planning) เป็นการเตรียมการพัฒนาหลักสูตรให้พร้อมที่จะนำไปปฏิบัติ ประกอบด้วย

1.1 การจัดตั้งคณะกรรมการวิเคราะห์และจัดทำหลักสูตรให้พร้อมที่จะนำไปสู่การปฏิบัติ

1.2 คณะกรรมการจัดทำกำหนดการสอน แผนการสอน วัสดุประกอบแผนการสอน และสื่อการสอนและสื่อการเรียนที่เหมาะสมกับนักเรียน

1.3 คณะกรรมการจัดทำแบบประเมินผลเพื่อตรวจสอบผลการเรียนของนักเรียน

2. การนำหลักสูตรไปใช้ (Curriculum implementation) เป็นการนำหลักสูตรออกสู่การปฏิบัติ หรือการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุผลตามที่หลักสูตรกำหนด แบ่งเป็น

2.1 ปฐมนิเทศนักเรียน ผู้ปกครองให้ทราบแนวการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน ตรวจสอบความพร้อมของสถานที่ อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ

2.2 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการสอน

2.3 จัดบุคลากรที่ทำการสอน สนับสนุนการสอนและนิเทศการสอน

3. การประเมินผลหลักสูตร (Curriculum evaluation) เป็นการตรวจสอบผลผลิตคือทั้งส่วนดีที่พึงประสงค์ของหลักสูตรและส่วนที่ไม่พึงประสงค์ ต้องปรับปรุงใหม่

คุษฎี พงศ์ศาสตร์ (2532 : 139 – 144) กล่าวว่า หลักสูตรมีความสำคัญยิ่งต่อการบริหารโรงเรียน ผู้บริหารต้องใช้หลักสูตรเป็นตัวกำหนดนโยบายทิศทางเดินตลอดทั้งแนวปฏิบัติงานด้านวิชาการ และต้องสามารถบริหารหลักสูตรให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้ ในการบริหารหลักสูตร ผู้บริหารต้อง

1. เริ่มต้นด้วยการคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1.1 บุคลากรในโรงเรียน ได้แก่ ครู – อาจารย์ นักเรียน และผลกระทบที่มีต่อการบริหารหลักสูตร

1.2 อาคารสถานที่

1.3 ชุมชน

1.4 การเงิน วัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนในโรงเรียน

2. การนำหลักสูตรไปใช้ ผู้บริหารในฐานะผู้นำการใช้หลักสูตร จะต้องดำเนินการดังนี้

2.1 ศึกษาหลักสูตรให้เข้าใจกระจ่างชัดเจนจนสามารถแปลออกมาเป็นแนวปฏิบัติ กำหนดผู้รับผิดชอบได้ และสามารถชี้แจงแนะนำครูผู้สอนได้

2.2 ชักนำและวางมาตรการให้ครูผู้สอนสนใจหลักสูตร และเข้าใจหลักการ จุดหมายของหลักสูตรอย่างแจ่มแจ้ง

2.3 ท้นต่อการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารต้องเป็นคนแรกของโรงเรียนที่ทราบ ความเคลื่อนไหว และท้นต่อการเปลี่ยนแปลงของหลักสูตร และสามารถกำหนดแนวปฏิบัติและ ชี้แจงให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ เพื่อดำเนินการถูกต้องทันท่วงที

2.4 ควบคุม ดูแล และติดตามผลการใช้หลักสูตร

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535 : 60 – 67) กล่าวว่า การบริหารหลักสูตร เป็นการ ดำเนินงานเกี่ยวกับหลักสูตรเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยการนำกระบวนการบริหาร งานมาประยุกต์ใช้ เพื่อให้การทำงานบรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งกระบวนการการบริหารงานแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นเตรียมการ เป็นการวางแผนการใช้หลักสูตร โดยการเตรียมการเกี่ยวกับ หลักสูตร ได้แก่ การตรวจสอบหลักสูตรแม่บทก่อนนำไปใช้ การประชาสัมพันธ์หลักสูตรและการ เตรียมความพร้อมของสิ่งต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการบริหารหลักสูตร

2. ขั้นดำเนินการเกี่ยวกับหลักสูตร เป็นการนำหลักสูตรไปใช้ซึ่งมีทั้งฝ่ายปฏิบัติการ หลักสูตร และฝ่ายสนับสนุน ตลอดจนฝ่ายควบคุมการใช้หลักสูตร

3. การประเมินผลการเรียนการสอนตามหลักสูตร เมื่อมีการนำหลักสูตรไปใช้ควร จะต้องมีการประเมินผลเกี่ยวกับหลักสูตร วัตถุประสงค์ของการประเมินผลเพื่อจะพิจารณาว่า ตรง กับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรหรือไม่เพื่อที่จะได้ใช้ในการตัดสินใจเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับหลักสูตร

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539 : 156) ได้เสนอกิจกรรมการบริหารหลักสูตรประกอบด้วย

1. การศึกษาวิเคราะห์และทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร และเอกสารประกอบ หลักสูตรต่างๆ

2. การเตรียมบุคลากรในโรงเรียน

3. การจัดครูเข้าสอน

4. การจัดตารางสอน

5. การจัดแผนการเรียน

6. การจัดบริการวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน

7. การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆแก่ผู้ใช้หลักสูตร เช่น อาคารสถานที่ งบประมาณ การบริการห้องสมุด เป็นต้น

8. การนิเทศติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร

9. การประชาสัมพันธ์หลักสูตรแก่ผู้ปกครองและชุมชน

กรมวิชาการ (2545 : 7 – 12) ได้เสนอกิจกรรมการบริหารจัดการหลักสูตร ประกอบด้วย
7 ภารกิจ ดังนี้

1. การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา
2. การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา
3. การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร
4. การดำเนินการบริหารหลักสูตร
5. การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล
6. การสรุปผลการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตร
7. ปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร

จากการได้ศึกษาแนวคิดของนักการศึกษาและกรมวิชาการ สามารถสรุปได้ว่า การบริหารจัดการหลักสูตรให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ การเตรียมความพร้อม การดำเนินการใช้หลักสูตรและการประเมินผลหลักสูตร โดยครอบคลุมการปฏิบัติภารกิจ จำนวน 7 ภารกิจ ได้แก่ 1. การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา 2. การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 3. การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร 4. การดำเนินการบริหารหลักสูตร 5. การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล 6. การสรุปผลการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตร และ 7. ปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร

3.3 โครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามหลักการ จุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ ให้สถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องมีแนวปฏิบัติในการจัดหลักสูตรสถานศึกษา จึงได้กำหนดโครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานดังนี้

3.3.1 ระดับช่วงชั้น

กำหนดหลักสูตรเป็น 4 ช่วงชั้น ตามระดับพัฒนาการของผู้เรียน ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6

3.3.2 สาระการเรียนรู้

กำหนดสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วยองค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการการเรียนรู้ และคุณลักษณะ หรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนเป็น 8 กลุ่ม ดังนี้

3.3.2.1 ภาษาไทย

3.3.2.2 คณิตศาสตร์

3.3.2.3 วิทยาศาสตร์

3.3.2.4 สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

3.3.2.5 สุขศึกษาและพลศึกษา

3.3.2.6 ศิลปะ

3.3.2.7 การงานอาชีพและเทคโนโลยี

3.3.2.8 ภาษาต่างประเทศ

สาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มนี้เป็นพื้นฐานสำคัญที่ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนรู้ โดยอาจจัดเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มแรก ประกอบด้วย ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นสาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลักในการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างพื้นฐานการคิดและเป็นกลยุทธ์ในการแก้ปัญหาและวิกฤติของชาติ กลุ่มที่สอง ประกอบด้วย สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยีและภาษาต่างประเทศ เป็นสาระการเรียนรู้ที่เสริมสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์และสร้างศักยภาพในการคิดและการทำงานอย่างสร้างสรรค์เรื่องสิ่งแวดล้อมศึกษา หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ไว้ในสาระการเรียนรู้กลุ่มต่าง ๆ โดยเฉพาะกลุ่มวิทยาศาสตร์ กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มสุขศึกษาและพลศึกษา กลุ่มภาษาต่างประเทศ กำหนดให้เรียนภาษาอังกฤษทุกช่วงชั้น ส่วนภาษา ต่างประเทศอื่นๆ สามารถเลือกจัดการเรียนรู้ได้ตามความเหมาะสม หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดสาระการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มไว้เฉพาะส่วนที่จำเป็นในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคนเท่านั้น สำหรับส่วนที่ตอบสนองความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนแต่ละคนนั้นสถานศึกษาสามารถกำหนดเพิ่มขึ้นได้ให้สอดคล้องและสนองตอบศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน

3.3.3 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

เป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตาม ศักยภาพ มุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม การเข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขกับกิจกรรมที่เลือกด้วยตัวเองตามความถนัดและความสนใจอย่างแท้จริง การพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่ การพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ให้ครบทุกด้าน ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม โดยอาจจัดเป็นแนวทางหนึ่งที่จะสนองนโยบายในการสร้างเยาวชนของชาติให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัยและมีคุณภาพ เพื่อพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ปฏิถังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม

ซึ่งสถานศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างมีเป้าหมาย มีรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแบ่งเป็น 2 ลักษณะคือ

3.3.3.1 กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตน เสริมสร้างทักษะชีวิต วุฒิภาวะทางอารมณ์ การเรียนรู้ในเชิง พหุปัญญา และการสร้างสัมพันธภาพที่ดี ซึ่งครูทุกคนต้องทำหน้าที่แนะแนว ให้คำปรึกษาด้านชีวิต การศึกษาต่อและการพัฒนาตนเองสู่โลกอาชีพและการมีงานทำ

3.3.3.2 กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเองอย่างครบวงจร ตั้งแต่ศึกษาวิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมิน และปรับปรุงการทำงาน โดยเน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เช่น โครงการ กิจกรรมตามความสนใจ ชุมนุมวิชาการ กิจกรรมรักการอ่าน กิจกรรมสาธารณประโยชน์ ลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด และผู้บำเพ็ญประโยชน์

โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาพรวมแสดงไว้ในตารางต่อไปนี้

ช่วงชั้น	ประถมศึกษา		มัธยมศึกษา	
	ช่วงชั้นที่ 1 (ป.1-3)	ช่วงชั้นที่ 2 (ป.4-6)	ช่วงชั้นที่ 3 (ม.1-3)	ช่วงชั้นที่ 4 (ม.4-6)
	← การศึกษาภาคบังคับ →			
	← การศึกษาขั้นพื้นฐาน →			
กลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม				
ภาษาไทย	•	•	•	•
คณิตศาสตร์	•	•	•	•
วิทยาศาสตร์	•	•	•	•
สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	•	•	•	•
สุขศึกษาและพลศึกษา	■	■	■	■
ศิลปะ	■	■	■	■
การงานอาชีพและเทคโนโลยี	■	■	■	■
ภาษาต่างประเทศ	■	■	■	■
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	▲	▲	▲	▲
เวลาเรียน	ประมาณปีละ 800 - 1,000 ชม.	ประมาณปีละ 800 - 1,000 ชม.	ประมาณปีละ 1,000 - 1,200 ชม.	ไม่น้อยกว่าปีละ 1,200 ชม.

หมายเหตุ

- สาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลักเพื่อสร้างพื้นฐานการคิด การเรียนรู้และการแก้ปัญหา
 - สาระการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความเป็นมนุษย์ และศักยภาพพื้นฐานในการคิด และการทำงาน
 - ▲ กิจกรรมที่เสริมสร้างการเรียนรู้นอกจาก 8 กลุ่ม และการพัฒนาตนตามศักยภาพ ทั้งนี้สถานศึกษาอาจจัดเวลาเรียนและกลุ่มสาระต่างๆ ได้ตามสภาพกลุ่มเป้าหมาย
- สำหรับการศึกษานอกระบบ สามารถจัดเวลาเรียนและช่วงชั้นได้ตามระดับการศึกษา

ภาพประกอบ 2 โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.4 แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรอิสลามศึกษา

จากการที่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ให้จัดการศึกษาบางประเภทที่มีกลุ่มเป้าหมายเฉพาะได้ เช่น การศึกษาทางด้านศาสนา โดยสามารถปรับใช้มาตรฐานการเรียนรู้ได้ตามความเหมาะสม ศาสนาอิสลาม เป็นศาสนาหนึ่งที่มีประชากรนับถือเป็นจำนวนมาก ดังนั้นการจัดทำหลักสูตรอิสลามศึกษา จึงเป็นความจำเป็นสำหรับโรงเรียนที่มีชุมชนที่นับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งสาระการเรียนรู้อิสลามศึกษานั้น อยู่ในสาระที่ 1 : ศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรมของกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ซึ่งมีมาตรฐานการเรียนรู้ ดังนี้

สาระที่ 1 : ศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส 1.1 : เข้าใจประวัติ ความสำคัญ หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือและสามารถนำหลักธรรมของศาสนา มาเป็นหลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน

มาตรฐาน ส 1.2 : ยึดมั่นในศิลปกรรม การกระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม และศรัทธาในพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ

มาตรฐาน ส 1.3 : ประพฤติ ปฏิบัติตนตามหลักธรรม และศาสนพิธีของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ค่านิยมที่ดีงาม และนำไปประยุกต์ใช้ ในการพัฒนาตน บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม สิ่งแวดล้อมและอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

สำหรับแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรอิสลามศึกษานั้น ผู้วิจัยใช้แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรอิสลามศึกษาของกรมวิชาการ ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนการดำเนินงาน 7 การกิจ ดังนี้

การกิจที่ 1 การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา โดยดำเนินการดังนี้

1. สร้างความตระหนักให้แก่บุคลากร ซึ่งประกอบด้วย คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชน นักเรียน ทั้งนี้เพื่อให้เห็นความสำคัญ ความจำเป็นที่ต้องร่วมมือกันบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา โดยการสำรวจสภาพปัจจุบันของบุคลากร จัดทำเอกสารเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร ศึกษาจากแหล่งความรู้ที่หลากหลาย สื่อ และเอกสาร

2. พัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยการศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและเอกสารประกอบหลักสูตรศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของบุคลากร จัดอบรมสัมมนาหรือฝึกปฏิบัติตามความต้องการของบุคลากร สร้างเครือข่ายและแลกเปลี่ยนประสบการณ์การจัดการเรียนรู้

3. ดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการของสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วยคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการของสถานศึกษา คณะอนุกรรมการระดับกลุ่มสาระการ

เรียนรู้

4. จัดทำระบบสารสนเทศของสถานศึกษาให้ครอบคลุมและเป็นปัจจุบัน โดยการรวบรวมข้อมูลด้านต่างๆ เช่น บุคลากร งบประมาณ อาคาร สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก ภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งการเรียนรู้ รวมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียน ชุมชน ท้องถิ่น แล้วนำข้อมูลต่างๆมาจัดทำให้เป็นระบบ

5. จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาหรือธรรมนูญสถานศึกษา โดยการกำหนด วิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมายของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตร ความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสนองนโยบาย กฎ ระเบียบ โดยจัดทำเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อใช้เป็นแผนแม่บทในการดำเนินการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในช่วงระยะเวลาที่กำหนด โดยกำหนดเป็นแผนพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

6. เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานองค์กร ในชุมชนทุกฝ่ายได้รับทราบและให้ความร่วมมือในการบริหารจัดการหลักสูตรของสถานศึกษา โดยการจัดให้มีการประชาสัมพันธ์โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น หอกระจายข่าว ป้ายนิเทศ แผ่นพับ จดหมายข่าว สื่อมวลชนท้องถิ่น โคมแดง อินเทอร์เน็ต สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ นิตรรศการ การพบปะประชาชน

ภารกิจที่ 2 การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยดำเนินการดังนี้

1. ศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง
2. กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมายของการจัดการศึกษา
3. กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์
4. จัดทำโครงสร้างของหลักสูตร สัดส่วนเวลาเรียน
5. กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง สาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค
6. จัดทำคำอธิบายรายวิชา
7. จัดทำหน่วยการเรียนรู้
8. จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้
9. กำหนดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
10. กำหนดสื่อการเรียนรู้/แหล่งการเรียนรู้
11. กำหนดการวัดและประเมินผล
12. บริหารจัดการงบประมาณ อาคารสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ และบุคลากรให้

สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา

ภารกิจที่ 3 การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร โดยดำเนินการดังนี้

1. การบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ โดยผู้บริหารให้ความสำคัญกับครูให้พัฒนาตนเองและวางแผนดำเนินการร่วมกันในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด มีการสอนซ่อมเสริม มีการประเมินผลตามสภาพจริง
2. การบริหารจัดการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยร่วมกันวางแผนให้ครูทุกคนสามารถดำเนินการแนะแนวในด้านการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพให้กับผู้เรียน จัดกิจกรรมส่งเสริมและตอบสนองจุดเน้นของสถานศึกษา ความสนใจและความสามารถของผู้เรียน
3. การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยการระดมทรัพยากรมาใช้ให้คุ้มค่า จัดให้มีเครือข่ายการเรียนรู้ในและนอกสถานศึกษา มีสื่อการเรียนรู้ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียน มีการนิเทศภายในอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

ภารกิจที่ 4 การดำเนินการบริหารหลักสูตร(การใช้หลักสูตร)

ในขั้นตอนนี้ คือการบริหารหลักสูตรให้เป็นไปตามภารกิจที่ 2 และภารกิจที่ 3 ซึ่งประกอบด้วย

1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการเรียนรู้
2. การจัดให้มีการประเมินคุณภาพภายใน
3. การจัดให้มีการประเมินคุณภาพภายนอก
4. การจัดให้มีการรายงานผลการเรียนรู้ต่อชุมชน

ภารกิจที่ 5 การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล

1. การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรและงานวิชาการภายในสถานศึกษา
2. การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรและงานวิชาการจากภายนอกสถานศึกษา

ภารกิจที่ 6 สรุปผลการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตร

สถานศึกษาสรุปผลการดำเนินงานและเขียนรายงาน

ภารกิจที่ 7 ปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร

1. สถานศึกษานำผลการดำเนินงาน รวมทั้งปัญหา/ข้อเสนอแนะต่าง ๆ มาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร
2. สถานศึกษาคำเนินการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรและปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3.5 ตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จของการบริหารจัดการหลักสูตรอิสลามศึกษา

เพื่อให้การชี้วัดความสำเร็จของการบริหารจัดการหลักสูตรอิสลามศึกษามีความชัดเจน จึงใช้ตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จตามที่กรมวิชาการได้เสนอแนะตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จของการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ดังนี้ (กรมวิชาการ. 2545 : 24 – 27)

ภารกิจที่ 1 การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา

1. สร้างความตระหนักให้แก่บุคลากร

1.1 มีข้อมูลที่แสดงความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรการศึกษา
ขั้นพื้นฐานของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

1.2 มีเอกสารและหลักฐานการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน

1.3 บุคลากรที่เกี่ยวข้องมีความสามารถและกระตือรือร้นที่จะหาความรู้
เกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษา

2. พัฒนาศักยภาพของสถานศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถนำ
ความรู้ไปใช้ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

2.1 มีคณะทำงานที่รับผิดชอบการศึกษาเอกสารหลักสูตร

2.2 มีข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการศึกษา
ขั้นพื้นฐานของบุคลากรในสถานศึกษา

2.3 มีบัญชีรายชื่อสถานศึกษาและแหล่งการเรียนรู้

3. คณะกรรมการและคณะอนุกรรมการของสถานศึกษาตามระเบียบของ
กระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.1 จัดตั้งคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการฯตามระเบียบของกระทรวง
ศึกษาธิการ

3.2 คณะกรรมการและคณะอนุกรรมการ เข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของตนเอง
สอดคล้องกับนโยบายของสถานศึกษา

4. จัดทำข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาให้เป็นระบบ

4.1 มีการจัดทำข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน ชุมชน และข้อมูลการดำเนินงาน
อย่างเป็นระบบ

4.2 มีข้อมูลเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรทั้งในอดีต ปัจจุบันและอนาคต

5. จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

5.1 มีการนำข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษา ชุมชน มาใช้ในการจัดทำ

แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

5.2 มีแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพของสถานศึกษา

6. เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ผู้เรียน ผู้ปกครอง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับทราบและขอความร่วมมือ

6.1 มีการประชาสัมพันธ์หลักสูตร ความเคลื่อนไหวของหลักสูตรอิสลามศึกษาให้บุคลากรในสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชนทราบ

6.2 บุคลากรทุกฝ่ายอาสาที่จะช่วยเผยแพร่ประชาสัมพันธ์หลักสูตรอิสลามศึกษา

ภารกิจที่ 2 การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

1. มีผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการจัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษา

2. มีกระบวนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

3. มีวิสัยทัศน์ ภารกิจ และเป้าหมายการจัดการศึกษา คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน

4. มีโครงสร้างหลักสูตร

5. มีคำอธิบายรายวิชาทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้งพื้นฐานและเพิ่มเติม

6. มีหน่วยการเรียนรู้

7. มีแผนการจัดการเรียนรู้และแผนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ภารกิจที่ 3 การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร

1. การบริหารการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

1.1 มีเอกสาร/หลักฐานการทำความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542

1.2 มีการจัดทำสาระการเรียนรู้กลุ่มสาระ/รายวิชาและกิจกรรมที่หลากหลาย สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจและความสามารถของผู้เรียน

1.3 มีการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ คิด และสรุปเป็นความรู้ และแนวคิดด้วยตนเอง

1.4 มีการสอนซ่อมเสริมและส่งเสริมผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพที่ปรากฏเป็นหลักฐานและตรวจสอบได้

1.5 มีระบบการประเมินผลตามสภาพจริง

1.6 ปฏิบัติตามระเบียบการเทียบโอนผลการเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ

2. การบริหารการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

2.1 มีการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและกิจกรรมแนะแนวตามหลักสูตร

2.2 มีกิจกรรมส่งเสริมบุคลากรในสถานศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถทำหน้าที่แนะแนวให้กับผู้เรียน

2.3 มีแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่ส่งเสริมและคอบสนองจุดเน้นของสถานศึกษา

3. การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

3.1 มีการจัดระดมทรัพยากร เพื่อใช้ในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา

3.2 มีเครือข่ายการเรียนรู้ในและนอกสถานศึกษา

3.3 มีสื่อการเรียนรู้ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาเพียงพอตามความเหมาะสมของสถานศึกษา

3.4 มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้

3.5 มีการส่งเสริมให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียน

3.6 มีการนิเทศภายในอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

ภารกิจที่ 4 การดำเนินการบริหารหลักสูตร

1. มีการประเมินคุณภาพภายในอย่างเป็นระบบ

1.1 ปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

1.2 มีการบริหารจัดการที่ใช้สถานศึกษาเป็นฐาน

2. จัดให้มีการประเมินคุณภาพของสถานศึกษาโดยองค์กรภายนอก

3. สถานศึกษามีการรายงานผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต่อชุมชนเป็นประจำ

ภารกิจที่ 5 การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล

1. มีคณะกรรมการนิเทศภายในของสถานศึกษา

2. มีแผนงาน/โครงการนิเทศ ติดตาม กำกับ ในสถานศึกษา

3. มีเอกสารหลักฐานการดำเนินงานบริหารจัดการหลักสูตรที่เป็นปัจจุบัน

4. มีรายงานการนิเทศปรากฏเป็นหลักฐาน

5. มีระบบกำกับ ติดตามและประเมินผล

ภารกิจที่ 6 สรุปผลการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา

1. มีการรายงานต่อผู้ที่เกี่ยวข้องและชุมชนเป็นประจำ

2. มีการประเมินผลการใช้หลักสูตร

ภารกิจที่ 7 ปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา

1. นำข้อมูลและปัญหาเป็นพื้นฐานในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา
2. จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยกำหนดวิสัยทัศน์ภารกิจและเป้าหมาย รวมทั้งยุทธศาสตร์การพัฒนาในปีต่อไป

สรุป ผู้บริหารและบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง จำเป็นที่จะต้องศึกษาทำความเข้าใจเนื้อหากระบวนการในการบริหารจัดการหลักสูตร ภาพรวมของการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ เพื่อนำไปสู่การบริหารจัดการหลักสูตรให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ตามตัวชี้วัดความสำเร็จข้างต้น

3.6 บทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการหลักสูตรอิสลามศึกษา

การดำเนินการเพื่อให้การบริหารจัดการหลักสูตรของสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เกี่ยวข้องทุกระดับ ทุกฝ่าย ต้องมีความรู้ ความเข้าใจ รวมทั้งทราบบทบาทภารกิจหน้าที่ ตลอดจนแนวทางการปฏิบัติที่ช่วยส่งเสริมสนับสนุนการใช้หลักสูตรของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการหลักสูตรอิสลามศึกษา มีดังนี้

3.6.1 ผู้บริหารสถานศึกษา

สถานศึกษาที่จัดการศึกษาประสบผลสำเร็จได้ดีมีคุณภาพ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะมีผู้บริหารที่ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษา และเข้าใจบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารอย่างถ่องแท้ และนำไปปฏิบัติอย่างจริงจังต่อเนื่อง คุณสมบัติของผู้บริหารที่ดี คือเป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความมุ่งมั่นในการจัดการศึกษา และมุ่งมั่นต่อการสร้างระบบคุณภาพให้เกิดในสถานศึกษา เป็นผู้มีความสามารถในการสร้างความร่วมมือ และประสานงานกับทุกฝ่ายเพื่อให้สถานศึกษาดำเนินกิจการต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นผู้สนับสนุนให้สถานศึกษาได้รับการพัฒนาอยู่ในระดับมาตรฐานการประกันคุณภาพตลอดไป โดยให้การสนับสนุนทั้งบุคลากรและนักเรียน ร่วมมือกันพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. จัดให้มีแผนพัฒนาสถานศึกษา เพื่อใช้ในการดำเนินการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
2. เป็นผู้นำในการจัดทำหลักสูตร โดยร่วมประสานกับบุคลากรทุกฝ่ายเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ตลอดจนสาระตามหลักสูตรของสถานศึกษา
3. จัดให้มีการประชาสัมพันธ์หลักสูตรสถานศึกษา
4. สนับสนุนการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ สนับสนุนให้บุคลากรทุกฝ่ายของสถานศึกษาได้รับความรู้ และความสามารถจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา รวมทั้ง

พัฒนานักวิชาการให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

5. จัดให้มีการนิเทศภายใน เพื่อนิเทศ กำกับ ติดตามการใช้หลักสูตรอย่างมีระบบ

6. ให้มีการประเมินการนำหลักสูตรไปใช้ เพื่อการปรับปรุงพัฒนาสาระของหลักสูตรสถานศึกษาให้ทันสมัย สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น

3.6.2 ครูผู้สอน

ครูเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญในการจัดการศึกษาให้ประสบผลสำเร็จด้วยดี เพราะการจัดการศึกษาที่ชี้ให้ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 นั้น กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาคนเต็มตามศักยภาพ ดังนั้น บทบาทของครูผู้สอนจะต้องปรับเปลี่ยนไป

บทบาทหน้าที่ของครูผู้สอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน:

1. วางแผนหน่วยการเรียนรู้ กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้
2. จัดทำแผนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด เปิดโอกาสให้ผู้เรียนปฏิบัติจริง แสดงออกอย่างอิสระ และมีส่วนร่วมทุกกิจกรรม
3. จัดทำและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา จัดหาแหล่งการเรียนรู้อื่นๆ ในชุมชน เช่น ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ สวนสาธารณะ แหล่งผลิตศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ฯลฯ
4. พัฒนาตนเองให้เป็นบุคคลที่ใฝ่รู้ ทันเหตุการณ์
5. เป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณธรรม ปฏิบัติดีต่อเพื่อนครู และนักเรียน
6. จัดสภาพแวดล้อมของห้องเรียนและสถานศึกษาให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ให้มีบรรยากาศดึงดูดความสนใจ ทำทนายให้ผู้เรียนอยากมีส่วนร่วม
7. จัดการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพจริง โดยประเมินจากการปฏิบัติ การสังเกต การสัมภาษณ์ จากแฟ้มสะสมงาน ฯลฯ
8. จัดทำวิจัยในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้
9. จัดทำข้อมูลผู้เรียนเป็นรายบุคคล โดยให้มีการประสานกันระหว่างสถานศึกษา บ้าน และชุมชน เพื่อการพัฒนาให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์

3.6.3 ผู้เรียน

การจัดการศึกษาที่ชี้ให้ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด เพราะผู้เรียนเป็นผลผลิตของการจัดการศึกษา เป็นเป้าหมายการจัดการศึกษาของรัฐที่มุ่งหวังพัฒนาให้คนไทยมีความสมบูรณ์และสมดุลทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม จริยธรรม

7. ร่วมมือกับครูและผู้เกี่ยวข้อง ประสานงานป้องกันและแก้ไขปัญหา เกี่ยวกับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของผู้เรียน
8. ปฏิบัติตนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีความรู้คู่คุณธรรม เป็นแบบอย่างที่ดีนำไปสู่การพัฒนาให้เป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้
9. มีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนของผู้เรียน และในการประเมินการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
10. จัดให้บุตร ธิดา หรือบุคคลที่อยู่ในความดูแลได้รับการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี

3.6.5 ประชาชน

การศึกษาของไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญส่งผลต่อคุณภาพของพลเมืองไทยในอนาคต คือ การจัดให้มีการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับทุกคน ประชาชนมีสิทธิในการมีส่วนร่วมกับการศึกษาขั้นพื้นฐานและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของตนเองตลอดจนการพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ มีการส่งเสริมให้ทุกๆ ส่วนในสังคมได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ดังนั้น ประชาชนจึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน สนับสนุนให้มีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด

บทบาทหน้าที่ของประชาชนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. มีส่วนร่วมกำหนดสาระของหลักสูตรและแผนพัฒนาการศึกษาหรือธรรมนูญของสถานศึกษา
2. สนับสนุนกิจกรรมของสถานศึกษาในด้านการจัดการเรียนรู้ และทรัพยากรต่างๆเพื่อการศึกษาตามความเหมาะสมและจำเป็น
3. มีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน
4. มีส่วนร่วมในการประเมินผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเพื่อให้สถานศึกษาเป็นสถานศึกษาของชุมชนอย่างแท้จริง

3.6.6 ชุมชน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้เปิดแนวทางให้แก่ชุมชนในการร่วมจัดทำหลักสูตรและการบริหารจัดการให้เกิดวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่กลมกลืนกับท้องถิ่น จึงได้กำหนดให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยให้ชุมชนมีสิทธิในการจัดการศึกษา ขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง สำหรับการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้มีการประสานความร่วมมือเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษา

บทบาทหน้าที่ของชุมชนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาหรือธรรมนูญสถานศึกษา
2. มีส่วนร่วมในการกำหนดสาระตามหลักสูตรสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความต้องการของสังคมและชุมชน
3. เป็นศูนย์การเรียนรู้ เครือข่ายการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์จากสถานการณ์จริง
4. ให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของสถานศึกษา
5. มีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
6. เสนอแนะแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

3.6.7 คณะกรรมการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษา

การจัดการศึกษาให้ผู้เรียนเป็นคนดี โดยปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยม ซึ่งกำหนดเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้น นับว่ามีความสำคัญและสอดคล้องกับความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาในมาตรา 6 ที่ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ สติปัญญาความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต...” สถานศึกษาต้องจัดให้มีคณะกรรมการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ขึ้นในสถานศึกษา โดยคณะกรรมการดังกล่าว มีบทบาทดังนี้

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์มุ่งให้เกิดในตัวผู้เรียน
2. จัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน
3. จัดระบบและเครื่องการประเมินด้านคุณลักษณะ
4. ประเมินผลรวมด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนเป็นรายบุคคลรวมทั้งของผู้เรียนแต่ละช่วงชั้น ร่วมกับครูผู้สอน ผู้ปกครอง และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง
5. เสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงสาระหลักสูตรของสถานศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์
6. สร้างความตระหนักให้แก่บุคลากรทุกฝ่ายในสถานศึกษา เพื่อร่วมกันพัฒนาและสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้แก่ผู้เรียน

3.6.8 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

พระราชบัญญัติการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2542 มาตรา 40 กำหนดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา

ประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามแนวทางที่กำหนด

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. กำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของสถานศึกษา
2. ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา
3. ให้ความเห็นชอบในการจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น
4. ให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งคณะกรรมการ / อนุกรรมการต่างๆ ที่สถานศึกษาแต่งตั้ง
5. สนับสนุน ส่งเสริมให้การบริหารด้านวิชาการของสถานศึกษา
6. ส่งเสริมให้มีกิจกรรมสหกรณ์เพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากร ภายนอก และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ
7. เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ตลอดจนประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิชาการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

3.6.9 คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษา

สถานศึกษาดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และงานวิชาการสถานศึกษาอยู่ภายใต้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา แต่งตั้งโดยผู้บังคับบัญชาเหนือสถานศึกษาขึ้นไปหนึ่งระดับ คณะกรรมการประกอบด้วย

1. ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นประธานกรรมการ
2. ผู้ช่วยผู้บริหารที่ผู้บริหารสถานศึกษามอบหมาย เป็นกรรมการ
3. หัวหน้าหมวดวิชาหรือกลุ่มวิชา เป็นกรรมการ
4. หัวหน้างานแนะแนว เป็นกรรมการ
5. หัวหน้างานวัดผลและประเมินผล เป็นกรรมการ
6. ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ เป็นกรรมการและเลขานุการ

ให้คณะกรรมการมีหน้าที่ดังนี้

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษา

1. วางแผนการดำเนินงานวิชาการ กำหนดสาระรายละเอียดของหลักสูตรระดับ

สถานศึกษาและแนวการจัดสัดส่วนสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน สภามหาวิทยาลัย สังคม ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาของท้องถิ่น

2. จัดทำคู่มือการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการของสถานศึกษา นิเทศ กำกับ ติดตาม ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร การจัดกระบวนการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และการแนะแนวให้สอดคล้องกันและเป็นไปตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร การจัดกระบวนการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผล และการแนะแนวให้เป็นไปตามจุดหมายและแนวทางการดำเนินการของหลักสูตร

4. ประสานความร่วมมือจากบุคคล หน่วยงาน องค์กรต่างๆ และชุมชนเพื่อให้เกิดการใช้หลักสูตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพ

5. ประชาสัมพันธ์หลักสูตรและการใช้หลักสูตรแก่นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้อง และนำข้อมูลป้อนกลับจากฝ่ายต่างๆมาพิจารณาเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

6. ส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้

7. ติดตามผลการเรียนของนักเรียนรายบุคคล ระดับชั้น ระดับช่วงชั้น และระดับกลุ่มวิชาในแต่ละปีการศึกษา เพื่อปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาการดำเนินงานด้านต่างๆของสถานศึกษา

8. ตรวจสอบ ทบทวน ประเมินมาตรฐานการปฏิบัติงานของครู และการบริหารหลักสูตรระดับสถานศึกษาในรอบปีที่ผ่านมา แล้วใช้ผลการประเมินเพื่อวางแผนพัฒนาการปฏิบัติงานของครูและการบริหารหลักสูตรปีการศึกษาต่อไป

คณะกรรมการระดับกลุ่มสาระการเรียนรู้ มีจำนวน 9 คณะ เรียกชื่อคณะอนุกรรมการตามชื่อกลุ่มสาระการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ กลุ่มภาษาไทย กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กลุ่มสุขศึกษาและพลศึกษา กลุ่มคณิตศาสตร์ กลุ่มวิทยาศาสตร์ กลุ่มศิลปะ กลุ่มการงานอาชีพและเทคโนโลยี กลุ่มภาษาต่างประเทศ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน อยู่ภายใต้คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่งตั้งโดยผู้บริหารสถานศึกษา คณะอนุกรรมการ แต่ละคณะประกอบด้วย

1. หัวหน้าหมวดวิชาหรือกลุ่มวิชา	เป็นประธานอนุกรรมการ
2. ครู อาจารย์ทุกคนในหมวดวิชาหรือกลุ่มวิชา	เป็นอนุกรรมการ

3. รองหัวหน้าหมวดวิชาหรือกลุ่มวิชา เป็นอนุกรรมการและเลขานุการ
ในกรณีสถานศึกษาไม่มีรองหัวหน้าหมวดวิชาหรือกลุ่มวิชาให้ผู้บริหารสถานศึกษา
พิจารณาแต่งตั้งผู้ที่เหมาะสมแทน ในกรณีที่สถานศึกษาไม่ได้จัดกลุ่มวิชาตามชื่อกลุ่มวิชาของ
หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้พิจารณากำหนดจำนวนคณะอนุกรรมการตามกลุ่มวิชาของสถาน
ศึกษา ให้คณะอนุกรรมการมีหน้าที่ดังนี้

1. กำหนดสัดส่วนสาระการเรียนรู้กลุ่มวิชาและพัฒนาหลักสูตรรายวิชาของกลุ่ม
วิชาในสาระการเรียนรู้พื้นฐาน และสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. ดำเนินการพัฒนาการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด การวัด
และประเมินผลการเรียนรู้รายวิชาต่างๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แสดงความสามารถที่แท้จริงของนักเรียน
3. พัฒนาแผนการสอนรายวิชาที่เป็นมาตรฐานกลาง เพื่อให้ผู้สอนสามารถปรับ
ใช้ตามความเหมาะสมและให้การนำไปสู่การเรียนรู้มากที่สุด
4. พัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้น
ผู้เรียนสำคัญที่สุด
5. กำหนดแนวทางพัฒนาเครื่องมือและกำกับติดตามการดำเนินการวัดและ
ประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มวิชาที่กำหนด
6. วิเคราะห์พัฒนาการของนักเรียนเป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม
7. ดำเนินการวิจัยการศึกษาในชั้นเรียนเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนากระบวนการ
เรียนรู้และการวัดและประเมินผล
8. นิเทศภายใน แลกเปลี่ยนประสบการณ์การดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณภาพ
การเรียนการสอน และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน
9. รวบรวมข้อมูลเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรรายวิชา และการจัด
กระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนตรวจสอบและประเมินการบริหารหลักสูตรรายวิชาและกลุ่มวิชาใน
ภาคเรียนที่ผ่านมา และวางแผนพัฒนาการบริหารหลักสูตรในภาคเรียนต่อไป
10. รายงานผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของครู อาจารย์ และ
ผลการบริหารหลักสูตรของกลุ่มวิชา โดยเน้นผลที่เกิดกับผู้เรียนต่อคณะกรรมการบริหารหลักสูตร
และงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้เกี่ยวข้อง
11. ปฏิบัติหน้าที่อื่นๆตามที่ได้รับมอบหมาย

จากบทบาทหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการหลักสูตร สรุปได้ว่า การ
บริหารจัดการหลักสูตรของสถานศึกษาจะประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้อย่างมี
ประสิทธิภาพได้นั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทุกระดับ ต้องมีความรู้ ความเข้าใจ รวมทั้งรับทราบ

ตระหนักในภารกิจหน้าที่ และปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ

4. หลักสูตรอิสลามศึกษา

4.1 ความเป็นมาของหลักสูตรอิสลามศึกษา

เมื่อปี พ.ศ.2518 กระทรวงศึกษาธิการให้มีการสอนศาสนาอิสลามในโรงเรียนประชาบาล ในเขตการศึกษา 2 มีการขกร่างหลักสูตร และเริ่มสอนในปีการศึกษา 2519 ต่อมาได้มีการปรับปรุงหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง จนถึงวันที่ 2 พฤศจิกายน 2544 กระทรวงศึกษาธิการได้มี คำสั่ง กระทรวงศึกษาธิการที่ วก 116/2544 เรื่อง ให้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ได้กำหนดให้มีการเรียนการสอนศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม ในสาระที่ 1 ของกลุ่มสาระ การเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยกำหนดให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานต้องทำ หลักสูตรเอง โดยกระทรวงศึกษาธิการกำหนดสาระแกนกลาง และให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตร ตามความต้องการของชุมชน ดังนั้นสถานศึกษาที่มีนักเรียนนับถือศาสนาอิสลามจึงได้จัดทำ หลักสูตรอิสลามศึกษาขึ้นเพื่อใช้จัดการเรียนการสอนแทนวิชาพระพุทธศาสนา

4.2 วิสัยทัศน์อิสลามศึกษา

การเรียนรู้อิสลามศึกษามุ่งให้ผู้เรียนมีศรัทธามั่น และปฏิบัติตามคำสอนของอิสลาม นำ มาพัฒนาตนเอง ครอบครัวและสังคม มีบุคลิกภาพตามแบบอย่างท่านนบีมูฮัมมัด (ศ็อลลัลลอฮุอะ ลัยฮิวะสัลลัม) ก่อให้เกิดสันติสุขทั้งในโลกนี้และโลกหน้า

4.3 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน

เมื่อผู้เรียนเรียนจบสาระการเรียนรู้อิสลามศึกษา ผู้เรียนควรมีคุณลักษณะ ดังนี้

4.3.1 มีความรู้ความเข้าใจหลักการอิสลามและตระหนักถึงความจำเป็นในการเรียนรู้อิสลามศึกษา

4.3.2 ชีดมั่นและปฏิบัติตามหลักคำสอนของอิสลามศึกษา

4.3.3 เห็นคุณค่าของตนเองและมีความภาคภูมิใจในความเป็นมุสลิม

4.3.4 มีทักษะและปฏิบัติตามหลักการอิสลามในชีวิตประจำวันอย่างสม่ำเสมอ

4.3.5 เป็นผู้ใฝ่เรียนรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ

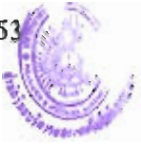
4.3.6 เชิญชวนผู้อื่นให้ทำความดี

4.3.7 รู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น

4.3.8 เป็นแบบอย่างที่ดีตามแนวทางอิสลาม

4.4 ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

เมื่อผู้เรียนได้ผ่านการเรียนรู้อิสลามศึกษาครบทุกช่วงชั้นการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้ว

4.4.1 ด้านความรู้

สาระการเรียนรู้อิสลามศึกษาจะทำให้ผู้เรียนมีความรู้ในเนื้อหาสาระ ความคิดรวบยอด และหลักการสำคัญในเรื่อง หลักศรัทธา ศาสนบัญญัติ จริยธรรม ศาสนประวัติ อัล - กุรอาน ภาษาอาหรับและหรือภาษามลายู ตามขอบเขตที่กำหนดไว้ในแต่ละระดับชั้น

4.4.2 ด้านทักษะและกระบวนการ

สาระการเรียนรู้อิสลามศึกษาจะพัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะและกระบวนการ ดังนี้

4.4.2.1 ทักษะการคิด เช่น การสรุปความคิด การแปลความ การวิเคราะห์ หลักการและการนำไปใช้ ตลอดจนเกิดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

4.4.2.2 ทักษะการแก้ปัญหา เช่น ความสามารถในการตั้งคำถามและการตั้งสมมติฐานอย่างมีระบบ การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล การทดสอบสมมติฐานและสรุปเป็นหลักการ

4.4.2.3 ทักษะการเรียนรู้ เช่น ความสามารถในการแสวงหาข้อมูลความรู้โดยการอ่าน การฟัง และการสังเกต ความสามารถในการสื่อสารโดยการพูด การเขียนและการนำเสนอ รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีและการสื่อสาร สารสนเทศต่างๆให้เป็นประโยชน์ในการแสวงหาความรู้

4.4.2.4 ทักษะกระบวนการกลุ่ม เช่น ความสามารถในการเป็นผู้นำและผู้ตาม การทำงานกลุ่ม มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการทำงานของกลุ่ม ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายด้วยความรับผิดชอบ สร้างสรรค์ผลงาน ช่วยลดข้อขัดแย้ง และแก้ปัญหาของกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.4.3 ด้านเจตคติ

สาระการเรียนรู้อิสลามศึกษาจะพัฒนาผู้เรียนเกิดเจตคติในด้านความเป็นมนุษย์ที่มีต่ออัลลอฮ์ซุบฮานะฮฺวะอะอะลา เช่น รู้จักตนเอง พึ่งตนเอง ซื่อสัตย์ สุจริต มีวินัย มีความกตัญญู รักเกียรติภูมิแห่งตน มีความพอดีในการบริโภค เห็นคุณค่าของการทำงาน รู้จักคิดวิเคราะห์การทำงานเป็นกลุ่ม เคารพสิทธิของผู้อื่น และศรัทธาในหลักธรรมคำสอนของอิสลาม ด้านการจัดการและปฏิบัติ สาระการเรียนรู้อิสลามศึกษาจะสร้างผู้เรียนให้เกิดทักษะในการทำงานเป็นกลุ่ม สามารถนำความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ได้รับการอบรมมาใช้ในการแก้ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้

เมื่อมองในภาพรวมแล้ว ความสำคัญของสาระการเรียนรู้อิสลามศึกษานี้ นอกจากพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องต่างๆที่จัด นำมาใช้ช่วยในการตัดสินใจอย่างรอบคอบในการดำเนินชีวิต และมีส่วนร่วมในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอแล้ว ยังช่วยให้ผู้เรียนนำความรู้ หลักธรรมคำสอนของอิสลามมาพัฒนาตนเองและสังคมได้ จนทำให้ผู้เรียนดำรงชีวิตในสังคมอย่าง

มีความสุข

จากนัยสำคัญดังกล่าว จึงกล่าวได้ว่า ผู้เรียนรัฐสภาระอิสลามศึกษาที่นับถือศาสนาอิสลาม นั้น แท้จริงเป็นเด็กเยาวชนไทยและเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญกลุ่มหนึ่งของประเทศไทย โดยมีวิถีชีวิตที่แนบแน่นอยู่ในกรอบของศาสนาอิสลามตลอดชีวิต ฉะนั้นการเรียนรัฐอิสลามศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอด 12 ปี นอกจากจะเป็นการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมแก่ผู้เรียนแล้ว ยังเป็นการปลูกฝังให้เป็นพลเมืองที่ประพฤติดนเป็นคนดีของศาสนา สังคม และประเทศชาติ เป็นคนเก่ง มีความสามารถ และดำรงตนอยู่ในสังคมไทยได้อย่างมีความสุข

4.5 มาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้อิสลามศึกษา

อิสลามศึกษา ได้ถูกกำหนดให้อยู่ในสาระที่ 1 : ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และเพื่อเป็นการพัฒนาผู้เรียนให้มีความเจริญงอกงามในด้านต่างๆ จึงได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ให้สถานศึกษาใช้เป็นเกณฑ์ในการกำหนดคุณภาพและพัฒนาผู้เรียนที่นับถือศาสนาอิสลาม ดังนี้

สาระที่ 1 : ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส 1.1 เข้าใจประวัติความเป็นมา ความสำคัญ หลักการของศาสนาอิสลาม และนำมาปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส 1.2 ยึดมั่นในหลักศรัทธาและกระทำความดีตามบทบัญญัติอิสลาม

มาตรฐาน ส 1.3 ประพฤติ ปฏิบัติตามบทบัญญัติอิสลาม และสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาตน บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม สิ่งแวดล้อม เพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

4.5.1 มาตรฐานการเรียนรู้

สาระที่ 1 : ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นไว้ ดังนี้

มาตรฐาน ส 1.1 เข้าใจประวัติความเป็นมา ความสำคัญ หลักการของศาสนาอิสลามและนำมา
ปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น			
ป.1 - 3	ป.4 - 6	ม.1 - 3	ม.4 - 6
1.รู้และเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ความสำคัญ หลักการของศาสนาอิสลาม	1.รู้และเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ความสำคัญ ของศาสนาอิสลาม อัลลอฮ์ อัล - กุรอาน รสูล หะดีษ	1.รู้และเข้าใจประวัติความเป็นมา ความสำคัญ ความหมายขององค์ประกอบของศาสนาอิสลาม อัลลอฮ์ อัล - กุรอาน รสูล หะดีษ และวิเคราะห์ จริวัตรของรสูลและ เศาะฮาบะฮ์	1.รู้ เข้าใจและวิเคราะห์เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา องค์ประกอบของศาสนาอิสลาม รสูล หลักการต่างๆ ของศาสนาอิสลาม เศาะฮาบะฮ์ ตาบิอ์ อุละมาอ์ และ เป้าหมายสูงสุดของ ชีวิต
2.รู้และเข้าใจภาษาอาหรับและหรือภาษามลายูในการศึกษาศาสนาอิสลาม อัลลอฮ์ อัล - กุรอาน รสูล หะดีษ	2.รู้และเข้าใจภาษาอาหรับและหรือภาษามลายูในการศึกษาประวัติศาสตร์ศาสนาอิสลาม อัลลอฮ์ อัล - กุรอาน รสูล หะดีษ ได้ถูกต้อง	2.รู้และมีทักษะในการใช้ภาษาอาหรับและหรือภาษามลายูในการศึกษาศาสนาอิสลาม อัลลอฮ์ อัล - กุรอาน รสูล หะดีษ ได้อย่าง ถูกต้องและแม่นยำ	2.มีทักษะในการใช้ภาษาอาหรับและหรือภาษามลายูในการศึกษาศาสนาอิสลาม อัลลอฮ์ อัล - กุรอาน รสูล หะดีษ ได้ถูกต้อง แม่นยำและลึกซึ้ง

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น			
ป.1 - 3	ป.4 - 6	ม.1 - 3	ม.4 - 6
3.สามารถนำความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ความสำคัญ หลักการของศาสนาอิสลาม อัลลอฮ์ อัล - กุรอาน รสูล หะดีษ มาใช้ในชีวิตประจำวัน	3.สามารถนำความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ความสำคัญ หลักการของศาสนาอิสลาม อัลลอฮ์ อัล - กุรอาน รสูล หะดีษมาใช้ในชีวิตประจำวันอย่างถูกต้อง สม่่าเสมอ	3.สามารถนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติ ความเป็นมา ความสำคัญ หลักการของศาสนาอิสลาม อัลลอฮ์ อัล - กุรอาน รสูล หะดีษมาใช้ในชีวิตประจำวันอย่างถูกต้อง สม่่าเสมอ	3.สามารถนำความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ความสำคัญ หลักการของศาสนาอิสลาม อัลลอฮ์ อัล - กุรอาน รสูล หะดีษ และนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างถูกต้อง สม่่าเสมอเป็นกิจนิสัย
4.เห็นประโยชน์ของการศึกษาประวัติความสำคัญของศาสนาอิสลาม	4.เห็นประโยชน์ของการศึกษาหลักการของศาสนาอิสลาม	4.ตระหนักในคุณค่าของการศึกษาประวัติ ความเป็นมา และความสำคัญของศาสนาอิสลาม และสามารถปฏิบัติตนอย่างต่อเนื่อง สม่่าเสมอ	4.เชื่อมั่น ศรัทธาค่อศาสนาอิสลามและนำมาเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ศ 1.2 ยึดมั่นในหลักศรัทธา และกระทำความดีตามบทบัญญัติอิสลาม

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น			
ป.1 - 3	ป.4 - 6	ม.1 - 3	ม.4 - 6
1.รู้เข้าใจและยึดมั่นหลักศรัทธาตามบทบัญญัติอิสลาม	1.รู้เข้าใจ และยอมรับหรือมกหลักฐานในหลักศรัทธาเพื่อเป็นหลักยึดมั่นในการดำเนินชีวิตให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข	1.รู้เข้าใจ และเชื่อมั่นในหลักศรัทธา โดยใช้หลักฐานจากอัล - กุรอานอัล - หะดีษและข้อมูลสารสนเทศมาสนับสนุนในการกระทำความดีตามหลักการของศาสนาอิสลาม เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข	1.รู้เข้าใจ และตระหนักถึงผลของการศรัทธาการกระทำความดีจากการศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบจากหลักฐาน อัล - กุรอานอัล - หะดีษและข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศความเป็นเหตุ เป็นผลของสถานการณ์ที่ต้องเผชิญเพื่อตัดสินใจเลือกปฏิบัติตามแนวทางการศรัทธาและหลักจริยธรรม โดยกำหนดบทบาท เป้าหมายในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น			
ป.1 - 3	ป.4 - 6	ม.1 - 3	ม.4 - 6
2.เชื่อมั่นและเห็นคุณค่าของการศรัทธาอันนำไปสู่การกระทำความดีของตนเองและผู้อื่นเป็นแบบอย่างแก่บุคคลในครอบครัวและโรงเรียนได้รับรู้ชื่นชมและอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข	2.เชื่อมั่นและเห็นคุณค่าของการศรัทธา จริยวัตรของรศูดและจริยธรรมของบุคคลสำคัญในศาสนาอิสลาม เพื่อนำมาเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติของตนเอง กลุ่มเพื่อน และสังคมใกล้ตัวอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข	2.เชื่อมั่นและเห็นความสำคัญของการศรัทธาและจริยธรรมของบุคคลสำคัญที่เป็นแบบอย่างและนำมาประพฤติปฏิบัติตนเอง กลุ่มเพื่อน ชุมชน สังคม เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข	2.เชื่อมั่นและตระหนักถึงการศรัทธาและการมีจริยธรรมจากการวิเคราะห์เปรียบเทียบจากอัล - กุรอาน อัล - หะดีษ และข้อมูลข่าวสารสารสนเทศอย่างมีเหตุผล นำมาเป็นบรรทัดฐานในการดำเนินชีวิต เพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส 1.3 ประพฤติ ปฏิบัติตนตามบทบัญญัติอิสลาม และสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาตน
 บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม สิ่งแวดล้อม เพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น			
ป.1 - 3	ป.4 - 6	ม.1 - 3	ม.4 - 6
1.รู้และเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับบทบัญญัติอิสลาม อัล - กุรอาน วิธีอ่าน และท่องจำ อัล - กุรอาน เพื่อความเข้าใจและอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข	1.รู้และเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญและหลักปฏิบัติหลักจริยธรรมของบทบัญญัติของอิสลาม ภาษาอัล - กุรอาน วิธีอ่าน เขียน ท่องจำ ความหมายและหลักการอ่าน อัล - กุรอาน ในเรื่องเกี่ยวกับตนเอง ครอบครัว เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข	1.รู้และเข้าใจเกี่ยวกับบทบัญญัติอิสลามหลักจริยธรรม หลักการอ่าน ท่องจำ ความหมายของอัล - กุรอาน โดยนำมาปฏิบัติและพัฒนาตน สังคม และสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง เพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข	1.รู้ เข้าใจและวิเคราะห์เกี่ยวกับบทบัญญัติอิสลามหลักจริยธรรม หลักการอ่าน ท่องจำ อรรถาธิบาย อัล - กุรอาน โดยนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตน สังคมและสิ่งแวดล้อม เพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น			
ป.1 - 3	ป.4 - 6	ม.1 - 3	ม.4 - 6
2.เห็นคุณค่าของบทบัญญัติอิสลาม การอ่าน การเขียน ภาษาและท่องจำ อัล - กุรอาน	2.เห็นประโยชน์ของการปฏิบัติตนตามบทบัญญัติเบื้องต้นของอิสลามและการอ่าน อัล - กุรอาน	2.เห็นความสำคัญถึงการกระทำความดี โดยนำหลักคำสอนจากอัล - กุรอานมาเป็นแนวทางปฏิบัติตนเอง กลุ่มเพื่อน ชุมชน สังคมเพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข	2.ตระหนักถึงประโยชน์ในการอ่านอัล - กุรอาน การปฏิบัติตนตามบทบัญญัติอิสลามเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุผลและอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข
3.ปฏิบัติศาสนกิจ และการอ่าน ท่องจำ อัล - กุรอาน ขั้นพื้นฐาน	3.ปฏิบัติศาสนกิจและการอ่าน เขียน ท่องจำอัล - กุรอาน เพื่อให้เกิดทักษะและนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน	3.มีทักษะในการปฏิบัติศาสนกิจ อ่าน เขียน ท่องจำอัล - กุรอาน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ และแก้ปัญหาของตนเอง กลุ่มเพื่อน ชุมชน สังคม	3.มีทักษะและความกระตือรือร้นในการปฏิบัติศาสนกิจ อ่าน เขียน ท่องจำ อัล - กุรอาน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ คุณภาพชีวิตและสังคม

4.5.2 ตารางการเรียนรู้ช่วงชั้น

เพื่อให้สถานศึกษา ครูผู้สอนศาสนาอิสลาม และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีมาตรฐานตามที่กำหนดไว้ จึงได้นำเสนอแนวทางการจัดสาระการเรียนรู้ช่วงชั้น ดังนี้

ตารางการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 1

มาตรฐาน ส 1.1 เข้าใจประวัติความเป็นมา ความสำคัญ หลักการของศาสนาอิสลามและนำมาปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ป.1 - 3	สาระการเรียนรู้ช่วงชั้น ป.1 - 3
1.รู้และเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ความสำคัญ หลักการของศาสนาอิสลาม	1.ความหมาย ความสำคัญ และความเป็นมาของศาสนาอิสลาม
2.รู้และเข้าใจภาษาอาหรับและหรือภาษามลายูในการศึกษาศาสนาอิสลาม อัลลอฮ์ อัล-กุรอาน รสูล หะดีษ	2.ประวัติศาตร์นบีมุหัมมัด ที่อลัดลลอฮ์ อะลัยฮิอะสลัม โดยสังเขป
3.สามารถนำความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ความสำคัญ หลักการของศาสนาอิสลาม อัลลอฮ์ อัล-กุรอาน รสูล หะดีษ มาใช้ในชีวิตประจำวัน	3.นามของบรรดาอัครทูตที่ระบุในอัล-กุรอาน
4.เห็นประโยชน์ของการศึกษาประวัติ ความสำคัญของศาสนาอิสลาม	4.อ่าน เขียน และผสมอักษร ภาษาอาหรับและหรือภาษามลายู
	5.หลักจริยธรรมจากท่านนบีมุหัมมัด ที่อลัดลลอฮ์ อะลัยฮิอะสลัม ในการพัฒนาตน
	6.แบบอย่างด้านคุณธรรมจากประวัติของนบีมุหัมมัด ที่อลัดลลอฮ์ อะลัยฮิอะสลัม

สาระการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 2

มาตรฐาน ส 1.1 เข้าใจประวัติ ความเป็นมา ความสำคัญ หลักการของศาสนาอิสลามและนำมาปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ป.4 - 6	สาระการเรียนรู้ช่วงชั้น ป.4 - 6
1.รู้และเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ความสำคัญ ของศาสนาอิสลาม รสูล และ อัล - กุรอาน	1.อิสลาม ความหมาย ความเป็นมาของศาสนาอิสลาม
2.รู้และเข้าใจการใช้ภาษาอาหรับและหรือภาษามลายูในการศึกษาประวัติศาสตร์ศาสนาอิสลาม อัล - กุรอาน และอัล - หะดีษ	2.ชีวประวัติของนบีมุหัมมัด ที่อลัดลอส อะลัยวะ สัดถัม
3.สามารถนำความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ความสำคัญ ของศาสนาอิสลาม รสูล อัล - กุรอาน มาใช้ในชีวิตประจำวัน อย่างถูกต้อง สม่าเสมอ	3.ความหมายและบทบาทของนบีและรสูล
4.เห็นประโยชน์ของการศึกษาประวัติ ความสำคัญ หลักการของศาสนาอิสลาม	4.อ่าน เขียนคำ ประโยคภาษาอาหรับ และหรือภาษามลายูที่เกี่ยวกับศาสนาอิสลาม 5.หลักจริยธรรมจากนบีที่ใช้ในการพัฒนาตนเอง และสังคม 6.หลักจริยธรรมจากนบีในการพัฒนาคน บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

สาระการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 3

มาตรฐาน ส 1.1 เข้าใจประวัติ ความเป็นมา ความสำคัญ หลักการของศาสนาอิสลามและนำมาปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ม.1 - 3	สาระการเรียนรู้ช่วงชั้น ม.1 - 3
1.รู้และเข้าใจ ประวัติ ความเป็นมา ความหมายขององค์ประกอบของศาสนาอิสลาม อัล - กุรอาน และวิเคราะห์จริยวัตรของรศูลและเศาะฮาบะฮ์	1.ประวัติ ความสำคัญ ความเป็นมา ความหมาย องค์ประกอบ และประโยชน์ของศาสนาอิสลาม
2.รู้และมีทักษะในการใช้ภาษาอาหรับและหรือภาษามลายูในการศึกษาประวัติศาสตร์อิสลาม รศูล อัล - กุรอาน และอัล - หะดีษ มาใช้ใน ชีวิตประจำวันอย่างถูกต้อง สม่่าเสมอ	2.ประวัติของรศูล และเศาะฮาบะฮ์
3.สามารถนำความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติ ความสำคัญของศาสนาอิสลาม รศูล อัล - กุรอานและอัล - หะดีษ มาใช้ใน ชีวิตประจำวันอย่างถูกต้อง สม่่าเสมอ	3.รศูลสำคัญ "อูลูล อัซมี"
4.ตระหนักในคุณค่าของการศึกษาประวัติและความสำคัญของศาสนาอิสลาม และสามารถปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง สม่่าเสมอ	4.ความหมายของคำ ประโยคภาษาอาหรับและหรือภาษามลายูที่เกี่ยวกับศาสนาอิสลาม 5.ปฏิบัติตามหลักการและวิธีการในการเผยแพร่อจริยวัตรของบรรดารศูลและเศาะฮาบะฮ์ 6.หลักจริยธรรมในการพัฒนาตนเอง และสังคมเพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

สาระการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 4

มาตรฐาน ส 1.1 เข้าใจประวัติ ความเป็นมา ความสำคัญ หลักการของศาสนาอิสลามและนำมาปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

<p>มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ม.4 - 6</p>	<p>สาระการเรียนรู้ช่วงชั้น ม.4 - 6</p>
<p>1.รู้ เข้าใจและวิเคราะห์เกี่ยวกับประวัติ ความเป็นมา องค์ประกอบของศาสนาอิสลาม รศูด หลักการศาสนาอิสลาม เศาะฮาบะฮฺ ตาบียีนฮฺ อุละมาฮฺ และเป้าหมายสูงสุดของชีวิต</p>	<p>1.ประวัติ ความเป็นมาของ</p> <p>1.1 รศูด</p> <p>1.2 เศาะฮาบะฮฺ และตาบียู</p> <p>1.3 อุละมาฮฺ</p> <p>1.4 อาณาจักรและอารยธรรมอิสลาม</p> <p>1.5 อิสลามและสถานการณ์ปัจจุบัน</p>
<p>2.มีทักษะในการใช้ภาษาอาหรับและหรือภาษามลายูในการศึกษาศาสนาอิสลาม</p>	<p>2.การตีความ การวิเคราะห์ภาษาอาหรับ และหรือภาษามลายูที่เกี่ยวกับศาสนาอิสลาม</p>
<p>3.สามารถนำความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติ ความเป็นมา ความสำคัญ หลักการของศาสนาอิสลาม และนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน</p>	<p>3.วิธีการศึกษา และแนะนำผู้อื่นตามแบบอย่างอิสลามเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข</p>
<p>4.เชื่อมั่น ศรัทธาต่อศาสนาอิสลาม และนำมาเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข</p>	<p>4.เป้าหมายสูงสุดในชีวิตของมุสลิม</p>

สาระการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 1

มาตรฐาน ส 1.2 ยึดมั่นในหลักศรัทธา และกระทำความดีตามบทบัญญัติอิสลาม

<p>มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ป.1 - 3</p>	<p>สาระการเรียนรู้ช่วงชั้น ป.1 - 3</p>
<p>1.รู้ เข้าใจและยึดมั่นหลักศรัทธาตามบทบัญญัติอิสลาม</p> <p>2.เชื่อมั่นและเห็นคุณค่าของการศรัทธา อันนำไปสู่การกระทำความดีของตนเองและผู้อื่น เป็นแบบอย่างแก่บุคคลในครอบครัวและโรงเรียน ได้รับรู้ ชื่นชมและอยู่ร่วมกัน ได้อย่างสันติสุข</p>	<p>1.ความหมาย ความสำคัญของหลักการศรัทธา หลักศรัทธา 6 ประการ</p> <p>1.1 ศรัทธาคืออัลลอฮ์ ชูบฮานะฮ์ วะตะอาลา</p> <p>1.2 ศรัทธาคืออรสูล</p> <p>1.3 ศรัทธาคือมลาอิกะฮ์</p> <p>1.4 ศรัทธาคือคัมภีร์</p> <p>1.5 ศรัทธาคืออาคิเราะฮ์</p> <p>1.6 ศรัทธาคือเกาะฎอร เกาะดร์</p> <p>2.มารยาทและคุณธรรมต่างๆ</p> <p>2.1 การรักษาความสะอาด</p> <p>2.2 การทำความเคารพ</p> <p>2.3 การรับประทานอาหาร</p> <p>2.4 การซื้อสัตย์</p> <p>2.5 การปฏิบัติต่อตนเองและบุคคลอื่น โดยการเชื่อมโยงจากหลักศรัทธา</p>

สาระการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 2

มาตรฐาน ส 1.2 ชีตมันในหลักศรัทธาและกระทำตามคิตตามบทบัญญัติอิสลาม

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ป.4 - 6	สาระการเรียนรู้ช่วงชั้น ป.4 - 6
<p>1.รู้เข้าใจ และยอมรับพร้อมยกหลักฐานในหลักศรัทธาเพื่อเป็นหลักชีตมันในการดำเนินชีวิตให้ยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข</p> <p>2.เชื่อมั่นและเห็นคุณค่าของการศรัทธาจริวัตของรสุลและจริวัตธรรมของบุคคลสำคัญในศาสนาอิสลาม เพื่อนำมาเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติของตนเอง กลุ่มเพื่อนและสังคมใกล้เคียงยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข</p>	<p>1.ความหมาย ความสำคัญของหลักการศรัทธา</p> <p>2.หลักศรัทธา 6 ประการ</p> <ul style="list-style-type: none">2.1 ศรัทธาต่ออัลลอลย ชูบฮานะฮู วะตะอาลา2.2 ศรัทธาต่อรสุล2.3 ศรัทธาต่อมลาอิกะฮู2.4 ศรัทธาต่อคัมภีร์2.5 ศรัทธาต่ออาคิเราะฮู2.6 ศรัทธาต่อเกาะกูอร เกาะดีร์ <p>3.การตั้งภาคีต่ออัลลอลย ชูบฮานะฮู วะตะอาลาชีริก</p> <p>4.การสืบสภาพความเป็นมุสลิม มุรตัด</p> <p>5.มารยาทและคุณธรรมตามแบบฉบับของรสุล</p> <ul style="list-style-type: none">5.1 การรักษาความสะอาดร่างกายและสิ่งแวดลอม5.2 การปฏิบัติตนต่อบุคคลอื่นหังต่อมุสลิมและศาสนิกอื่น5.3 การปฏิบัติตนตามระเบียบ วินัยของสังคม

สาระการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 3

มาตรฐาน ส 1.2 ยึดมั่นในหลักศรัทธาและกระทำความดีตามบทบัญญัติอิสลาม

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ม.1 - 3	สาระการเรียนรู้ช่วงชั้น ม.1 - 3
<p>1.รู้ เข้าใจ และเชื่อมั่นในหลักศรัทธา โดยใช้หลักฐานจากอัล - กุรอาน อัล - หะดีษ และข้อมูลสารสนเทศมาสนับสนุนในการกระทำความดีตามหลักการของศาสนาอิสลามเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข</p> <p>2.เชื่อมั่นและเห็นความสำคัญของการศรัทธา และจริยธรรมของบุคคลสำคัญที่เป็นแบบอย่าง และนำมาประพฤติ ปฏิบัติต่อตนเอง กลุ่มเพื่อน ชุมชน สังคม เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข</p>	<p>1.ศรัทธาต่ออัลลอฮ์ สุบฮานะฮฺวะตะอะลา</p> <p>1.1 เตาฮีดเคาะดีฟะฮ์</p> <p>1.2 เตาฮีดสะถัฟ</p> <p>1.2.1 เตาฮีดรูบูบียะฮ์</p> <p>1.2.2 เตาฮีดอูลูฮียะฮ์</p> <p>1.2.3 อัสมอ้อวัสซิฟَات</p> <p>2.ศรัทธารَسُول</p> <p>3.ศรัทธาต่อมลาอิกะฮ์</p> <p>4.ศรัทธาต่อคัมภีร์</p> <p>5.ศรัทธาต่อวันอาคิเราะฮ์</p> <p>6.ศรัทธาต่อเกาะฎอฮ์ เกาะคัร</p> <p>7.การปฏิบัติตนต่ออัลลอฮ์ สุบฮานะฮฺวะตะอะลา ตามแบบฉบับของ رَسُولและบุคคลสำคัญในอิสลาม</p> <p>7.1 มารยาทต่ออัลลอฮ์ สุบฮานะฮฺวะตะอะลา กลุ่มเพื่อน ครอบครัว ชุมชน และสังคม</p> <p>7.2 การปฏิบัติตนตามระเบียบ วินัยของสังคม ที่สอดคล้องกับอิสลาม</p> <p>7.3 การปฏิบัติตนในภาวะผู้นำ/ผู้ตาม</p>

สาระการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 1

มาตรฐาน ส 1.3 ประพฤติปฏิบัติตามบทบัญญัติอิสลาม และสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาคน
บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม สิ่งแวดล้อม เพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ป.1 - 3	สาระการเรียนรู้ช่วงชั้น ป.1 - 3
1.รู้และเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับบทบัญญัติอิสลาม ภาษาอัล - กุรอาน วิธีอ่าน และท่องจำ อัล - กุรอาน เพื่อความเข้าใจและอยู่ร่วมกันได้ อย่างสันติสุข	1.บทบัญญัติอิสลาม 1.1 ความหมาย 1.2 ความสำคัญ
2.เห็นคุณค่าของบทบัญญัติอิสลาม การอ่าน เขียนภาษาและท่องจำอัล - กุรอาน	2.อัล - กุรอาน 2.1 วิธีการอ่าน 2.2 ท่องจำ
3.ปฏิบัติศาสนกิจ และการอ่าน ท่องจำ อัล - กุรอานขั้นพื้นฐาน	3.การปฏิบัติศาสนบัญญัติด้วยความศรัทธา 4.การปฏิบัติศาสนกิจขั้นพื้นฐานและอ่าน ท่องจำ อัล - กุรอาน

สาระการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 2

มาตรฐาน ศ 1.3 ประพฤติ ปฏิบัติตามบทบัญญัติอิสลาม และสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาตน
บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม สิ่งแวดล้อม เพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ป.4 - 6	สาระการเรียนรู้ช่วงชั้น ป.4 - 6
1.รู้และเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญและหลัก ปฏิบัติและหลักจริยธรรมของบทบัญญัติของ อิสลาม ภาษาอัล - กุรอาน วิธีอ่าน เขียน ท่องจำ ความหมาย และหลักการอ่านอัล - กุรอาน ในเรื่องเกี่ยวกับตนเอง ครอบครัว	1.บทบัญญัติอิสลาม 1.1 ความสำคัญ 1.2 หลักปฏิบัติ 1.3 หลักจริยธรรม
2.เห็นประโยชน์และโทษของการปฏิบัติตนตาม บทบัญญัติเบื้องต้นของอิสลาม และการอ่าน อัล-กุรอานที่เหมาะสมกับวัย	2.อัล - กุรอาน ความหมาย การเขียน การอ่าน ท่องจำ
3.ปฏิบัติศาสนกิจ และการอ่าน เขียน ท่องจำ อัล - กุรอานเพื่อให้เกิดทักษะ และนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้	3.การปฏิบัติศาสนบัญญัติและอ่านอัล - กุรอาน ด้วยความศรัทธา การอ่าน เขียนอัล-กุรอานตาม ศักยภาพ 4.การปฏิบัติศาสนกิจ และอ่าน เขียน ท่องจำ อัล - กุรอานที่นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

สาระการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 3

มาตรฐาน ศ 1.3 ประพฤติ ปฏิบัติตามบทบัญญัติอิสลาม และสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาคน
บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม สิ่งแวดล้อม เพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ม.1 - 3	สาระการเรียนรู้ช่วงชั้น ม.1 - 3
1.รู้และเข้าใจเกี่ยวกับบทบัญญัติอิสลาม หลัก จริยธรรม หลักการอ่าน ท่องจำ ความหมาย ของอัล - กุรอาน โดยนำมาปฏิบัติและพัฒนา ตน สังคม และสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องเพื่อการ อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข	1.บทบัญญัติอิสลาม หลักจริยธรรม
2.เห็นความสำคัญถึงการทำความดี โดยนำ หลักคำสอนจากอัล - กุรอานมาเป็นแนวทาง ปฏิบัติตนเอง กลุ่มเพื่อน ชุมชน สังคม เพื่อการ อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข	2.อัล - กุรอาน 2.1 หลักการอ่าน 2.2 ท่องจำ 2.3 ความหมาย
3.มีทักษะในการปฏิบัติศาสนกิจ อ่าน เขียน ท่องจำ อัล - กุรอาน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้และ แก้ปัญหาของตนเอง กลุ่มเพื่อน ชุมชน สังคม	3.การทำความดีตามหลักคำสอนของ อัล - กุรอานต่อตนเอง กลุ่มเพื่อน ชุมชน สังคมด้วยความมีจริยธรรมและคุณธรรม 4.การปฏิบัติศาสนกิจ อ่าน เขียน ท่องจำ อัล - กุรอาน

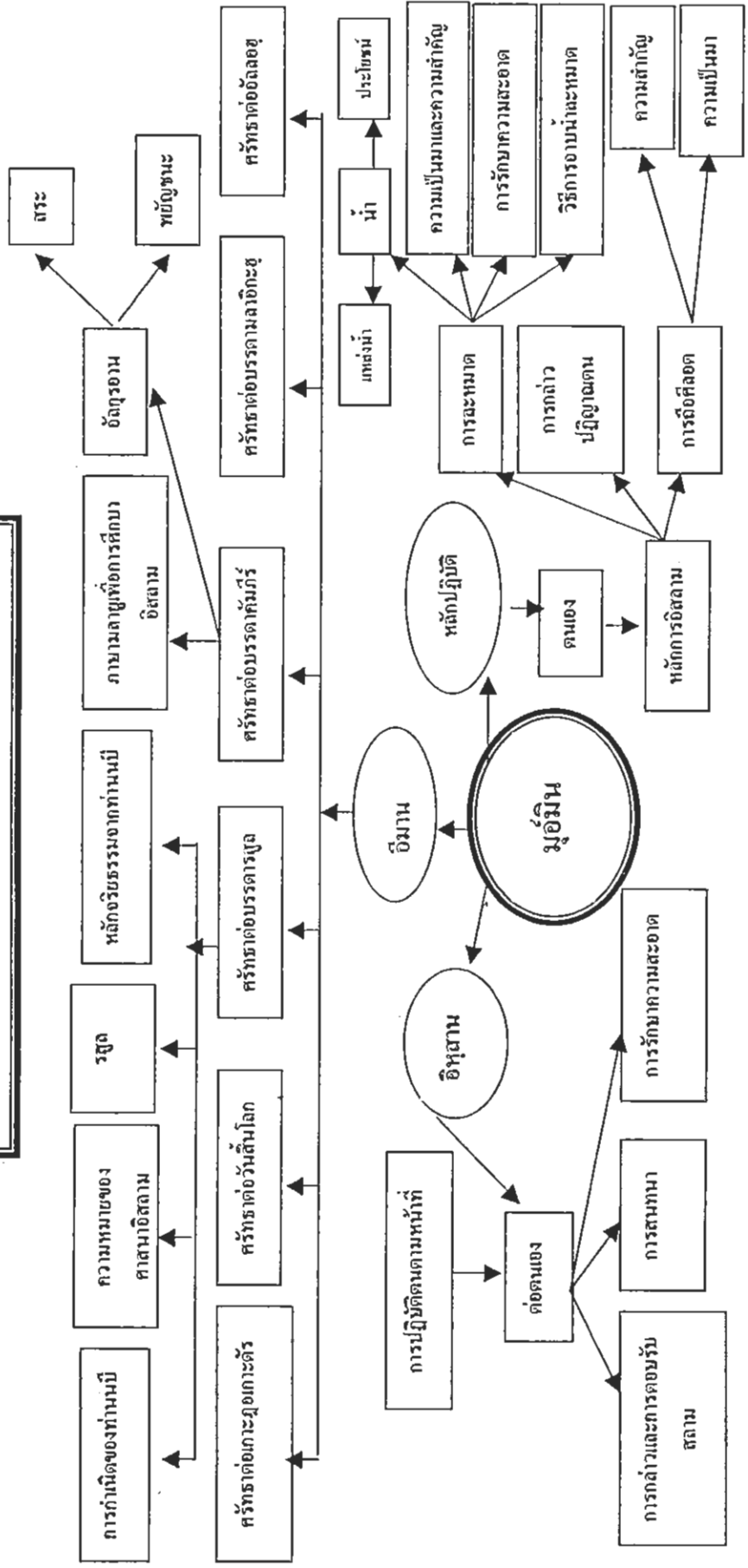

สาระการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 4

มาตรฐาน ส 1.3 ประพฤติ ปฏิบัติตามบทบัญญัติอิสลาม และสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาตน
บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม สิ่งแวดล้อม เพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

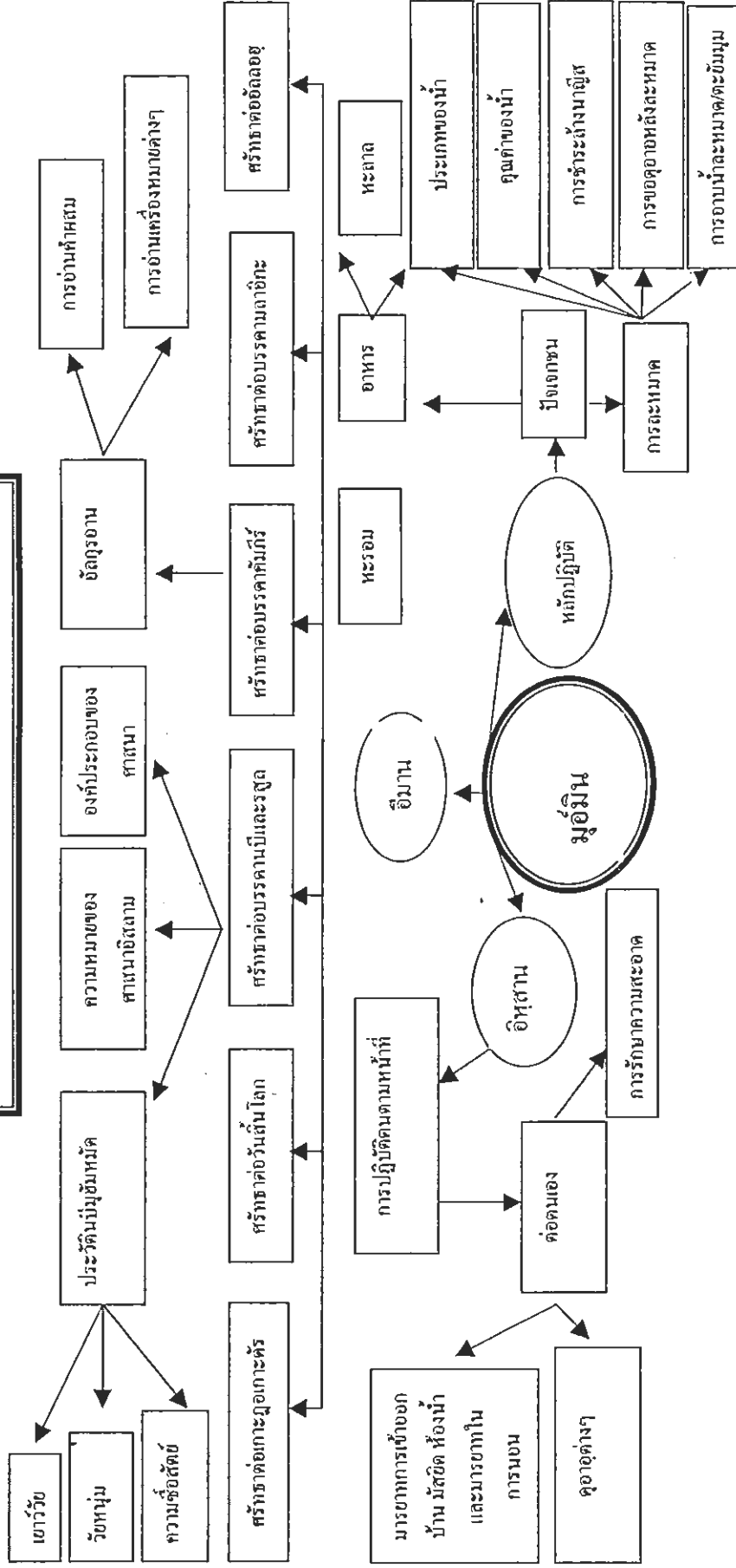
มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ม.4 - 6	สาระการเรียนรู้ช่วงชั้น ม.4 - 6
1.รู้ เข้าใจ และวิเคราะห์เกี่ยวกับบทบัญญัติอิสลาม หลักจริยธรรม หลักการอ่าน ท่องจำ อรรถาธิบายอัล – กุรอาน โดยนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตน สังคม และสิ่งแวดล้อมเพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข	1.บทบัญญัติอิสลาม 1.1 ประโยชน์ 1.2 หลักจริยธรรม
2.ตระหนักถึงประโยชน์ในการอ่านอัล – กุรอาน การปฏิบัติตนตามบทบัญญัติอิสลามเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุผล และอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข	2.อัล – กุรอาน 2.1 อรรถาธิบาย 2.2 หลักการอ่าน 2.3 การท่องจำ
3.มีทักษะและความกระตือรือร้นในการปฏิบัติศาสนกิจ อ่าน เขียน ท่องจำอัล – กุรอาน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้คุณภาพชีวิตและสังคม	3.การปฏิบัติตนตามศาสนบัญญัติและหลักคำสอนของอัล – กุรอานด้วยความศรัทธา 4.การปฏิบัติศาสนกิจ อ่าน ท่องจำ อัล – กุรอาน ได้อย่างถูกต้องและสม่ำเสมอ

ผังมโนทัศน์อิสลามศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

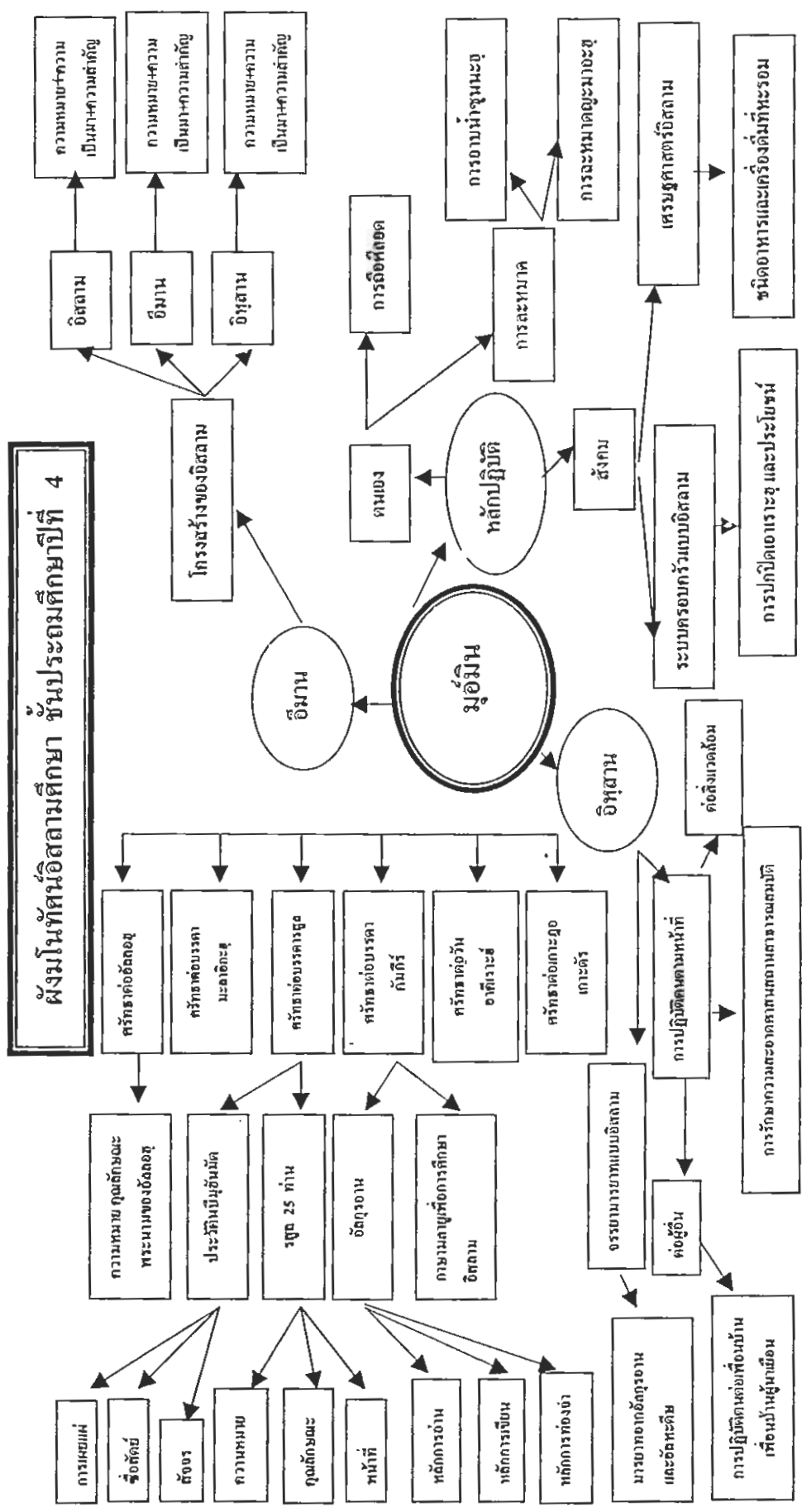
ภาพประกอบ 4 ผังมโนทัศน์อิสลามศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

ผังมโนทัศน์อิสลามศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

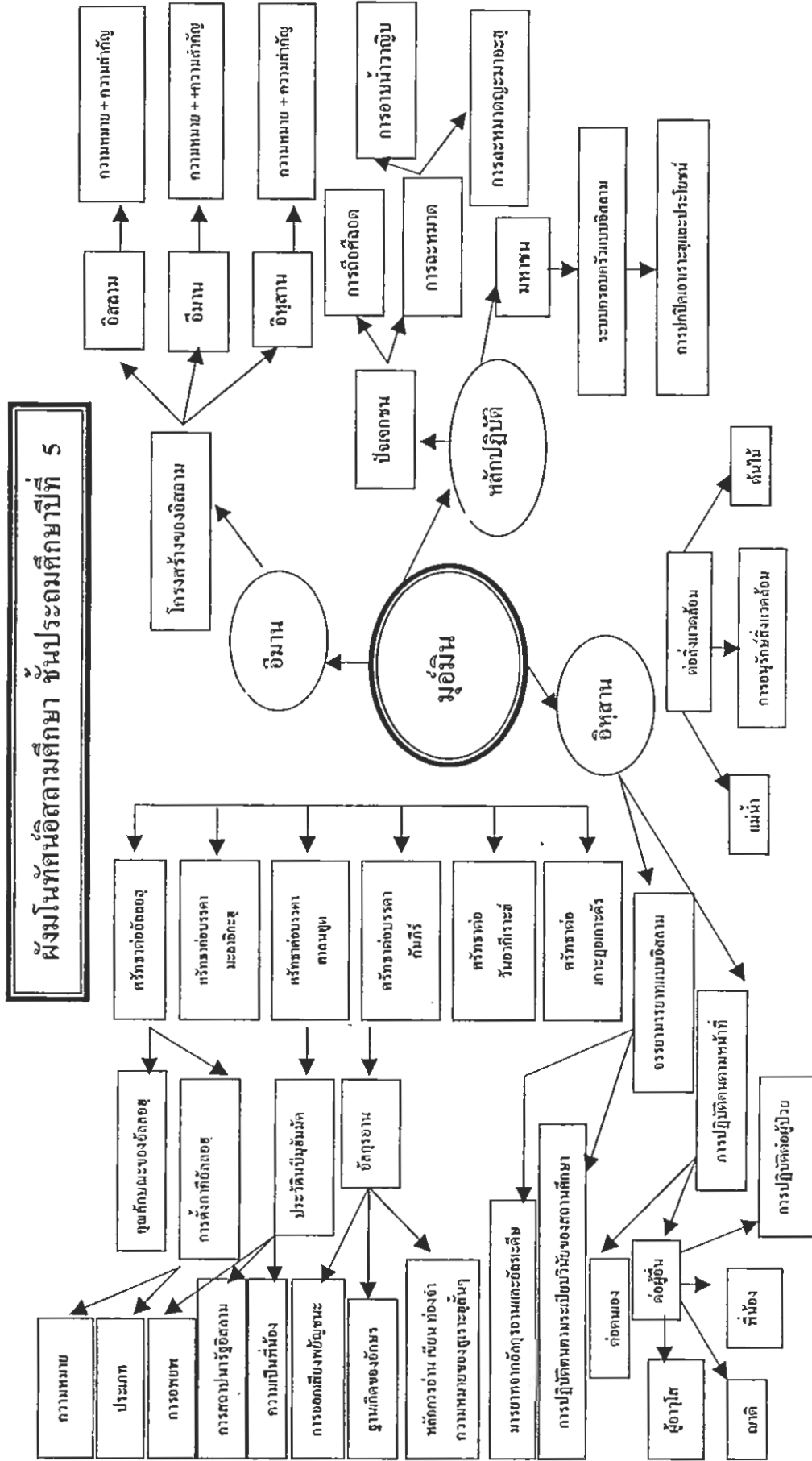

ภาพประกอบ 5 ผังมโนทัศน์อิสลามศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

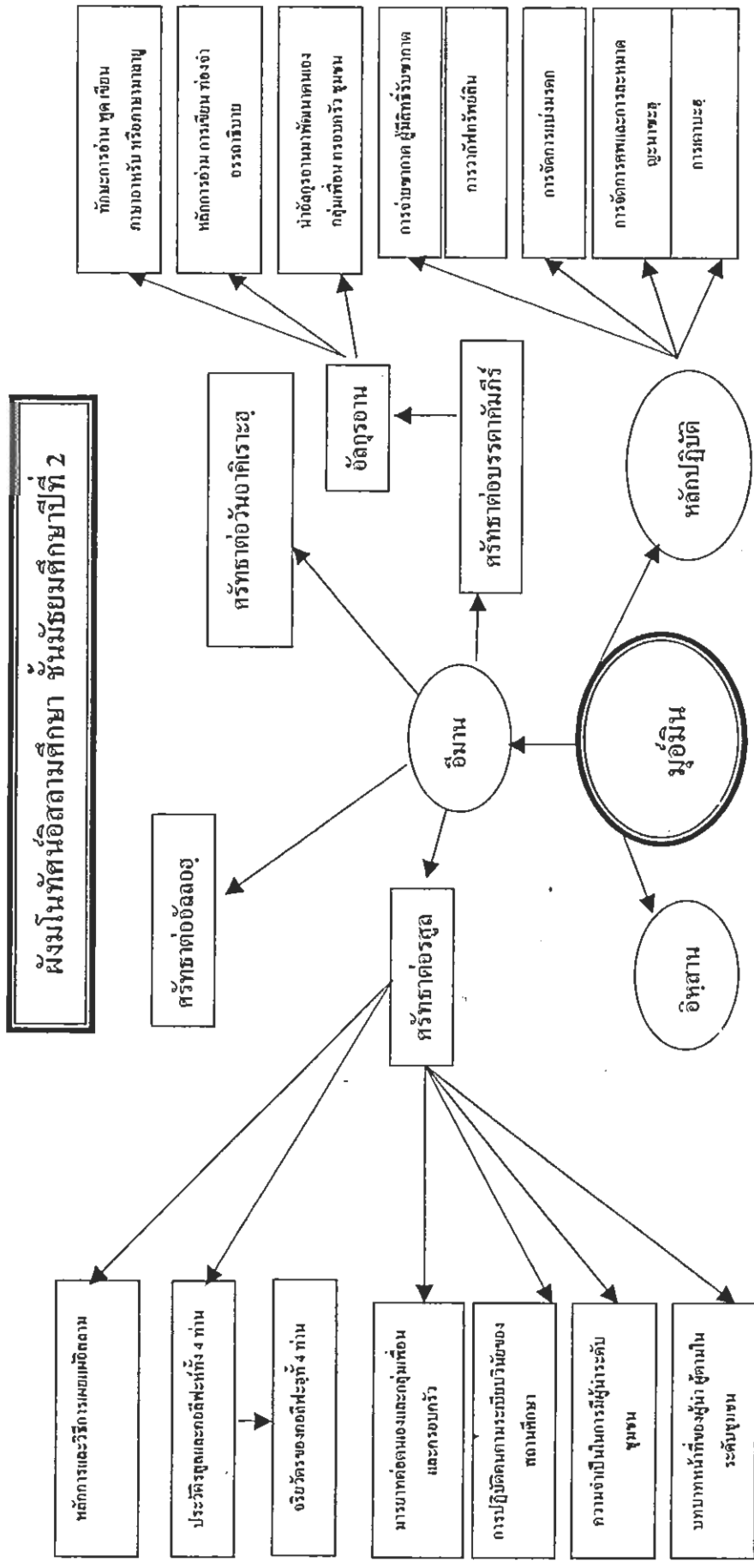

ภาพประกอบ 7 ผังมโนทัศน์อิสลามศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

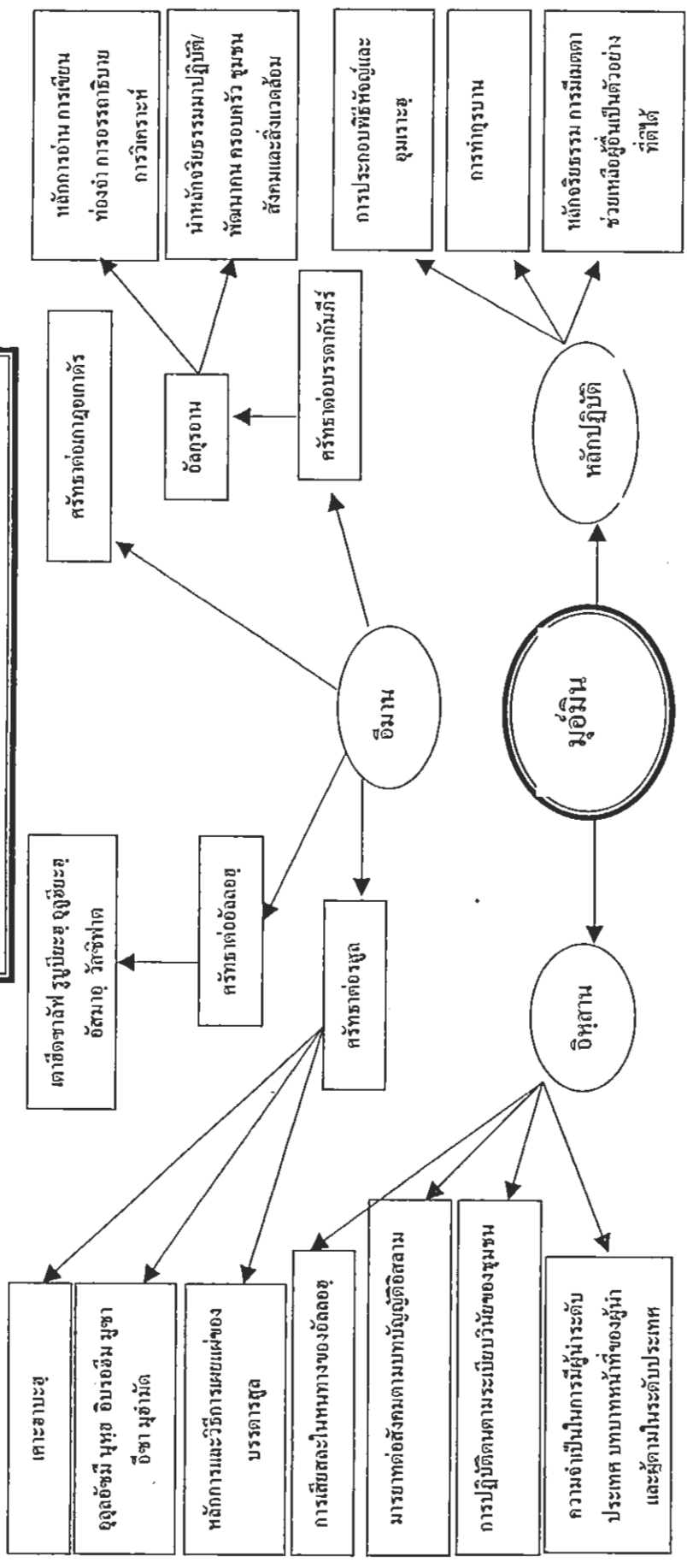

ภาพประกอบ 8 ผังมโนทัศน์อิสลามศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

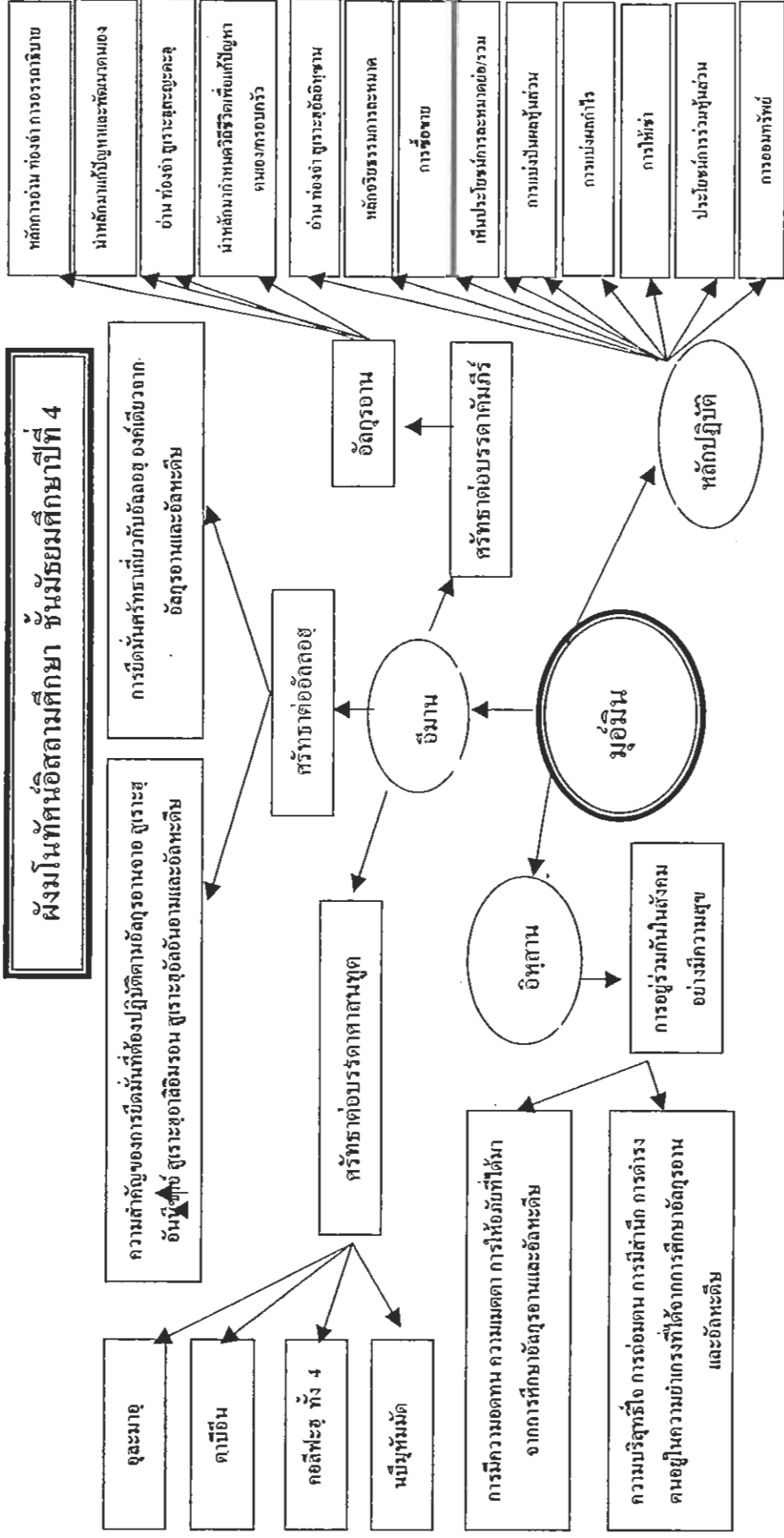
ภาพประกอบ 11 ผังมโนทัศน์อิสลามศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ผังมโนทัศน์อิสลามศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

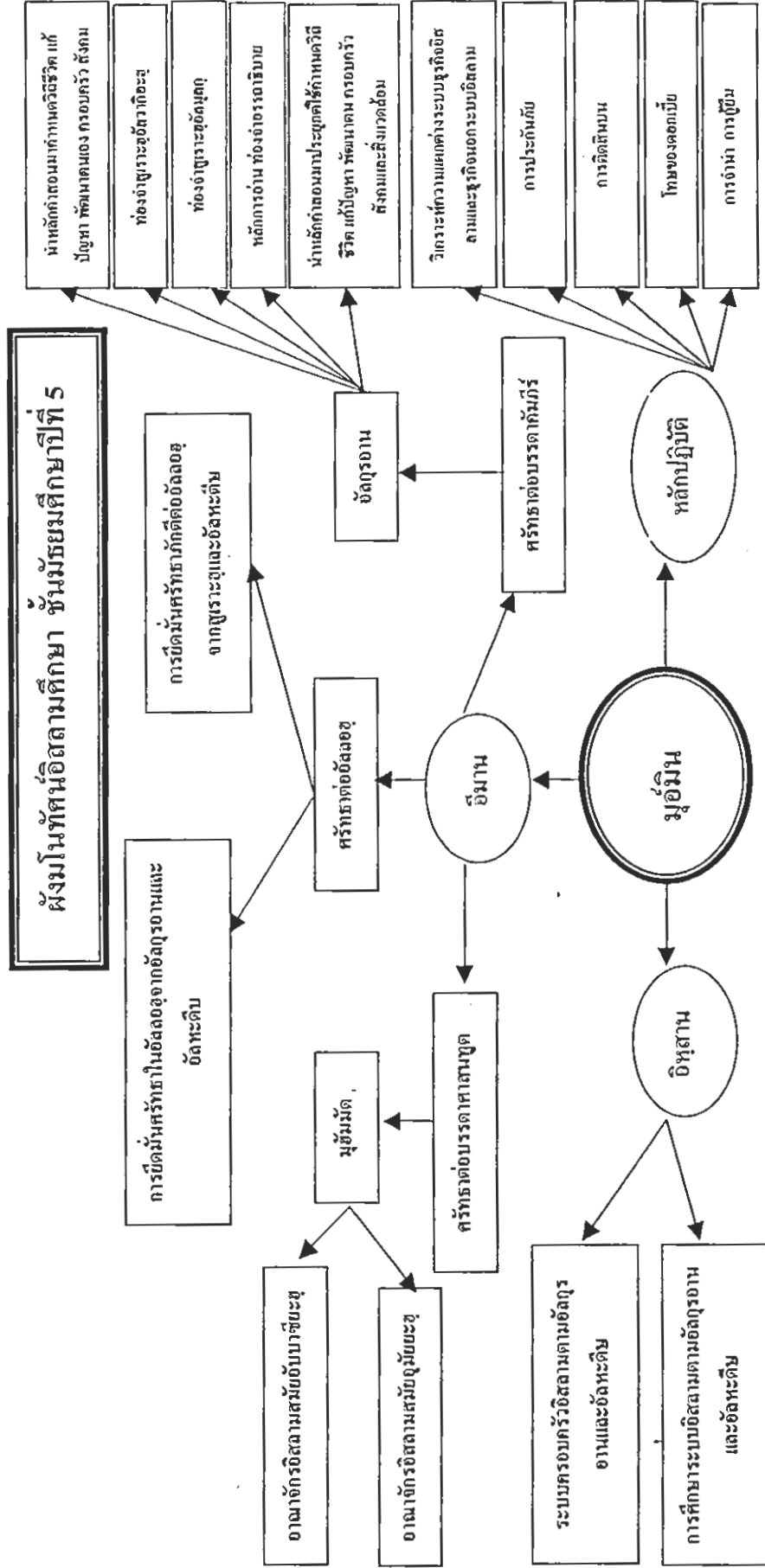
ภาพประกอบ 12 ผังมโนทัศน์อิสลามศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ภาพประกอบ 13 ผังโมเดลทัศนอิสลามศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

ภาพประกอบ 14 ผังโมโนทัศน์อิสลามศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

5. สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2 ที่มีชุมชนนับถือศาสนาอิสลาม และที่ใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา

5.1 สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2 ที่มีชุมชนนับถือศาสนาอิสลาม

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 จำนวน 13 โรงเรียน ได้แก่

1. โรงเรียนวัดแค	อำเภอท่าเรือ
2. โรงเรียนมุสลิมบำรุง	อำเภอวังน้อย
3. โรงเรียนวัดขมขนาดมธรรม	อำเภอวังน้อย
4. โรงเรียนประชาสามัคคี	อำเภอพระนครศรีอยุธยา
5. โรงเรียนวัดท่าใหม่	อำเภอพระนครศรีอยุธยา
6. โรงเรียนวัดพุทธไสสวรรคย์	อำเภอพระนครศรีอยุธยา
7. โรงเรียนบ้านคลองตะเคียน หมู่ 2	อำเภอพระนครศรีอยุธยา
8. โรงเรียนลุมพลีชนูปถัมภ์	อำเภอพระนครศรีอยุธยา
9. โรงเรียนปากกรานพิทยา	อำเภอพระนครศรีอยุธยา
10. โรงเรียนอิสลามศรีอยุธยามูลนิธิ	อำเภอพระนครศรีอยุธยา
11. โรงเรียนวัดกลาง	อำเภอพระนครศรีอยุธยา
12. โรงเรียนสุคินสหราษฎร์	อำเภอพระนครศรีอยุธยา
13. โรงเรียนวัดกษัตราธิราช	อำเภอพระนครศรีอยุธยา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 จำนวน 17 โรงเรียน ได้แก่

1. โรงเรียนบ้านพลับ(วิสุทธิวังราช)	อำเภอบางปะอิน
2. โรงเรียนเซียงรากน้อย	อำเภอบางปะอิน
3. โรงเรียนวัดบ้านกลิ้ง	อำเภอบางปะอิน
4. โรงเรียนวัดขม	อำเภอบางปะอิน
5. โรงเรียนบ้านหาดทราย	อำเภอบางบาล
6. โรงเรียนวัดม่วงหวาน	อำเภอบางบาล
7. โรงเรียนชานาพัฒนา	อำเภอเสนา
8. โรงเรียนลาดบัวหลวงไพโรจน์วิทยา	อำเภอลาดบัวหลวง
9. โรงเรียนรอซี้ดี	อำเภอลาดบัวหลวง
10. โรงเรียนมาลาอิสสระราช	อำเภอลาดบัวหลวง
11. โรงเรียนวิทธานนท์	อำเภอลาดบัวหลวง

12. โรงเรียนรุ่งวิทยาประชาอุปถัมภ์	อำเภอลาดบัวหลวง
13. โรงเรียนประสิทธิ์วิทยา	อำเภอลาดบัวหลวง
14. โรงเรียนสามัคคีวิทยา	อำเภอลาดบัวหลวง
15. โรงเรียนลาดบัวหลวง(นิมนวลอุทิศ)	อำเภอลาดบัวหลวง
16. โรงเรียนวัดลาดบัวหลวง (สหมิตรศึกษา)	อำเภอลาดบัวหลวง
17. โรงเรียนศักดิ์ปทุมบำรุง	อำเภอลาดบัวหลวง

5.2 สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา

เขต 1 และ เขต 2 ที่ใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 จำนวน 10 โรงเรียน ได้แก่

1. โรงเรียนวัดแค	อำเภอท่าเรือ
2. โรงเรียนมุสลิมบำรุง	อำเภวังน้อย
3. โรงเรียนวัดขมนามาตามธรรม	อำเภวังน้อย
4. โรงเรียนประชาสามัคคี	อำเภอพระนครศรีอยุธยา
5. โรงเรียนวัดท่าใหม่	อำเภอพระนครศรีอยุธยา
6. โรงเรียนวัดพุทธโรศวรชัย	อำเภอพระนครศรีอยุธยา
7. โรงเรียนบ้านคลองตะเคียน หมู่ 2	อำเภอพระนครศรีอยุธยา
8. โรงเรียนลุมพลีชนูปถัมภ์	อำเภอพระนครศรีอยุธยา
9. โรงเรียนปากกรานพิทยา	อำเภอพระนครศรีอยุธยา
10. โรงเรียนอิสลามศรีอยุธยามูลนิธิ	อำเภอพระนครศรีอยุธยา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 จำนวน 11 โรงเรียน ได้แก่

1. โรงเรียนบ้านพลับ(วิสุทธิวังราช)	อำเภบางปะอิน
2. โรงเรียนบ้านหาดทราย	อำเภบางบาล
3. โรงเรียนชานาพัฒนา	อำเภเสนา
4. โรงเรียนลาดบัวหลวงไพโรจน์วิทยา	อำเภอลาดบัวหลวง
5. โรงเรียนรอซิดี	อำเภอลาดบัวหลวง
6. โรงเรียนมาลาอิสสระหะห์	อำเภอลาดบัวหลวง
7. โรงเรียนวิทยานนท์	อำเภอลาดบัวหลวง
8. โรงเรียนรุ่งวิทยาประชาอุปถัมภ์	อำเภอลาดบัวหลวง
9. โรงเรียนประสิทธิ์วิทยา	อำเภอลาดบัวหลวง
10. โรงเรียนสามัคคีวิทยา	อำเภอลาดบัวหลวง

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1 งานวิจัยในประเทศ

มาเจอ โก้สุโข (2537 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษา (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 9 ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนมีการบริหารหลักสูตรในระดับมากที่สุด 3 เรื่อง คือ 1) การจัดการรายงานของครูสอดคล้องกับการจัดการเรียนและตารางการใช้ห้องเรียน 2) การจัดให้มีศูนย์รวมตารางสอนทุกวิชา 3) การกำกับดูแลและประเมินผลการเรียนให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ นอกจากนี้โรงเรียนปฏิบัติในระดับมาก ส่วนครูผู้สอนมีการปฏิบัติในระดับน้อย คือ 1) การร่วมชี้แจงให้ผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องทราบบทบาทของตนเองที่จะช่วยให้การใช้หลักสูตรประสบผลสำเร็จ 2) การจัดนำนักเรียนออกเยี่ยมชม หัตถศึกษา และฝึกงานในสถานประกอบการของท้องถิ่น 3) การวิเคราะห์ข้อทดสอบแต่ละรายวิชา เพื่อหาข้อบกพร่อง เพื่อพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลให้มีคุณภาพ ด้านปัญหาพบว่า โรงเรียนมีปัญหาการบริหารหลักสูตรในระดับมาก คือ ปัญหาด้านความพอเพียงของบุคลากรและเวลาในการสำรวจข้อมูลพื้นฐานต่างๆ ปัญหาด้านความพอเพียงของบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ต่างๆเกี่ยวกับหลักสูตร ปัญหาด้านงบประมาณในการจัดซื้อ จัดหาเอกสารหลักสูตร วัสดุ สื่ออุปกรณ์ ปัญหาด้านความพอเพียงของครูผู้สอนรายวิชาเลือกเสรีที่โรงเรียนจัดขึ้น ปัญหาด้านการจัดกลุ่มนักเรียนที่เลือกเรียนวิชาใดวิชาหนึ่งมากเกินไป ปัญหาด้านความรู้ความเข้าใจของครูในการวิเคราะห์ข้อสอบ ปัญหาด้านงบประมาณในการดำเนินงานโครงการต่างๆเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ปัญหาด้านเวลาในการดำเนินงานนิเทศ ติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร

วิจิตรา นุชบา (2534 : บทคัดย่อ) ศึกษาการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในโรงเรียนชายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้แบบสอบถามศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียนครู หัวหน้ากลุ่มวิชา ด้านปัญหาในการใช้หลักสูตรพบว่า เอกสารประกอบหลักสูตรไม่เพียงพอ บุคลากรไม่เพียงพอ ครูขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร งบประมาณและสิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ ขาดการวางแผนการนิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตรอย่างเป็นระบบ ผู้บริหารไม่มีเวลาในการนิเทศและขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการนิเทศ

สมมาศ ทองร่วง (2536 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง ปัญหาการบริหารหลักสูตรของโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด

นครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารหลักสูตรของผู้บริหารด้านการวางแผนหลักสูตร ในภาพรวมไม่มีปัญหา ส่วนการบริหารหลักสูตรของครูผู้สอนด้านการวางแผนหลักสูตรในภาพรวมมีปัญหาเล็กน้อย ผู้บริหารและครูผู้สอนมีปัญหาที่สอดคล้องกันเกี่ยวกับการจัดระบบบริหารหลักสูตร การจัดระบบข้อมูล การจัดเตรียมสื่อ วัสดุ อุปกรณ์และเอกสาร การนำข้อมูลความต้องการของท้องถิ่นมาใช้วางแผน การวิเคราะห์หลักการ จุดหมายและโครงสร้างของหลักสูตร และการจัดให้มีและจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น 2) การบริหารหลักสูตรของผู้บริหารด้านการนำหลักสูตรไปใช้ ในภาพรวมไม่มีปัญหา ส่วนการบริหารหลักสูตรของครูผู้สอนด้านการนำหลักสูตรไปใช้ ในภาพรวมไม่มีปัญหา ผู้บริหารและครูผู้สอนมีปัญหาที่สอดคล้องกันเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ ความสะดวกในการใช้สื่อ การใช้ห้องสมุดเพื่อกิจกรรมทางวิชาการ การสรุปผลการดำเนินงานเป็นระยะ การจัดและการพัฒนาการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประชาธิปไตยและการสอนซ่อมเสริม 3) การบริหารหลักสูตรของผู้บริหารด้านการประเมินผลหลักสูตร ในภาพรวมไม่มีปัญหา ส่วนการบริหารหลักสูตรของครูผู้สอนในด้านการประเมินผลหลักสูตร ในภาพรวมมีปัญหาเล็กน้อย ผู้บริหารและครูผู้สอนมีปัญหาที่สอดคล้องกันเกี่ยวกับการติดตามตรวจสอบและแก้ปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตร การปรับปรุงเครื่องมือประเมินผลหลักสูตร และการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสรุปผลการดำเนินงานหลักสูตร 4) ข้อเสนอแนะการแก้ปัญหาการบริหารหลักสูตรสรุปได้ว่า ในด้านการวางแผนหลักสูตร โรงเรียนควรประชุมบุคลากรและให้มีส่วนร่วมในการวางแผน ควรจัดระบบข้อมูลให้สามารถนำมาใช้ได้ทันที ควรส่งเสริมการวิเคราะห์หลักสูตรและการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ด้านการนำหลักสูตรไปใช้ ควรกำหนดแผนการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ ควรจัดอำนาจความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน ควรจัดและพัฒนาการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับหลักสูตร ด้านการประเมินผลหลักสูตร โรงเรียนควรติดตามประเมินผลหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง ควรมีการสร้างและปรับปรุงเครื่องมือประเมินผลให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน ควรส่งเสริมบุคลากรให้มีโอกาสศึกษาค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูล

จุฬาทิพย์ พุทธเกิด (2536 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การจัดหลักสูตรกลุ่มสังคมศึกษาใน ส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ ผลการวิจัยพบว่า ด้านการเตรียมการจัดหลักสูตร โรงเรียนกำหนดนโยบายและวางแผนการจัดหลักสูตรโดยยึดความสอดคล้องกับนโยบายของกรมสามัญศึกษา จุดมุ่งหมายของ หลักสูตรและความพร้อมของโรงเรียน มีการจัดครูเข้ารับการอบรมการผลิตสื่อ มีการจัดทำแผนและ จุดประสงค์รายวิชา จัดครูสอนตามวุฒิการศึกษา จัดเตรียมหลักสูตรและวัสดุหลักสูตรไว้บริการครู จัดหาวัสดุงบประมาณให้ครู ผลิตเครื่องมือวัดผลประเมินผล ปัญหาที่พบคือ ครูขาดความเข้าใจใน

หลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษา ครูผู้สอนไม่เพียงพอ ระยะเวลาในการจัดทำแผนการสอน เอกสารประกอบหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอนไม่เพียงพอ ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผล ขาดทักษะในการนิเทศ ส่วนการดำเนินการจัดหลักสูตร โรงเรียนส่งเสริมการเตรียมการสอนโดยเน้นการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับจุดประสงค์ เนื้อหาและสภาพแวดล้อม ครูเตรียมการสอนทุกครั้งโดยสอนตามจุดประสงค์ และใช้วิธีบรรยาย มีการเน้นการใช้สื่อ จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ดำเนินการวัดผลครบถ้วนทุกด้าน รวมทั้งดำเนินการนิเทศ ปัญหาที่พบคือ ครูขาดทักษะการใช้เทคนิควิธีสอน ขาดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสิ่งแวดล้อม จำนวนสื่อไม่เพียงพอ ขาดบุคลากรและแหล่งวิทยาการ ขาดความรู้และทักษะการนิเทศ และในด้านการติดตามประเมินผลการจัดหลักสูตร ส่วนใหญ่ใช้การสอบถามบุคลากรที่เกี่ยวข้องแต่ละฝ่าย มีการจัดประชุมเพื่อสรุปรายงานผล ปัญหาที่พบคือ ขาดการวางแผน การติดตามผลการเตรียมการจัดหลักสูตรและการติดตามผลการดำเนินการจัดหลักสูตร

สำเรียง ช่างเข้มน (2537 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูที่มีต่อการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษา (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 11 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นต่อการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาอยู่ในเกณฑ์มาก 8 ด้าน คือ การประเมินผลการเรียน การใช้อาคารสถานที่อย่างมีประสิทธิภาพ การจัดตารางสอน การจัดแผนการเรียน การนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตรในโรงเรียน การจัดกิจกรรมนักเรียน การจัดให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง และการจัดงบประมาณเพื่อการเรียนการสอน

พัชนี บุระพันธ์ (2538 : บทคัดย่อ) ศึกษาสภาพ และปัญหาการปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 11 พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีการส่งเสริมสนับสนุนการปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น มีการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน สนับสนุนด้านงบประมาณ อาคารสถานที่ เอกสารและวัสดุหลักสูตร มีการประสานงานกับหน่วยศึกษานิเทศก์ เขตการศึกษา 11 เพื่อเชิญวิทยากรให้ความรู้แก่ครูผู้สอน และมีการนิเทศติดตามประเมินผลการปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นนั้น หัวหน้ากลุ่ม/หมวดวิชาส่วนใหญ่ไม่มีส่วนร่วม ปัญหาที่พบส่วนใหญ่ ได้แก่ บุคลากรมีภารกิจการสอนมาก จึงไม่มีเวลาดำเนินการ งบประมาณและอาคารสถานที่ไม่เพียงพอ ไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการนิเทศติดตามผล

กัญพินา เชื้อมจิด (2539 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงาน

บริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนดำเนินการเตรียมความพร้อมของครูให้มีความรู้ในเรื่องหลักสูตรเพื่อรองรับการเป็นเมืองอุตสาหกรรมของจังหวัดเพชรบุรีเป็นส่วนใหญ่ แต่การดำเนินงานตามแผนการใช้หลักสูตร โรงเรียนได้ปฏิบัติกันเป็นส่วนน้อย ในการดำเนินงาน วิธีดำเนินการอย่างเป็นทางการเป็นขั้นตอนนี้ โรงเรียนจะดำเนินการโดยไม่ได้อาศัยหลักความเป็นจริงหรือทฤษฎี แต่จะดำเนินการด้วยอาศัยความเคยชิน มีบางลำดับขั้นตอนนี้ที่โรงเรียนได้ปฏิบัติตามขั้นตอนที่ควรจะเป็น ส่วนการกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนเน้นทักษะกระบวนการและชี้ให้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง ปัญหาที่พบคือ ในการบริหารหลักสูตรของผู้ที่เกี่ยวข้อง คือ บุคลากรไม่เพียงพอ ขาดแคลนงบประมาณ ครูไม่นำแผนการสอนไปใช้หรือสอนโดยไม่มีแผน และใช้วิธีสอนแบบเดิม ไม่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรสอน ครูขาดทักษะในการวัดผลและประเมินผล และให้ความสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพกับตนเองน้อยไป

ชนิษฐ์ศรี ลืออารีย์ (2539 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารและปัญหาการบริหารหลักสูตรในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดเทศบาล และเมืองพัทยา เขตการศึกษา 12 ผลการวิจัยพบว่า 1) การวางแผนงานทั่วไป โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดเทศบาล และเมืองพัทยา เขตการศึกษา 12 มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ข้อที่มีการปฏิบัติอันดับแรกคือ โรงเรียนให้คณะครูมีส่วนร่วมในการวางแผนงานของโรงเรียน 2) ปัญหาการวางแผนทั่วไป โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดเทศบาลและเมืองพัทยา เขตการศึกษา 12 มีปัญหาการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ข้อที่มีปัญหาอันดับแรกคือ โรงเรียนจัดสรรงบประมาณของโรงเรียนกระจายไปตามแผนงานและโครงการยังไม่ได้สัดส่วนที่เหมาะสม 3) การจัดทำแผนงานวิชาการ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดเทศบาลและเมืองพัทยา เขตการศึกษา 12 มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ข้อที่มีการปฏิบัติเป็นอันดับแรกคือ โรงเรียนมีการจัดเก็บทะเบียนเอกสารและหลักฐานแสดงผลการเรียนรู้ถูกต้อง เป็นระบบ และเป็นปัจจุบัน 4) ปัญหาการจัดทำแผนงานวิชาการ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดเทศบาลและเมืองพัทยา เขตการศึกษา 12 มีปัญหาการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ข้อที่มีปัญหาการปฏิบัติเป็นอันดับแรกคือ โรงเรียนมีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพิ่มเติมขึ้น เช่น การจัดทำเอกสารประกอบการเรียน แผนการสอน สื่อประกอบการสอนและการสร้างหลักสูตรท้องถิ่น 5) การดำเนินงานตามแผน โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดเทศบาลและเมืองพัทยา เขตการศึกษา 12 มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ข้อที่มีการปฏิบัติอันดับแรกคือ โรงเรียนสนับสนุนให้ครูไปร่วมประชุม อบรมสัมมนาและลาศึกษาต่อเพื่อพัฒนาความรู้และการปฏิบัติงาน 6) ปัญหาการดำเนินงานตามแผน โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดเทศบาลและเมืองพัทยา เขตการศึกษา 12 มีปัญหาการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ข้อที่มีปัญหาการปฏิบัติอันดับแรกคือ โรงเรียนจัดให้มีการศึกษาและฝึกงานนอกสถานที่น้อย 7) การ

ประเมินผลการดำเนินงาน โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดเทศบาลและเมืองพัทยา เขตการศึกษา 12 มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ข้อที่มีการปฏิบัติอันดับแรกคือ โรงเรียนนำข้อมูลจากข้อสรุปเสนอแนะจากแผนงาน โครงการ กิจกรรมมาใช้ประกอบในการวางแผนจัดการศึกษาของโรงเรียน 8) ปัญหาการประเมินผลการดำเนินงาน โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดเทศบาลและเมืองพัทยา เขตการศึกษา 12 มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ข้อที่มีปัญหาการปฏิบัติอันดับแรกคือ โรงเรียนไม่ได้ติดตามผลนักเรียนที่จบหลักสูตรอย่างต่อเนื่องเป็นปัจจุบัน 9) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูปฏิบัติการสอน โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดเทศบาลและเมืองพัทยา เขตการศึกษา 12 มีทัศนคติต่อการบริหารและปัญหาการบริหารหลักสูตร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

นุกูล ชูนุ้ย (2539 ; บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง ปัญหาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2535 ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เขตการศึกษา 2 ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2535 ในภาพรวมและเป็นรายด้านทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดผล ประเมินผล และด้านการจัดกิจกรรมนักเรียน ในภาพรวมมีปัญหายุ่งอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีปัญหาด้านสื่อการเรียนการสอนมากที่สุด 2) บุคลากรที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในเขตการศึกษา 2 มีทัศนคติต่อปัญหาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2535 เป็นรายด้านทั้ง 5 ด้านและในภาพรวมจำแนกตามสถานภาพและวุฒิทางการศึกษา ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน บุคลากรเหล่านี้มีทัศนคติต่อปัญหาการใช้หลักสูตร ในด้าน การจัดการเรียนการสอน และด้านการจัดกิจกรรมนักเรียน แตกต่างกัน ส่วนบุคลากรที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดต่างกัน มีทัศนคติต่อปัญหาการใช้หลักสูตร ในด้านบุคลากร ด้านการวัดผลประเมินผล และในภาพรวมแตกต่างกัน 3) ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2535 ตามทัศนคติของบุคลากรในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สรุปได้ว่า ด้านบุคลากร รัฐควรจัดส่งข้าราชการครูมาช่วยสอนให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียนและให้ครบทุกรายวิชา ด้านการจัดการเรียนการสอน รัฐควรลดเนื้อหาบางรายวิชาเพื่อให้เหมาะสมกับเวลา และควรจัดอบรมเทคนิควิธีการสอนแก่ครูสอนศาสนา ด้านสื่อการเรียนการสอน รัฐควรจัดสรรงบประมาณเพิ่มเติมในการจัดซื้อสื่อ อุปกรณ์การสอนและหนังสือประจำห้องสมุดทั้งวิชาสามัญ และวิชาศาสนา ด้านการวัดผลประเมินผลรัฐควรจัดฝึกอบรมครูผู้สอนศาสนา ในเรื่องการวัดผลประเมินผลตามหลักสูตร และด้านการจัดกิจกรรมนักเรียน รัฐควรจัดให้มีศูนย์วิชาการเข้าไปดูแล แนะนำการจัดกิจกรรมนักเรียนตามหลักสูตรหรือจัดฝึกอบรมครูผู้สอนใน

เรื่องการจัดกิจกรรมต่างๆตามที่หลักสูตรกำหนด

สุชาติ สุมณศิริ (2540 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง กระบวนการบริหารหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า 1) กระบวนการบริหารหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521(ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533)ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในโรงเรียนประถมศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด เชียงใหม่ คือการวางแผนหลักสูตร การสนับสนุนการใช้หลักสูตร และการตรวจสอบคุณภาพการ ใช้หลักสูตร ดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง 2)ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน เกี่ยวกับกระบวนการบริหารหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ไม่แตกต่างกัน 3) ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน เกี่ยวกับกระบวนการบริหาร หลักสูตร ระหว่างโรงเรียนประถมศึกษา ตามขนาดโรงเรียน ไม่แตกต่างกัน 4)ความคิดเห็นของ ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนเกี่ยวกับกระบวนการบริหารหลักสูตรประถมศึกษาของ โรงเรียน ประถมศึกษาทั่วไป และโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ไม่แตกต่างกัน 5) ปัญหาที่พบมี 3 ด้าน ได้แก่ ปัญหาด้านการวางแผนหลักสูตร คือ ขาดงบประมาณเพื่อพัฒนาบุคลากรและเอกสาร ประกอบหลักสูตร การประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตรให้ประชาชนทราบ ขาดการวางแผนงาน ด้านวิชาการ ปัญหาด้านการสนับสนุนการใช้หลักสูตร คือ ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนไม่ เข้าใจหลักสูตร การใช้หลักสูตร และไม่ศึกษาเอกสารหลักสูตร ขาดความรู้และเทคนิควิธีสอน ปัญหาด้านการตรวจสอบคุณภาพการใช้หลักสูตร คือ การวางแผนการประเมินของโรงเรียน และ การนิเทศติดตามผลไม่สม่ำเสมอ 6) ข้อเสนอแนะเพื่อแก้ปัญหาของกระบวนการบริหารหลักสูตร ทั้ง 3 ด้าน มีดังนี้ ด้านการวางแผนหลักสูตร สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ควรจัดสรรงบประมาณเพื่อการฝึกอบรมบุคลากร และงบประมาณสนับสนุนเกี่ยวกับเอกสาร สื่อ ต่างๆให้เพียงพอกับความต้องการ ดำเนินการประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตรให้ประชาชนทราบ ฝึกอบรมให้บุคลากรมีความรู้ทางการวางแผนงานวิชาการ ด้านการสนับสนุนการใช้หลักสูตร ให้มี ความรู้ในหลักสูตรอย่างชัดเจน และเสริมเทคนิคในการสอนทำความเข้าใจในเรื่องเนื้อหาของกลุ่ม ประสบการณ์ การผลิต การใช้ การซ่อมสื่อ และสร้างเครื่องมือวัดผล จัดให้มีแหล่งข้อมูล ให้ครูทำ แผนการสอน ด้านการตรวจสอบคุณภาพการใช้หลักสูตร ให้ผู้บริหาร โรงเรียนตรวจแผนการสอน และจัดนิเทศภายในอย่างเป็นระบบ

ในด้านการดำเนินการปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ครู ผู้สอน ไม่มีการปรับกิจกรรมการเรียนการสอน และไม่มีการปรับรายละเอียดของเนื้อหา รวมทั้ง ไม่มีกา ปรับปรุงสื่อการเรียนการสอน ปัญหาที่พบส่วนใหญ่ได้แก่ เอกสารเกี่ยวกับการปรับ หลักสูตรให้

สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นไม่เพียงพอ ครูไม่มีความรู้ และขาดทักษะในการดำเนินการ รัชชัย นาจำปา (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพปัญหาการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษา (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุทัยธานี พบว่า ด้านงานบริหารและบริการหลักสูตร โรงเรียนส่วนใหญ่เตรียมบุคลากรโดยการจัดประชุม อบรม หรือสัมมนาเกี่ยวกับหลักสูตร จัดครูสอนตามวุฒิการศึกษาและความเหมาะสม การบริหารและบริการวัสดุหรือหลักสูตรได้จัดหาและจัดทำเอกสารหลักสูตร ส่งเสริมการใช้และผลิตสื่อการเรียน การสอนให้สอดคล้องกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์ มีหน่วยบริการสื่อการเรียนการสอน การบริหาร หลักสูตรภายในโรงเรียนมีฝ่ายจัดสรรงบประมาณเพื่อการใช้หลักสูตร สนับสนุนห้องเรียน ห้องปฏิบัติการต่างๆ จัดห้องสมุดเป็นแหล่งการเรียนการสอน แต่งตั้งคณะกรรมการแนะนำการศึกษา และอาชีพ ด้านปัญหาพบว่า โรงเรียนขาดงบประมาณ จำนวนบุคลากรไม่เพียงพอ เอกสารและ สื่อการเรียนการสอนไม่เพียงพอ ครูขาดความรู้ความเข้าใจการจัดกิจกรรมแนะแนว

ด้านงานดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้ปรับปรุง หลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น ครูจัดทำแผนการสอนเป็นรายภาคเรียน โดยเชิญ ศึกษานิเทศก์มาอบรมให้ความรู้ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นทักษะกระบวนการและยึด ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ประเมินผลแบบอิงเกณฑ์ วัดด้านความรู้ ความจำและความเข้าใจตาม วัตถุประสงค์รายวิชา ด้านปัญหาพบว่า ครูขาดความรู้และทักษะการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เทคนิคและวิธีวัดผลแนวใหม่ ครูไม่สอนตามแผนการสอน ไม่มีเวลาเนื่องจากมีภาระงานอื่นมาก

ด้านงานสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่ติดตามผล การใช้หลักสูตร โดยให้คำปรึกษาโดยครูไม่มีส่วนร่วมในการนิเทศและติดตามผล นิเทศการเรียน การสอนโดยวิธีการประชุม อบรม สัมมนาและตรวจสอบเอกสาร จัดตั้งศูนย์วิชาการเพื่อแลกเปลี่ยน ความรู้และประสบการณ์เฉพาะด้าน เช่น ศูนย์วิทยาศาสตร์ ศูนย์ภาษาไทยและศูนย์คณิตศาสตร์ เป็นต้น ด้านปัญหาพบว่า โรงเรียนขาดการวางแผนนิเทศและติดตามผลอย่างเป็นระบบ ขาด งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์เพื่อปรับปรุงและพัฒนาศูนย์วิชาการ ครูขาดความเข้าใจในหลักและ วิธีการนิเทศ

วิไลวรรณ ภูดี (รัชชัย นาจำปา. 2542 : 83 ; อ้างอิงจาก วิไลวรรณ ภูดี. 2538. การ ศึกษาการใช้หลักสูตรวิชาภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสกลนคร.) ได้ศึกษาการใช้หลักสูตรวิชาภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสกลนคร พบว่า

ด้านการบริหารและการบริการหลักสูตร โรงเรียนส่วนใหญ่มีการวางแผนการใช้ หลักสูตรก่อนเปิดภาคเรียนที่ 1 เตรียมบุคลากรโดยให้ครูศึกษาเอกสารหลักสูตร จัดครูเข้าสอน โดย

คำนึงถึงคุณวุฒิทางการศึกษา จัดตารางสอนให้ครบตามโครงสร้างของหลักสูตร จัดเตรียมเอกสาร และสื่อโดยให้ครูจัดทำขึ้นเอง จัดเตรียมอาคารสถานที่โดยให้ครูและนักเรียนทำป้ายนิเทศภายใน ชั้นเรียน และมีการประชาสัมพันธ์หลักสูตรโดยการประชุมชี้แจง

ด้านการดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร ครูส่วนใหญ่ไม่มีการปรับปรุง หลักสูตร ให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น มีการเตรียมการสอนโดยการวิเคราะห์หลักสูตร กำหนดจุดประสงค์ การเรียนรู้และเนื้อหา จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการฝึกทักษะการฟัง พูด อ่าน และเขียน ครูส่วนใหญ่ใช้วิธีการสอนแบบบรรยาย สื่อการสอนที่ใช้ได้แก่ หนังสือเรียนชุดทักษะ สัมพันธ์ มีการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนเมื่อจบบทเรียน และมีวิธีการสอนซ่อมเสริม โดยมอบหมายงานให้นักเรียนทำเพิ่มเติม

ด้านการนิเทศติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร โรงเรียนส่วนใหญ่มีขั้นตอนในการ นิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตร คือ มีการกำหนดผู้รับผิดชอบ ดำเนินการนิเทศและประเมินผล การนิเทศ สำหรับประเมินผลการใช้หลักสูตร โรงเรียนส่วนใหญ่มีการประเมินผลขณะดำเนินการ ใช้หลักสูตร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน

ปัญหาการใช้หลักสูตรของโรงเรียนส่วนใหญ่ ได้แก่ บุคลากรที่เกี่ยวข้องขาดความรู้ ความเข้าใจในการวางแผนการใช้หลักสูตร ครูไม่เห็นความสำคัญของการเตรียมบุคลากร จำนวน ครูไม่เพียงพอ ครูขาดทักษะในการจัดการเรียนการสอนและการผลิตเอกสาร และสื่อประชาสัมพันธ์หลักสูตรไม่เป็นระบบ เอกสารการปรับปรุงหลักสูตรไม่เพียงพอ ขาดงบประมาณในการ จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร นักเรียนไม่เห็นความสำคัญของการสอนซ่อมเสริม การนิเทศ ติดตามผลการใช้หลักสูตร ไม่เป็นระบบ และบุคลากรที่เกี่ยวข้องขาดความรู้ความเข้าใจในการ ประเมินผลการใช้หลักสูตร

6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

เวลแมน (นักจิตวิทยา แดงใหญ่, 2542 : 70 ; อ้างอิงจาก Wellman, 1988. *Factors Relation to the Implementation of the New York State Curriculum of English a Second Language in Secondary School*. p. 1427 – A) ได้ศึกษาเรื่ององค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการนำ หลักสูตรภาษาอังกฤษ ในฐานะเป็นภาษาที่สองไปใช้ในโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐนิวยอร์ก โดย เก็บรวบรวมข้อมูลจากครูผู้สอน จำนวน 964 คน ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้ได้แก่ 1) การสนับสนุนจากผู้บริหารโรงเรียน 2) การรับรู้เกี่ยวกับหลักสูตร ของครูเอง ความพร้อมด้านวัสดุ อุปกรณ์ และเวลาที่สอนมีเพียงพอ 3) วุฒิทางการศึกษาของครู

วันจา (นักจิตวิทยา แดงใหญ่. 2542 : 70 - 71 ; อ้างอิงจาก Wanja. 1994. *Influences of Social Factor on the Work Context to Science Teacher and The Implementation of Science*. p. 1501) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยทางสังคมของครูวิทยาศาสตร์ ต่อการทำงานและการใช้หลักสูตรวิทยาศาสตร์ กรณีศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาเคนย่า โดยใช้การสังเกต การสัมภาษณ์ อภิปราย การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการทำงานและการใช้หลักสูตรวิทยาศาสตร์ของครู ได้แก่ โปรแกรมของโรงเรียน การจัดการภายในโรงเรียน ธรรมเนียมปฏิบัติของครูและสถานภาพทางอาชีพ

ฮาโกนสัน (สมนึก อ่อนจิระ. 2544 : 81 ; อ้างอิงจาก Hakonson. 1998. *Combining the Supperintendency*. p. 674) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผู้อำนวยการโรงเรียน และอาจารย์ใหญ่ของโรงเรียนมณฑลเนบราสก้า พบว่า บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนและอาจารย์ใหญ่ มีความต้องการใช้เวลาในด้านการพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาบุคคล เป็นผู้นำในการเรียนการสอน ความสัมพันธ์กับคณะกรรมการโรงเรียน การทำงานให้บรรลุเป้าหมาย การกำหนดนโยบาย และการนิเทศนักเรียนนักศึกษา เพื่อเป็นการลดต้นทุนของการจัดการศึกษาในมณฑลเนบราสก้า

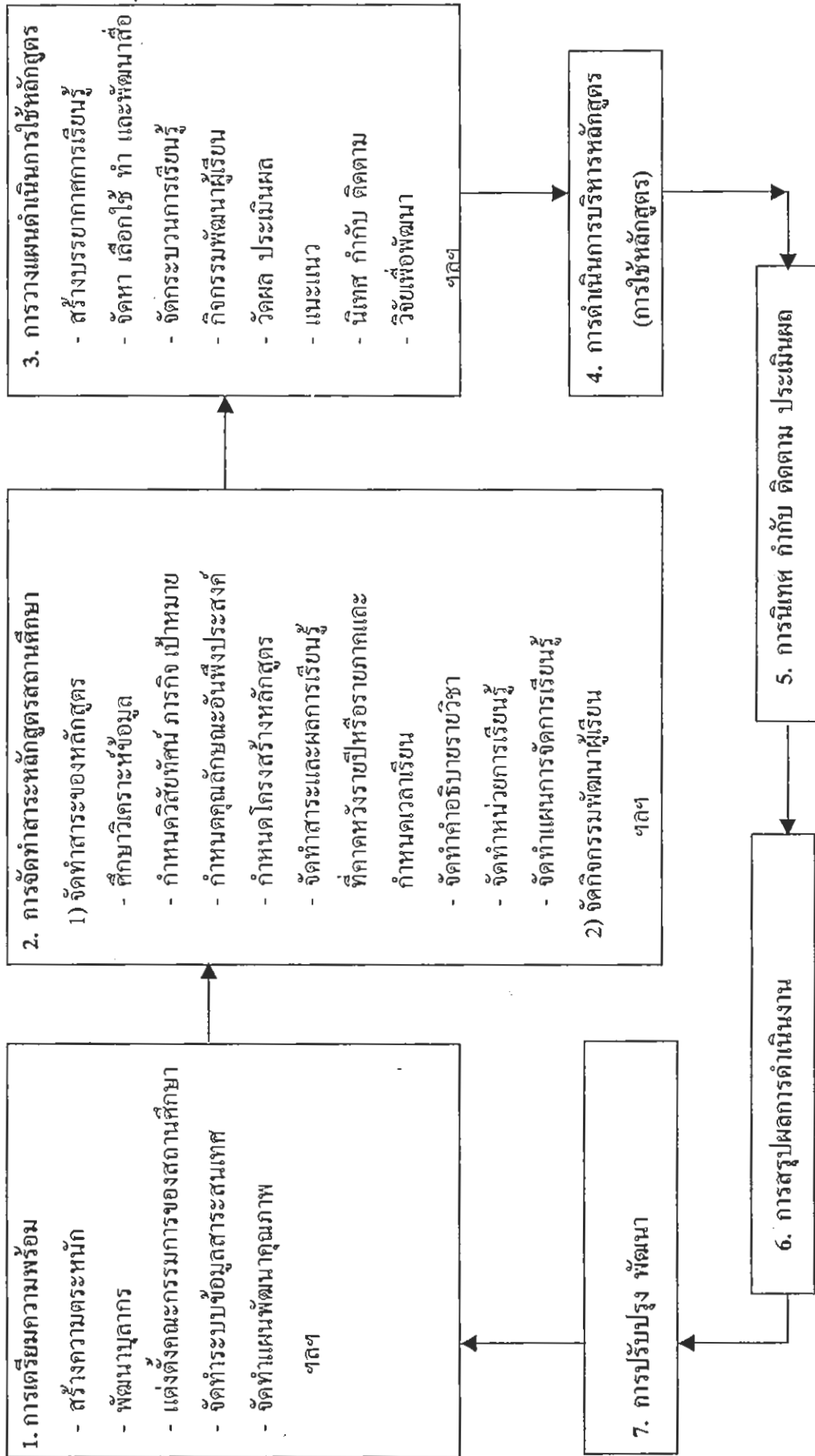
จากงานวิจัยดังกล่าว สรุปได้ว่า ผู้บริหารมีความสำคัญต่อการบริหารจัดการหลักสูตรทั้งในด้าน การวางแผน การเตรียมความพร้อม การบริหารจัดการ การกำกับ ติดตามและประเมินผล

7. สรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร การบริหารจัดการหลักสูตร สรุปได้ว่าการบริหารจัดการหลักสูตรเป็นงานที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นแบบแผนแนวทางในการจัดการศึกษาให้บรรลุจุดมุ่งหมายอย่างมีคุณภาพ โดยเฉพาะการบริหารจัดการหลักสูตรในสถานศึกษาที่มีชุมชนนับถือศาสนาอิสลามซึ่งมีความแตกต่างทางวัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยม ต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษ การศึกษาเรื่องการบริหารจัดการหลักสูตรอิสลามศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2 ในครั้งนี้ จะทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการบริหารสถานศึกษาและการสนับสนุน ส่งเสริมพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อให้ได้คนที่มีคุณภาพเพื่อการพัฒนาประเทศให้เจริญรุ่งเรืองทัดเทียมอารยประเทศต่อไป

ในการวิจัยเรื่องการบริหารจัดการหลักสูตรอิสลามศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการบริหารจัดการหลักสูตรของกรมวิชาการเป็นหลัก และงานวิจัยของ ศศิธร คดชาคร รัชชัชานาจำปา และสมมาศ ทองรุ่ง เป็นส่วนประกอบในการศึกษา โดยมีภารกิจ จำนวน 7 ภารกิจ คือ

- ภารกิจที่ 1 การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา
- ภารกิจที่ 2 การจัดทำหลักสูตรอิสลามศึกษา
- ภารกิจที่ 3 การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา
- ภารกิจที่ 4 การดำเนินการบริหารหลักสูตรอิสลามศึกษา
- ภารกิจที่ 5 การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลหลักสูตรอิสลามศึกษา
- ภารกิจที่ 6 การสรุปผลการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรอิสลามศึกษา
- ภารกิจที่ 7 ปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร
อิสลามศึกษา

ภาพประกอบ 16 แผนภูมิแสดงการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา